

**A Nemzeti Vidékstratégia (továbbiakban NVS vagy Stratégia)
környezeti vizsgálata**

Készítette: Magyar Természetvédők Szövetsége

2011. február 23.

Tartalom

1. A környezeti értékelés kidolgozási folyamatának ismertetése	4
1.1. Előzmények, különösen a tematika tartalma.....	4
1.2. A tervezési folyamat más részeihez való kapcsolódása	4
1.3. A környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása az NVS alakulására.....	4
1.4. A környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság bevonása, az általuk adott véleményeknek, szempontoknak a környezeti értékelés készítése során történő figyelembevétele, az indokok összefoglalása	4
1.5. A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása, az alkalmazott módszer korlátai, nehézségek (mint pl. technikai hiányosságok, bizonyos ismeretek hiánya stb.), az előrejelzések érvényességi határai, a felmerült bizonytalanságok	4
2. Az NVS rövid ismertetése	5
2.1. Az NVS céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése, kiemelve a környezeti értékelés készítése szempontjából fontos részeket	5
2.2. Az NVS összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal	6
2.3. A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása.....	7
3. Az NVS megvalósítása során várható környezeti terhelések és az azokból származó jelentős hatások feltárása	8
3.1. Az NVS céljainak összevetése, az NVS szempontjából releváns nemzetközi, közösségi, országos vagy helyi szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi célokkal	8
3.2. Környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése, illetve figyelembevétele az NVS-ben	8
3.3. Az NVS céljainak egymás közti, illetve a releváns tervek, illetve programok (2.2.) céljaival való konzisztenciája környezeti szempontból	8
3.4. A jelenlegi környezeti helyzet releváns, az NVS-sel összefüggésben lévő elemeinek ismertetése.....	11
3.4.1. A hatásterület azon környezeti jellemzőinek azonosítása, amelyeket az NVS megvalósítása valószínűleg jelentősen befolyásol.....	12
3.4.2. A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása (eltartóképesség, terhelhetőség)	13
3.4.3. A fennálló környezeti konfliktusok, problémák leírása és mindezek várható alakulása, ha az NVS nem valósulna meg.....	13
3.5. Az NVS megvalósulásával közvetlenül vagy közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása.	15
3.5.1. A Nemzeti Vidékstratégia fenntarthatósági vizsgálata	15
3.5.2. Az NVS milyen mértékben vette figyelembe a fenntarthatósági elvárásokat	21
3.5.3 A Stratégia intézkedéseinek értékelése, a tevékenységekből származó terhelések, a várható hatás jelentősége, javaslatok a negatív hatások elkerülésére, a pozitív hatások erősítésére.....	23
3.5. 4. Az egyes intézkedések hatásának mérlegelése a környezet fogadóképes elemeire	80
4. Az NVS megvalósítása következtében várhatóan fellépő, környezetre káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó, magában az NVS-ben szereplő intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre	106
4.1. Jelentős negatív környezeti hatás a következő intézkedések esetében feltételezhető:	106
4.1.1. Biomassza energetikai hasznosítása.....	106
4.1.2. Vidéki települések szennyvízelhelyezése, kezelése	107
4.1.3. A vidéki úthálózat bővítése, az elérhetőség növelése.....	108

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

4.1.4. Export.....	109
4.1.5. Birtokrendezés.....	109
4.1.6. Inváziós fajok kezelése	109
4.2. A Stratégia egészének környezeti hatása.....	110
5. Javaslat olyan környezeti szempontú intézkedésekre, előírásokra, feltételekre, szempontokra, amelyeket az NVS által befolyásolt más tervben, illetve programban figyelembe kell venni	112
6. Az NVS megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozóan a tervben, illetve programban szereplő monitorozási javaslatok értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre.....	114
7. Közérthető összefoglaló.....	115

1. A környezeti értékelés kidolgozási folyamatának ismertetése

Az 1.1-1.4. fejezetek a társadalmi vita után kerülnek kidolgozásra!

1.1. Előzmények, különösen a tematika tartalma

A társadalmi vita után kerül kidolgozásra!

1.2. A tervezési folyamat más részeihez való kapcsolódása

A társadalmi vita után kerül kidolgozásra!

1.3. A környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása az NVS alakulására

A társadalmi vita után kerül kidolgozásra!

1.4. A környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság bevonása, az általuk adott véleményeknek, szempontoknak a környezeti értékelés készítése során történő figyelembevétele, az indokok összefoglalása

A társadalmi vita után kerül kidolgozásra!

1.5. A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása, az alkalmazott módszer korlátai, nehézségek (mint pl. technikai hiányosságok, bizonyos ismeretek hiánya stb.), az előrejelzések érvényességi határai, a felmerült bizonytalanságok

A környezeti értékeléshez felhasználtuk a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács Jövőkereső (2010) dokumentumát, különös tekintettel a környezet állapotát alakító hajtóerőkre, és a környezet állapotának értékelésére. A környezet állapotra, továbbá a fenntartható fejlődésre vonatkozó információforrásnak „A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon” (2011) KSH kiadványt használtuk. Módszertanként az Ökológiai Intézet által a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia környezeti vizsgálatához kidolgozott módszert, illetve az Intézet által kidolgozott fenntarthatósági értékelést vettük alapul.

Az értékelésnél a legnagyobb bizonytalanságot az okozza, hogy a környezet állapotát számos hajtóerő alakítja, amely kívül áll a Stratégia hatókörén. A külső tényezők, mint pl. a globális környezeti folyamatok lefutásának időbelisége és milyensége nem prognosztizálható. Nem lehet megítélni azt sem, hogy a Stratégia milyen mélységben képes átrendezni a jelenlegi termelési és fogyasztói kultúrát, a kialakuló szerkezetnek milyen lesz az együttes környezeti terhelése, és ha csökkenti a terheléseket, akkor elegendő-e ez ahhoz, hogy leküzdje a már meglévő ökológiai adósságokat. Nehézséget okoz, hogy néhány intézkedés átvált környezeti terheléseket: a helyi kibocsátások csökkentését erőforrások bevonásával éri el, és máshol okoz környezeti terhelést. Ez ugyan pozitívan hathat egy helyi környezeti állapotára, de összességében növelheti a környezeti terhelést.

A legnagyobb bizonytalanságot az okozza, hogy a Stratégia leváltja-e a jelenlegi ipari-mezőgazdasági szerkezetet, avagy a konfliktusok mellőzése, illetve a mai értelemben vett „versenyképes” agrárgazdaság érdekében a mai rendszer mellé illeszti a Stratégia által megálmodott

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

ökoszociális modellt. Ha ez utóbbi szerkezetváltó modell valósul meg, akkor ennek a jótékonyágát felülírhatja az új modellel szemben támasztott növekedési elvárás (15 millió embernek adjon enni).

2. Az NVS rövid ismertetése

2.1. Az NVS céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése, kiemelve a környezeti értékelés készítése szempontjából fontos részeket

A NVS célja, hogy a vidéki Magyarország egészét megújítsa, megerősítse és élhetővé tegye oly módon, hogy a természeti értékek és erőforrások fenntartható módon kerüljenek hasznosításra. A Stratégia legjelentősebb területei a vidéki foglalkoztatás, a kis- és közepes méretű gazdaságokra és szövetkezetekbe való társulásra épülő sokszínű, változatos mezőgazdaság, a helyi élelmiszer-termelés és piacok helyreállítása, a vidéki közösségek megerősítése és népességi mutatójuk növelése, a természeti és kulturális értékek és nem utolsósorban a biológiai sokféleség megőrzése.

A Stratégia 2020-ig terjedő időszakra ütemezi a megvalósítását szolgáló programokat, figyelembe véve az Európai Unió Európa 2020 Stratégiáját és annak programfinanszírozását.

A Stratégiai alapelvek a következők:

- Az állam ökoszociális szerepvállalása, átláthatóság;
- Közösségi hasznosulás, méltányos elosztás;
- Rendszerszemléletű megközelítés;
- A helyi gazdaságra és a hálózati jellegű együttműködésekre építkezés;
- Helyi közösségi részvétel, együttműködés.

A Stratégia átfogó célkitűzése: **Vidéki térségeink népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása.**

A Stratégia céljai:

1. Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése;
2. Sokszínű és életképes agrártermelés;
3. Élelmezési és élelmiszerbiztonság;
4. A vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése;
5. A vidéki népesség megtartása, életminőségének javítása.

A stratégiai célok hét stratégiai területen megfogalmazott nemzeti stratégiai programok és azokkal összefüggésben térségi komplex vidékfejlesztési programok révén érhetők el.

A hét stratégiai terület a következő:

1. Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata;
 2. Vidéki környezetminőség javítása;
 3. Föld- és birtokpolitika;
 4. Fenntartható agrárszerkezet- és termeléspolitika;
 5. Hozzáadott értéknövelés, biztonságos élelmiszerellátás, biztonságos piac;
 6. Hozzáadott értéknövelés, biztonságos élelmiszerellátás, biztonságos piac;
 7. Vidéki szellemi és fizikai infrastruktúra, életképes vidéki települések, helyi közösségek
- + 1. Térségi komplex nemzeti programok.

A nyolcadik fejezetben a vidékpolitikai célok érvényesítését szolgáló eszköz- és intézményrendszer kerül bemutatásra: a megvalósításhoz szükséges eszközök, pénzügyi eszközök. A rendelkezésre álló

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

forrásokat elsősorban a Közös Agrárpolitika keretében rendelkezésre álló források jelentik, de jelentősek még a kohéziós és regionális politika keretében elérhető uniós források (KEOP, GOP, ROP, KÖZOP) is, valamint más EU-s és nemzetközi források, így a LIFE+ és az EU kutatási keretprogramjának forrásai.

A nemzeti finanszírozást az alábbiak biztosíthatják: az élők munkáról az anyag- és energiafelhasználásra, a környezethasználatra, áthelyeződő adótételekből származó bevételek, termékdíjak stb. bevételei; a reális földbérleti díjak, a csökkenő társadalmi költségekből (segélyek) származó megtakarítások, a visszaszerezhető nemzeti vagyonelemek és közpénzek.

2.2. Az NVS összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal

A Stratégia tervezése során az Európai Unió környezetpolitikáját, szabályozási rendszerét, a nemzetközi együttműködési kötelezettséget követték, melyek a hazai környezetpolitika szerves részét képezik.

A Stratégia készítői figyelembe vették az uniós, illetve egyéb nemzetközi kötelezettségeket, így például a Közös Agrárpolitika (KAP) reformját, a az EU Fenntartható Fejlődés Stratégiáját, az Európa 2020 Stratégiát, az EU 6., illetve előkészületben lévő 7. Környezetvédelmi Akcióprogramját, az EU Klíma és Energia Csomagját, illetve az Erőforrás-hatékony Európa Zászlóshajó Kezdeményezést és Útitervet.

Az Európai Bizottság a Közös Agrárpolitika 2013 utáni jövőjéért három fő célt fogalmaz meg:

1. Életképes élelmiszertermelés: a mezőgazdasági jövedelmeket és a szektor versenyképességét javítani kell.
2. A természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás: ösztönözni és ellentételezni kell a mezőgazdaságban a közjavak előállítását, az innovációnak a „zöld növekedést” kell szolgálnia, alkalmazkodni kell a klímaváltozás következményeihez.
3. Kiegyensúlyozott területi fejlődés: maradjanak fenn a vidéki közösségek, és legyenek vidéki munkahelyek, színesebbé kell tenni a helyi gazdaságot és jövedelemforrásokat, meg kell őrizni a változatos gazdálkodási szerkezetet, és erősíteni kell a helyi piacokat.

A Stratégia a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia kidolgozásával összhangban készült, illetve illeszkedik a kiemelt nemzeti stratégiai tervek rendszerébe (Széchenyi Terv, Széll Kálmán Terv, Semmelweis Terv, Magyar Terv), valamint korábbi stratégiákhoz, programokhoz (NKP III., Nemzeti Természetvédelmi Alapterv, Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia, Energiastratégia, az MTA vízgazdálkodási stratégiai dokumentuma).

A Nemzeti Energiastratégianak az európai uniós irányelvek figyelembevételével megfogalmazott, az energiahatékonyságra és az energia-felhasználásra vonatkozó célkitűzései jelentős mértékben kapcsolódnak az NVS-hez. Az Energiastratégia céljai megvalósításához kapcsolódik a Vidékfejlesztés mint horizontális terület és a megújuló energiaforrások tekintetében, illetve a „Horizontális kérdések - Multifunkcionális mezőgazdaság alacsony karbon technológiákkal” szoros összefüggésben van az NVS-sel.

A 2009-2014 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP III) szintén kapcsolódik az NVS-hez. Különösen a következő tematikus akcióprogramok vannak szoros összefüggésben:

- A környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése,
- éghajlatváltozás,
- környezet és egészség,

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

- a biológiai sokféleség megőrzése, természet- és tájvédelem,
- fenntartható terület- és földhasználat,
- vizeink védelme és fenntartható használata.

2.3. A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása

Két változatot vizsgáltunk. Az első változat 2011 májusában került társadalmi vitára, majd átdolgozásra került, és a jelenlegi vizsgálat tárgyát képezi. A két program között nincs lényeges eltérés a környezeti és fenntarthatósági teljesítményben. A fő különbség, hogy a Nemzeti Vidékstratégia 2020 nyolc stratégiai területet határozott meg, melyekhez programokat rendelt, míg a második átdolgozott változatban (2011. november) a programokhoz stratégiai irányok és teendők kerültek megfogalmazásra.

Ezek a stratégiai irányok és teendők a korábbi, 2011. áprilisi változatban csak általánosan voltak megfogalmazva. Az új verzió javult abból a szempontból, hogy konkrétabb lett, és így jobban elemezhető.

A nyolc stratégiai terület a következőképpen alakult a második, átdolgozott változatban:

1. A Természeti értékek védelme, fenntartható természeti erőforrás és tájgazdálkodás stratégiai területben a korábbi változatban a stratégiai programok között külön programként volt jelen az Árvízvédelmi és az Ásványi nyersanyag és energiaerőforrás-gazdálkodási program. Az utóbbi változatban az ásványi nyersanyag a talajvédelmi program keretében van jelen, viszont az Árvízvédelem már nem szerepel külön programként, hanem alprogramja lett a Környezetbiztonsági programnak, míg az Energiaerőforrás-gazdálkodás már nem szerepel az új változatban.
2. A Vidéki környezetminőség stratégiai területhez tartozó Települési vízgazdálkodás program az utóbbi változatban Települési csapadékvíz-gazdálkodás programként szerepel és három stratégiai irányt és teendőket rendelték hozzá. Ilyen formán, a második verzióban környezeti szempontból javított az intézkedés.
3. A Föld- és birtokpolitika stratégiai területhez öt program tartozott a korábbi verzióban. Az új változatban kettőre csökkent a programok száma, viszont átcsoportosításra került a Szociális földprogram (a későbbi változatban átkerült a Hozzáadott érték növelés, biztonságos élelmiszerellátás, biztonságos piac stratégiai területhez), illetve a program neve megváltozott: Föld- és birtokrendezési üzemszabályozási program lett, ami tartalmilag is jelentősen kibővült, konkrét alprogramok megfogalmazásával.
4. A Fenntartható agrár-szerkezet- és termeléspolitika stratégiai terület jelentősen módosult a korábbi verzióhoz képest, amelyben tizenkét program volt. Ezek egy része beleolvadt a Táj- és agrár-környezetgazdálkodási programba, mint pl.: a Védett és érzékeny természeti területek gazdálkodási programjai (MTÉT, Natura 2000), Gyepre alapozott és őshonos állattartási program, Ártéri tájgazdálkodás program. A korábbi verzióban különálló programként volt jelen a Nemzeti lovasprogram, az újban viszont alprogramként van jelen.
5. A Hozzáadott érték növelés, biztonságos élelmiszerellátás, biztonságos piac stratégiai terület az átdolgozott változatban annyiban módosult, hogy a Tudatos fogyasztó és vásárló, illetve a Hungarikum programok már nem szerepelnek különálló programokként, hanem alprogramként jelennek meg az Agrármarketing, bel- és külpiaci programban, és szintén az új változatban a Hungarikum alprogramra törvényalkotást is szorgalmaz.
6. A Helyi gazdaságfejlesztés stratégiai terület korábbi verziójában öt program szerepelt, míg az új verzióban hétre bővült, illetve a programok a következőképpen módosultak: a korábbi verzióban szereplő Helyi élelmiszer-feldolgozás, helyi piac és élelmiszerellátási program Helyi termék, helyi piac, közvetlen értékesítés programmá változott; a Komplex helyi (térségi) vidékfejlesztési

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

(energiaellátási) program módosult Helyi energiatermelés- és ellátás programra; a Falusi, tanyasi vendéglátás program Vidéki turizmus, falusi vendéglátás programra; a Helyi szövetkezetek, helyi pénz program módosult Szövetkezés-fejlesztési programra. A második változatban ide került a korábban említett Szociális földprogram, illetve a kibővült/módosult Helyi vállalkozásfejlesztés, szociális gazdaság program, melynek alprogramja lett a Helyi pénz kialakítása.

7. A Vidéki szellemi és fizikai infrastruktúra, életképes vidéki települések, helyi közösségek stratégiai területben a korábbi változatban szereplő Népfőiskolai szaktanácsadás, felnőttképzés program az új változatban alprogramként része a Képzési, szakoktatási programnak. A korábbi verzióban külön programként szereplő Vidéki kulturális és épített örökség program a Falufejlesztés, vidéki értéktár és örökség program része lett.

8. A Térségi komplex vidékfejlesztési programok az új verzióban kibővült a Tokaj-Hegyalja és az Aprófalvas térségek fejlesztési programokkal, ugyanakkor a korábbi verzióban szereplő Zöld Duna program már nem szerepel a novemberi verzióban.

3. Az NVS megvalósítása során várható környezeti terhelések és az azokból származó jelentős hatások feltárása

3.1. Az NVS céljainak összevetése, az NVS szempontjából releváns nemzetközi, közösségi, országos vagy helyi szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi célokkal

Az NVS célkitűzései megfelelnek a legfontosabb nemzetközi és európai környezeti elvárásoknak: az éghajlatvédelem, a biológiai sokféleség megőrzése, az erőforrás-hatékonyság növelése, a természeti erőforrások fenntartható használata, a környezeti kibocsátások, különösen az üvegházhatású gázok csökkentése, a környezetbiztonság területén.

3.2. Környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése, illetve figyelembevétele az NVS-ben

Az NVS két olyan fejezettel rendelkezik, amelyek direkt módon kapcsolódnak a környezetpolitika (elsősorban kibocsátás-csökkentés) céljaihoz. Az egyik a természeti erőforrások védelmén és fenntartható használatán keresztül elsősorban megelőző intézkedéseket tartalmaz, míg a vidéki környezetminőség javítása program inkább a klasszikus környezeti intézkedések területét öleli fel. A többi programelem közül a Stratégia környezeti teljesítménye szempontjából a fenntartható agrárszerkezet- és termeléspolitika a legfontosabb, hiszen az itt megfogalmazott gazdaságszerkezet lesz a jövőben a környezetállapotot meghatározó hajtóerő.

A Stratégia kifejezéstárában gyakoriak a fenntarthatóságra, a környezeti szempontok figyelembevételére történő utalások.

3.3. Az NVS céljainak egymás közti, illetve a releváns tervek, illetve programok (2.2.) céljaival való konzisztenciája környezeti szempontból

Az NVS sajátos helyzetben van, hiszen amíg az ágazati stratégiák az egész ország területére irányulnak, addig az NVS lehatárolt a vidéki területekre. A vidéki területek környezeti állapota

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

azonban nem választható el a vidéken kívül történő tevékenységektől és az azokból származó terhelésektől. A város-vidék között az a sajátos helyzet áll fenn, hogy a vidék szolgáltatja a természeti javakat a városnak, a város viszont koncentrált hulladék-kibocsátó, amely környezeti transzportfolyamatokat indít el. A város fogyasztói szokásai így jelentősen megszabják a vidék termelői mintázatait. Éppen ezért egy lényegesen kevesebb környezeti terhet előállító vidéki gazdaság szerkezet kulcsa a városi fogyasztók kezében van, és abban az elhatározásban, hogy a hazai szükségletek kielégítése mellett még milyen exportteljesítményeket várunk el az ágazattól.

Környezeti szempontból az egyéb hazai tervek és stratégiák összhangját egy ilyen nézőpont biztosíthatná, de a szektorális integráció jelen pillanatban még nincs ezen a szinten. Ezért fordul elő az is, hogy az egyébként példamutatóan konzisztens Stratégia céljai között megjelennek más olyan szektorális célok, amelyek vagy lerontják a belső összhangot, vagy ellentmondanak más szektorok céljainak. Az elsősorban példa a közlekedésfejlesztés, a másodikként az energiapolitika. Míg az Energiastatégiaiban a biomassza energetikai felhasználása tágabb teret kap, addig az NVS nem kockáztatja az élelmiszerellátás biztonságát az energiapolitikai célok teljesítéséért. A vidéki energia-autonómia megteremtését pedig egy összességében csökkenő energia-felhasználás mellett képzelet el, míg az energiapolitika az energiahatékonysági célok figyelembe vételével is megengedő az összes energiafelhasználás növelése tekintetében.

Néhány külső/belső ellentmondás az anyagban a jó környezeti teljesítmény szempontjából:

1. „Életképes élelmiszer-termelés: a mezőgazdasági jövedelmeket és a szektor versenyképességét – szem előtt tartva a történelmileg meghatározott hátrányokat – javítani kell.”

„A 2. pillér esetében a Bizottság 2014-2020 közötti időszak vidékfejlesztési céljai

- a. A mezőgazdaság versenyképessége, üzemek életképessége
- b. A mezőgazdaságtól és az erdőgazdálkodástól függő ökoszisztémák megőrzése, javítása
- c. Erőforrás-hatékonyság és alacsony szénfelhasználású és szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés az agrár-élelmiszer és erdőgazdálkodási ágazatokban
- d. A vidéki területek foglalkoztatási és fejlesztési lehetőségeinek kiaknázása.”

Összevetve:

„A rendszerváltás az állam kezelésében a még mindig osztatlan közös tulajdonban lévő termőföld mennyisége elérte a 3 millió hektárt. Ezzel a családi gazdaságok földalapja jelentősen megerősödhetett volna, ám nem ez történt, hanem olyan feltételek alakultak ki, amelyekkel az erősek tovább erősödtek, a gyengék pedig gyengültek. Ez a piaci versenyképességre és a tőkemegtérülés hatékonyságára hivatkozó, következményeit tekintve azonban inkább az egyenlőtlenségeket erősítő, monopolhelyzeteket teremtő politika a társadalom, a vidéki közösségek „szövetének” felbomlásához, összetartó erejének megszűnéséhez vezet.”

Valódi dilemma, hogy a versenyképes agrárgazdaság elvárásai összeegyeztethetők-e a szociális és környezeti szempontok figyelembevételével, amikor azok rontják a vállalati versenypozíciókat.

Ezt támasztja alá a következő mondat is:

„Az agrártámogatások környezetvédelmi, környezeti kritériumai gazdálkodási kötelezettségeket (feltételeket) és adminisztrációs többletterhet jelentenek a gazdálkodóknak. A KAP reform esetében ennek növekedésére lehet számítani.”

Már maga a 2. pillér céljai is ellentmondanak egymásnak ebben a tekintetben, mert egyszerre akar versenyképest, és állít olyan kritériumokat, amelyek rontják a versenyképességet más régiók termelőivel, akiknek nem kell ilyen kritériumokat teljesíteniük. Persze lehet azt mondani, hogy ezt a

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

versenyhátrányt pótolja maga a támogatás. De ebben az esetben a környezeti teljesítmény attól függ, hogy mi annak a pénznek a forrása, amelyből a támogatás származik.

2. „A talajok szervesanyag-készlete csökken. (...) A növekvő műtrágya-felhasználás ugyanakkor messze nem pótolhatja a szervesanyag-felhasználás kiesését. Mindezt figyelembe kell venni akkor, amikor a biomaszra energetikai célú felhasználása kerül egyre inkább napirendre.”

vesd össze: biomaszra hasznosítása az Energiastratégiaiban, az Uniónak a motorhajtóanyagok 10%-ának megújulókkal történő helyettesítésére irányuló célkitűzése.

vesd össze: „Magyarország jelenleg is mintegy 120%-os önellátásra képes az alapvető élelmiszerekből. Ez a szint termelési potenciálunk ésszerű és fenntartható fejlesztésével 150%-ra növelhető, ami a globális élelmiszerigény várható jelentős emelkedésével komoly nemzetgazdasági előnyt jelentene az ország számára.”

3. „A társadalmi és gazdasági fejlődés következtében a művelés alól kivont területek folyamatos növekedésével – mely napjainkban már hazánk teljes termőterületének 17%-át is meghaladja – a mezőgazdasági földterületek és a zöldfelületek kiterjedése csökken. A zöldfelületek elaprózódnak, a köztük lévő funkcionális kapcsolat megszűnik, az ebből adódó káros hatások erősödnek”.

Itt az ellentmondás magában a mondatban van, hiszen fejlődésnek nevezi azt a folyamatot, ami a környezet degradációjával jár.

4. „Bár az ország műszaki infrastruktúrájának fejlettsége és állapota az elmúlt két évtizedben nagymértékben javult, az egyes elmaradottabb vidéki térségek még mindig jelentős hátrányban szenvednek. Jellemző ez a közműellátottság terén is. 2008-ban a hazai lakásállomány 31%-a volt vidékies településen, a vezetékes gázzal fűtött lakásoknak 30%-a, a közüzemi ivóvíz-hálózatba kapcsolt lakásoknak 29%-a, míg a közcatorna-hálózatba kapcsolt lakásoknak csak 17%-a volt ezen vidékies térségekben.”

Biztos, hogy ez hátrány egy szerkezeti megújításhoz? A meglévő struktúrák hatékonysága alacsony, fenntarthatatlanok, fosszilis energiát használnak fel, éppen a vidékről való elköltözés miatt magas a fajlagos költség. A kialakult szerkezetek éppen, hogy gátolják az új szerkezetek kialakulását. Ebből a „hátrányból” most előnyt lehet kovácsolni, mert az új struktúrák kialakítása egyszerre kedvezhet a környezetnek és élénkítheti a vidék gazdaságát.

5. „A vonalas közlekedési infrastruktúra fővárostól távoli vidéki térségeket jellemző gyengébb minőségének következtében jelentős térségek szenvednek elérhetőségi problémákkal. Szinte minden régióban található olyan perifériális vidéki térségek, ahol a régióközpont közúti elérhetősége még napjainkban is meghaladja a 150 percet, de egyes megyeszékhelyek (Kecskemét, Miskolc, Nyíregyháza) esetében is meghaladja az elérhetőség a 100 percet.

Összevetve az infrastruktúra és a beruházások növekvő területigényével, a termőföldek végleges mezőgazdasági művelés alóli kivonásával mint veszélyeztető tényezővel, az elérhetőség összekötő utakkal való javítása ellentmondásos.

A környezeti helyzetkép és a hajtóerők bemutatása között is találunk ellentmondásokat:

„A talajok állapota összességében kedvező, azonban a termőtalajokat funkcióképességük ellátásában akadályozó és termékenységüket csökkentő degradációs folyamatok veszélyeztetik, mint az erózió, a defláció, a szervesanyag csökkenése, a savanyodás, szikesedés, tömörödés, valamint a termőtalajok mennyiségének csökkenése. A talajdegradációs folyamatok számos esetben a helytelen földhasználat, a talajvédelmi szempontokat figyelmen kívül hagyó gazdálkodás miatt alakulnak ki és a talajpusztulás mellett termés kiesést és a termelés jövedelmezőségének csökkenését eredményezik.”

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

„Mindezen folyamatok hatására e térségek hő- és vízháztartása, talajfejlődése lényegesen megváltozott, a természeti területek aránya és a biológiai sokféleség lecsökkent, az ökoszisztéma-szolgáltatások gyengültek. Összességében ugyanakkor Magyarország európai viszonylatban is élenjáró még a termőterület nagyságát, a mezőgazdálkodás környezeti feltételrendszerét tekintve, és a természetvédelmi törekvések is alapvetően hozzájárulnak ahhoz, hogy e térségek természeti öröksége fennmaradjon, és a többcélú-többhasznú tájgazdálkodási formák terjedjenek el.”

„Az Európai Unió ökológiai hálózata, a Natura 2000 területek hazánkban összesen közel 2 millió hektár kiterjedésű, amelyen belül a gyepek és szántók területek majd 1 millió hektárt tesznek ki. A hazánkban előforduló 46 közösségi jelentőségű élőhely csupán 11%-ának állapota kedvező.”

A fenti megállapítások helyenként ellentmondók és nem mutatják meg a probléma valódi súlyát.

Fenntarthatónak akkor nevezhetünk egy gazdálkodási formát, ha az megőrzi az erőforrásokat a jövő számára. Ezt a jelenben úgy tudjuk kimutatni, hogy a kérdéses erőforrás megújulási ütemét nem haladja meg a használat. Vagyis a termőtalajjal való gazdálkodás, a mezőgazdálkodás, akkor fenntartható, ha a talaj megújulása legalább akkora, mint pusztulásának mértéke. Európában 17-szer gyorsabban pusztul a talaj, mint megújul, és Magyarországról ugyan nincsenek konkrét számok, de ha csak fele lenne ennek a mértéknek, ami nagyjából az átlagos, már az is fenntarthatatlan. (Átlagosan évente 1,6 tonna talaj képződik, és 8 tonnát veszítünk el hektáronként.) Ez a helyzet drámai, és ilyen körülmények között a talajra nehezedő további terhelések egyszerűen nem megengedhetők, arról nem beszélve, hogy valamikor az ökológiai adósságot is le kellene küzdeni. A kedvező talajállapot további indikátora a benne fellelhető élő és élettelen biomassza mennyisége, és a talaj élővilágának változatossága. Míg egy barna erdei talajban 30-35 tonna biomassza található hektáronként, addig egy intenzíven használt talajban 2, jó esetben 4 tonna biomassza, a faji diverzitás töredékével. Vagyis a talajélet és szerves anyag lepusztításával az ökoszisztéma-szolgáltatás szabályozó és fenntartó funkciójával együtt az ellátó funkcióját is kidobjuk, a természet ingyen szolgáltatását drága, külső energia és tápanyag-bevitellel járó, környezetromboló folyamatokkal helyettesítjük.

Magyarország természeti öröksége a terület 2-3%-át, megengedő megítélés esetén 8-9%-át teszi ki. A természeti örökség és a védettség nem jelent azonosságot, védettséget az ország területének 9,1%-a élvez. Az ökoszisztéma-szolgáltatások, a fajok és a természetes folyamatok megőrzése szempontjából a természeti örökség a meghatározó, mert csak ezek termelik újra az ellátó funkciót, és egyenlítik (egyenlíténe) ki más ökoszisztémák szabályozó és fenntartó funkciójának kiesését vagy csökkenését. Ilyen alacsony kiterjedésű természeti örökség képtelen biztosítani a környezeti rendszerek normál funkcióját és szolgáltatásait. A kedvezőnek nevezett faji diverzitás (ami nem is annyira kedvező) abból a biogeográfiai helyzetből következik, hogy a Kárpát-medence a különböző flóra és faunaelemek találkozási helye. Ez a szerencsés helyzet addig állhat fenn, amíg a határainkon túl és határainkon belül működik az ökológiai hálózat. Ez elemi érdek, és a kárpát-medencei együttműködés egyik fő területét kell, hogy képezze.

3.4. A jelenlegi környezeti helyzet releváns, az NVS-sel összefüggésben lévő elemeinek ismertetése

A Stratégia jellegéből adódóan maga is feltárja a környezet állapotát, illetve meghatározza azokat a hajtóerőket, amelyek a terheléseket okozzák, és ezen keresztül a környezet állapotát alakítják. A Stratégia alapjaiban véve helyes megállapításokat tesz, de néhány helyen nem mutatja meg a problémák valódi nagyságát.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

Az egyik ilyen terület a talajállapot. A talaj a jelenlegi használat mellett nem képes megújulni, a pusztulása az újrakeletkezés ütemének sokszorosa.

A másik az ország természeti örökségének rendkívül alacsony volta, amely szigorú megítélésben alig 2-3%.

A környezet állapotának megítélése a Stratégiában

„A Víz Keretirányelv szerinti állapotértékelés alapján csupán a vízfolyások 8%-a és az állóvizek 17%-a éri el a jó ökológiai állapotot.” „A biológiai minősítés lényegesen rosszabb, mint vizeink fizikai-kémiai vizsgálati eredményei.”

„A talajok állapota összességében kedvező, azonban a termőtalajokat funkcióképességük ellátásában akadályozó és termékenységüket csökkentő degradációs folyamatok veszélyeztetik, mint az erózió, a defláció, a szerves-anyag csökkenése, a savanyodás, szikesedés, tömörödés, valamint a termőtalajok mennyiségének csökkenése.”

„Az Európai Unió ökológiai hálózata, a Natura 2000 területek hazánkban összesen közel 2 millió hektár kiterjedésű, amelyen belül a gyepek és szántó területek majd 1 millió hektárt tesznek ki. A hazánkban előforduló 46 közösségi jelentőségű élőhely csupán 11%-ának állapota kedvező.”

„A 211 közösségi jelentőségű faj természetvédelmi helyzete a következőképpen alakul: 25% kedvező, 47% nem kielégítő és 12% rossz állapotú, amely arányokon belül a mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő fajok természetvédelmi helyzete az európai átlagnál is kedvezőtlenebb.”

„A szántóföldi művelés szegélyterületei – melyek a mezőgazdasághoz kötődő ökológiai folyosórendszer fontos elemei – sok esetben a területalapú támogatások áldozatául estek.”

„A hagyományos, a táji-természeti adottságokhoz alkalmazkodó gazdálkodási módok háttérbe szorulásával a biológiai sokféleség mellett a hazai tájak változatossága is csökken. Az egyedi tájértékek funkciójukat elvesztve a helyi közösségek számára egyre kevésbé jelentenek értéket, ezért állapotuk romlik, számuk csökken.”

„Az erdők a klímaváltozás hatásainak csökkentésében legnagyobb szerepet játszó természeti erőforrásunk, a hazai szénkibocsátás 12-15%-át kötik meg.”

„A közúti közlekedés és teherszállítás légszennyezőanyag-kibocsátásának mértéke az elmúlt években összességében növekedést mutatott. Csak az ebből származó széndioxid-kibocsátás növekedésének mértéke 2003-2007 között közel 20%-os volt hazánkban.”

3.4.1. A hatásterület azon környezeti jellemzőinek azonosítása, amelyeket az NVS megvalósítása valószínűleg jelentősen befolyásol

Az NVS jelentősen befolyásolja a talajállapotot, hiszen a talaj a vidéki tevékenységek legfontosabb erőforrása alapja. A Stratégia alkotói intézkedéseik révén javítani szeretnék a talaj állapotát. Nincs garanciája és eszköze annak, hogy ez olyan mértékben bekövetkezik, hogy a talaj megújulásra való képessége ellensúlyozza a talajdegradációs folyamatokat. A Stratégia megvalósulása esetén ennek ellenére jelentősen javíthat a helyzeten.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

Az NVS intézkedései jelentősen befolyásolják a térfelhasználást, és ezért a természetes ökoszisztémák állapotát. Ezen a téren két fontos kérdés van. A lerontott élőhelyek milyen mértékű rekonstrukciója valósul meg, illetve újabb természetes, természetközeli ökoszisztémák kerülnek-e termelésbe vonásra. Ha ez a két folyamat ellentétes, akkor a rekonstrukció mit képes ellensúlyozni. A Stratégia megvalósulása esetén mindkét irányba történnek várhatóan lépések, és a semleges kimenetel valószínűnek látszik.

Az NVS intézkedései célul tűzik ki az ökológiai hálózat működésének megőrzését, az ökoszisztéma-szolgáltatások javítását. Ennek a célnak a megvalósulását néhány stratégiai intézkedés veszélyezteti, mint pl. a birtokok egyesítése, a kizáródott mezőgazdasági területek hasznosításba vonása, vagy összekötő utak építése.

Az NVS intézkedései jelentősen befolyásolják a vízi környezetet. Az NVS lépéseket tesz annak érdekében, hogy a vizeknek mind a mezőgazdálkodásból, mind pedig a lakossági felhasználásból származó szervesanyag-terhelése csökkenjen. Az árvízvédelem és az ehhez kapcsolódó vízrendezési feladatok között megjelennek a környezeti adottságokhoz igazodó megoldások, amelyek a vizet is adottságként kezelik, és ehhez igazítják a tájhasználatot.

Az NVS intézkedései célul tűzik ki a vidéki jó levegőminőség megőrzését, illetve a szennyezőanyag-kibocsátások további csökkentését. A Stratégia ugyan elvben támogatja a tömegközlekedés és a nem motorizált egyéni közlekedés fejlesztését, de ehhez nem rendel eszközöket. Közvetett módon a helyi piacok, a helyi árukínálat fejlesztése lehet az a pozitív tényező, amely a szállítási távolságok rövidülése miatt akár jelentősen is hozzájárulhat a szennyezőanyagok kibocsátásának, fosszilis erőforrások felhasználásának csökkenéséhez.

Az NVS intézkedései jelentősen befolyásolják a termelésbe vont fajok diverzitását, amennyiben a tájban honos fajták elterjesztése és termelésbe vonása megvalósul.

3.4.2. A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása (eltartóképesség, terhelhetőség)

A Stratégia adós marad azzal, hogy feltárja a vidéki vagy hazai népességnek a környezet eltartóképességéhez való viszonyát. Az ökológiai lábnyom számításokból (Ökológiai lábnyom atlasz, 2010) ismert a hazai ökológiai lábnyom, illetve az ökológiai kapacitások. Mivel a Stratégia nem ad meg területi lehatárolást, ezért nem lehet megmondani, hogy ott mekkora népesség él, és mekkora annak az ökológiai lábnyoma, illetve mekkora a kérdéses terület biokapacitása. Nyilvánvaló, hogy a vidéki ember kisebb ökológiai lábnyommal rendelkezik, és az is egyértelmű, hogy a biokapacitások nagyobb része is itt van. Ennek ellenére objektív adottság, hogy a vidék biokapacitásának kell kiegyensúlyoznia a városi ökológiai lábnyomot is. Így sajnos az országra érvényes deficittel kell jellemezni a vidéket is. Ha saját biokapacitásainkhoz viszonyítunk, akkor 25%-kal kellene mérsékelni ökológiai lábnyomunkat a fenntarthatóság érdekében.

Ez mind az eltartóképességre vonatkozik, mind a terhelhetőségre. Hiszen a 25%-os túlkapas azt jelenti, hogy a környezeti erőforrásaink megújulásához ennyivel kellene több idő (terhelhetőség), a népesség tartamos fenntartásához pedig ennyivel több terület (eltartóképesség).

3.4.3. A fennálló környezeti konfliktusok, problémák leírása és mindezek várható alakulása, ha az NVS nem valósulna meg

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

A természetes környezetet alakító hajtóerőket maga a Stratégia alaposan elemzi, így kirajzolódnak azok a környezet és a környezethasználók közötti konfliktusok, amelyek a környezeti problémákhoz vezetnek.

1. „A felszíni vizek vízminőségi problémáit többnyire a vizek szervesanyag és tápanyag terhelése okozza (pl. szennyvízbevezetés, diffúz mezőgazdasági terhelés következtében).”
2. „A talajdegradációs folyamatok számos esetben a helytelen földhasználat, a talajvédelmi szempontokat figyelmen kívül hagyó gazdálkodás miatt alakulnak ki és a talajpusztulás mellett terméskiesést és a termelés jövedelmezőségének csökkenését eredményezik.”
3. „Hazánkban évente 5-7 ezer ha nagyságú termőföld kerül véglegesen mezőgazdasági művelés alól kivonásra beruházások megvalósítása miatt.”
4. „Problémát elsősorban az engedély nélküli vízkivételek jelentenek (nem csak mennyiségi szempontból, hanem mert szennyezési veszélyt jelentenek a közepes mélységű vízadók számára). A hőerőművek és a halastavak kivételével a gazdaság a felszín alatti vízkészleteket részesíti előnyben, annak ellenére, hogy a készletek ezt éppen fordítva indokolnák.”
5. „A szántóföldi művelés szegélyterületei – melyek a mezőgazdasághoz kötődő ökológiai folyosórendszer fontos elemei – sok esetben a területalapú támogatások áldozatául estek.”
6. „A hagyományos, a táji-természeti adottságokhoz alkalmazkodó gazdálkodási módok háttérbe szorulásával a biológiai sokféleség mellett a hazai tájak változatossága is csökken.”
7. „A közúti közlekedés és teherszállítás légszennyezőanyag-kibocsátásának mértéke az elmúlt években összességében növekedést mutatott. Csak az ebből származó széndioxid-kibocsátás növekedésének mértéke 2003-2007 között közel 20%-os volt hazánkban.”
8. „A hazai térségi kezelőrendszerek többségében alkalmazzák a komposztálást, azonban a komposzt csak kis arányban kerül vissza a termőtalajba. A hulladékhasznosítást nehezíti, hogy nincs igazából hazai komposzt piac, nem kellően differenciált a szabályozás, kezdetleges a minőségbiztosítás, miközben sok adminisztratív akadály nehezíti a felhasználást.”
9. „További problémát jelent még mindig az illegális hulladékelhagyás, a hulladékkezelés megelőzése tudatosságának hiánya.”
10. „A környezetterhelés nem jelenik meg a költségekben, a környezetszennyező termékek ára többnyire nem magasabb, mint a többi termék esetében. Az esetlegesen ebből adódó többletterhet a vállalkozások áthárítják a közösségre. A „szennyező fizet” elv alkalmazása sok esetben elmarad.”

A hajtóerők között nem szerepel a termőterületek összetétele, holott környezeti szempontból ez a legfontosabb hajtóerő. „Az ország 9,3 millió hektár területéből 62,4%-a mezőgazdasági terület, 48,4%-a szántó, 10,9%-a gyepek, 3%-a pedig kert, szőlő és gyümölcsös. Az összes terület 20,4%-át borítják erdők.” Önmagába véve talán nem is az a baj, hogy nagyon magas a művelésbe vont területek aránya, hanem ennek inkább a rossz szerkezete, vagyis a szántóterületek magas aránya. Ez elsősorban a felszínborítás, a talajdegradáció, a biodiverzitás, az ökológiai hálózat, az ökoszisztéma-szolgáltatások, valamint az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás miatt kedvezőtlen. Érdemes megemlíteni, hogy ezt a Stratégia nem tárja fel, holott itt a Stratégia mezőgazdasági szerkezetre vonatkozó elképzelései egybeesnének a környezeti célokkal. A szántóterületek magas aránya, a gyepek kihasználatlansága az állattenyésztésben, a kertészeti ág alacsony részesedése a termelésben

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

együtt jár az alacsony hozzáadott értékkel, az alacsony foglalkoztatással, a birtokok szükségszerű koncentrációjával, a gépesítéssel, és egyáltalában a mezőgazdálkodás intenzitásának növelésével.

Ha a Stratégia nem valósulna meg, akkor a fenti tíz, környezeti konfliktusokat okozó hajtóerő sem kerülne kezelésre.

Nem csökkenne a vizek szervesanyag-terhelése a mezőgazdaság diffúz szennyezésének mérséklése hiányában; a helytelen szántóföldi mezőgazdasági technológiák miatt a talaj degradációja tovább folya;

Folytatódna a termőterületek kivonása más célokra;

Fennmaradnának az illegális vízhasználatok;

Tovább gyengülne az ökológiai hálózat és az ökoszisztéma-szolgáltatások;

Tovább csökkenne a táji változatosság,

Tovább növekedne a légkör szennyezőanyag-terhelése;

A szerves anyagokkal való helyes gazdálkodási gyakorlat nem alakulna ki és terjedne el;

Nőne az illegálisan lerakott hulladék mennyisége;

A környezetterhelés költségei nem jelennének meg a termékek árában;

Nem terjednének el a környezetkímélő gazdálkodási módok ösztönzők hiányában.

3.5. Az NVS megvalósulásával közvetlenül vagy közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása.

3.5.1. A Nemzeti Vidékstratégia fenntarthatósági vizsgálata

Az NVS az alapelvekben fekteti le a Stratégiában követett értékeket, de az értékek több helyen megjelennek: pl. a helyzetelemzés alapját képezik, és természetesen a célok, feladatok megfogalmazásában is útmutatással szolgálnak.

Ezek:

- Az állam ökoszociális szerepvállalása, átláthatóság
- Közösségi hasznosulás, méltányos elosztás
- Rendszerszemléletű megközelítés
- A helyi gazdaságra és a hálózati jellegű együttműködésekre építkezés
- Helyi közösségi részvétel, együttműködés

A fenntarthatósági vizsgálat a következő értékek beazonosítását keresi az NVS-ben:

1. Intergenerációs igazságosság: a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétele
2. Generációs igazságosság: az erőforrásokhoz való hozzáférés esélyegyenlőségének biztosítása
3. Generációs igazságosság: a terhek közös viselése
4. Globális igazságosság: másoknak ne okozunk hátrányt
5. Pozitív hatás a társadalom által vallott értékekre: a jól-léti értékek megerősítése
6. A társadalom környezeti tudatának fejlődése: a környezet nélkülözhetetlen a jól-léti célok eléréséhez

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

7. A termelői és fogyasztói magatartásra való pozitív hatás: a fenntartható életmódra való ösztönzés
8. A szektorok közötti integráció: a különböző politikák összhangja
9. A természeti erőforrások fenntartható használata: a megújulás mértékén való használat
10. A fenntartható termelői és fogyasztói mintázatok kialakítása
11. A szerves kultúra tisztelete és megőrzése
12. Környezet-adekvát használat: a környezeti adottságoknak megfelelő használat
13. A természetes rendszerek stabilitásának és sokféleségének megőrzése
14. A termelői, fogyasztó folyamatok vertikális összekapcsolása
15. Az interakciók megóvása: a társadalmi folyamatok illesztése a természeti folyamatokhoz
16. A nem anyagi értékek használat elve
17. A környezetterhelés minimalizálása: az eltartóképeség megőrzése érdekében
18. Az élet védelme, környezetbiztonság: a kockázatok minimalizálása
19. A természetes térszerkezet védelme
20. A koegzisztencia, együttélés megvalósulásának biztosítása: konfliktusok minimalizálása

Fenntarthatósági értékek	Értékek megjelenése a Stratégia elveiben – idézetek a szövegből	Értékelés
1. Intergenerációs igazságosság: jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétele	„a természeti erőforrások mennyiségi és minőségi védelme és fenntartható használata; a teljességre törekvő megközelítésnek (összefüggések vizsgálata, hatásfolyamatok feltárása), a rövid, közép és hosszú távú szempontok egyidejű figyelembe vétele”	A Stratégiában megjelenik mint fontos szempont, de nincsenek olyan eszközök, amelyek ezt garantálni tudnák. A Stratégia úgy akarja a jövőt biztosítani, hogy jobb anyagi helyzetbe hozza a jelen nemzedékeit egy más, hatékonyabb gazdaságszerkezet által. Azonban fennáll az a veszély, hogy ez a fenntartható szerkezet pluszként adódik hozzá a jelenlegi iparszerű mezőgazdasághoz, és ezáltal több lesz a környezet terhelése.
2. Generációs igazságosság: az erőforrásokhoz való hozzáférés esélyegyenlőségének biztosítása	„A méltányos erős állam; a közérdekből fakadóan biztosítja az átláthatóságot és a tisztaságot a támogatási rendszer működésében (tájékoztatás, nyilvánosság) és a gazdaságban (fehér gazdaság); közösségi hasznosulás, méltányos elosztás; az életminőség javítása, a foglalkoztatás biztosítása, a megélhetés biztonságának növelése, a támogatások közjó szempontú	A Stratégia következetesen törekszik a termőföldre való hozzáférés javítására, lehetőséget adni a fiataloknak a gazdálkodásra. A kialakult tulajdonviszonyokat azonban nem tudja átrendezni. A földbérlet nehezíti a szabályozás (helyben lakó, szomszéd, stb.) azok számára, akik vidékre költözni szeretnének. Inkább

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	hatásvizsgálata; a támogatásokhoz az érintett célcsoport minél szélesebb köre jusson hozzá”	a kizáródott, alacsony minőségű földek megszerzésére van esély. A Stratégiából hiányzik az erőforrások összességéhez való hozzáférés tárgyalása és annak eszközrendszere.
3. Generációs igazságosság: a terhek közös viselése	„A méltányos erős állam”	A Stratégia nagyon szűken kezeli ezt a feltételt, és nincs olyan eszközrendszere, amely meggátolná, hogy a társadalomra lehessen hárítani a termelés külső költségeit. Ráadásul tovább él az a rendszer, amikor a köz pénzből az ilyen tevékenységek támogatásban részesülnek.
4. Globális igazságosság: másoknak ne okozunk hátrányt	„a felelősség vállalása (szennyező fizet); a tevékenységek valamennyi várható hatásának megismerését és mérlegelését, beleértve a helyi, a regionális, nemzeti és a globális összefüggéseket.”	A mezőgazdasági árucikkek exportjánál nem szerepel feltételként, hogy más közösségeket ne hozunk olyan helyzetbe, mint amibe bennünket is hoztak, és amiből szabadulni szeretnénk, a „versenyképes” árucikk ne jelentse a helyi élelmiszer-önrendelkezés megsemmisítését!
5. Pozitív hatás a társadalom által vallott értékekre: a jól-léti értékek megerősítése	„a gazdaságfejlesztést a társadalmi és ökológiai kérdések egészével együttesen kezeljük”	A Stratégia nem tesz tudatosan különbséget jólét és jól-lét között. Bár nagyon sok jól-léti értéket hangsúlyoz a jólét mellett, az értékek nincsenek kiegyensúlyozva.
6. A társadalom környezeti tudatának fejlődése: a környezet nélkülözhetetlen a jól-léti célok eléréséhez	„ökoszociális” piacgazdasági modellt követő erős állam”	Az ökoszociális jelző utalás arra, hogy a környezeti szempontok beépülnek a társadalom tudatába. Hiányzik annak meggyőző eszközrendszere, erre vonatkozó intézkedések, amelyek elősegítenék ezt a célt. Itt is felmerül egy kettős gazdasági szerkezet lehetősége, a versenyképes és az ökoszociális együttléte, ami az ökoszociális versenyhátránya miatt akár le is járathatja a nagyobb szociális és környezeti tudatosságot.
7. A termelői és fogyasztói magatartásra való pozitív hatás: a		Számos intézkedést találunk a Stratégiában, amely közvetett módon hozzájárulhat a termelői és

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

fenntartható életmódra való ösztönzés		fogyasztói magatartás javításához, de hiányzik egy olyan programeleme, amely a vidéki emberek fenntartható életmódra való nevelésével foglalkozik. Az ilyen életmód mintázatok gyakran ütköznek a fennálló mintákkal, szabályokkal, és ezeket az akadályokat nem távolítja el a Stratégia.
8. A szektorok közötti integráció: a különböző politikák összhangja	„a gazdaságfejlesztést a társadalmi és ökológiai kérdések egészével együttesen kezeljük”	A szempont megjelenik, de néhány esetben nincs garancia arra, hogy érvényesül. Megjelenik az energia- és agrárgazdaságban, bár nincs ezt garantáló intézményrendszer, míg a közlekedési infrastruktúra fejlesztésekben meg sem jelennek a környezeti szempontok
9. A természeti erőforrások fenntartható használata: a megújulás mértékén való használat	„tájaink terhelhetősége és az ökoszisztémák regenerációs képessége figyelembe vétele”	A szempont megjelenik, de nem érvényesül hihető módon. Nem tisztázott, hogy a faji sokféleség vagy a talaj megújuló képességének biztosításához milyen léptékű változtatásokra lenne szükség. A Stratégia nem képes biztosítani a fenntartható erőforrás-használatot a felhalmozott ökológiai adósság miatt.
10. A fenntartható termelői és fogyasztói mintázatok kialakítása	„a természeti erőforrások mennyiségi és minőségi védelme és fenntartható használata.”	Számos helyen megjelenik a Stratégiában célként, mint az idézet is mutatja, de inkább egy kis részként, újdonságként lenne hozzáillesztve a meglévő mintázatokhoz, mintsem a termelés és fogyasztás egészének szerkezetét gyökeresen megváltoztatná.
11. A szerves kultúra tisztelete és megőrzése	„kulturális értékeket megbecsülő erős állam; a kulturális örökség megőrzése”	A Stratégia erős törekvése a szerves kultúra megőrzése; ez a jelenlegi állapoton csak javíthat.
12. Környezet-adekvát használat: a környezeti adottságoknak megfelelő használat	„tájaink terhelhetősége és az ökoszisztémák regenerációs képessége figyelembe vétele”	Intézkedések formájában is megtalálható, pl. ártéri gazdálkodás. Ezek kezdeti lépések, és egyelőre járulékosak, de van remény az általános gyakorlatra.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

13. A természetes rendszerek stabilitásának és sokféleségének megőrzése	„tájaink terhelhetősége és az ökoszisztémák regenerációs képessége figyelembe vétele”	Szempontként számos helyen megjelenik, és intézkedések is vonatkoznak rá, pl. a genetikai változatosság javítása, tájfajták megőrzése és kultúrába vonása.
14. A termelői, fogyasztó folyamatok vertikális összekapcsolása		A termelési és fogyasztói folyamatok ciklusokba való kapcsolása a teljes szerkezetre vonatkozóan nem merül fel, de bizonyos elemek összekapcsolásának szükségessége felmerül.
15. Az interakciók megóvása: a társadalmi folyamatok illesztése a természeti folyamatokhoz	„tájaink terhelhetősége és az ökoszisztémák regenerációs képessége figyelembe vétele”	Egyes intézkedésekben megjelenik, de nem hatja át az egész Stratégiát.
16. A nem anyagi értékek haszon elve	„kulturális értékeket megbecsülő erős állam; a kulturális örökség megőrzése”	Az ökoszisztéma-szolgáltatások megőrzésének fontossága megjelenik az anyagban, de nem teszi egyértelművé, hogy az ökoszisztéma ellátó szolgáltatásai csak a nem anyagi (fenntartó, szabályozó, kulturális) szolgáltatások megőrzésével együtt érvényesülnek.
17. A környezetterhelés minimalizálása: az eltartóképesség megőrzése érdekében	„környezeti érdekek szerint beavatkozó erős állam; a környezetterhelés és -szennyezés visszaszorítása, a természeti erőforrások bölcs hasznosítása; Azzal, hogy közel hozza a termelőt a fogyasztóhoz, növeli a közösség élelmezési és élelmiszerbiztonságát, jelentősen csökkenti az energia-, a csomagolóanyag- és az adalékanyag felhasználást, ezzel védi a környezetet”	A Stratégia határozottan törekszik a környezeti terhelések minimalizálásra, de nem minden esetben veszi tekintetbe a környezeti átterhelések lehetőségét. Pl. szennyvíztisztítás, energiatermelés biomasszából.
18. Az élet védelme, környezetbiztonság: a kockázatok minimalizálása	„Biztosítja a környezethasználat helyes módját (elővigyázatosság, megelőzés)”	Az élet közvetlen védelmét a Stratégia kiemelten kezeli, néhány esetben ez közvetetten is megjelenik, pl. élelmiszerbiztonság, ugyanakkor nincs szó az élet ökológiai feltételeinek teljes körű biztosításáról (éghajlat megjelenik).

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

<p>19. A természetes térszerkezet védelme</p>	<p>„a fenntartható térhasználat”</p>	<p>A Stratégia a barnamezős területek hasznosításával váltaná ki a „zöld mezőkre” vonatkozó terhelést, de nem hirdet moratóriumot a zöld területek felhasználására. Nincs eszköz, ami biztosítaná, hogy a természetes térszerkezet ne degradálódjon tovább, sőt a közúthálózat további bővítése is ez ellen hat.</p>
<p>20. A koegzisztencia, együttélés megvalósulásának biztosítása: konfliktusok minimalizálása</p>	<p>„Az állam érvényesíti a – családtól a nemzetig terjedő – helyi közösségek érdekeit; a közpénzek felhasználásának közösségi érdeket kell szolgálniuk, közösségi hasznokat kell eredményezniük; az egyes térségek környezeti, társadalmi és gazdasági adottságaihoz illeszkedő beavatkozások kialakítása, a helyi gazdaságra és a hálózati jellegű együttműködésekre építkezés; helyi közösségi részvétel, együttműködés; Együttműködésre, partnerségre van szükség, amelynek keretében az állam, az önkormányzatok és a helyi lakosság, a tudomány és a gazdaság szereplői, a város és a vidék közösen, a kölcsönös érdekeltség és egyúttal a szolidaritás talaján segíti elő a vidék fejlesztését; Fontos a helyi közösségek együttműködése – határon innen és túl – egyrészt közös (pl. kistérségi, határmenti) fejlesztési programok, másrészt az információáramlás, kapcsolatrendszer, harmadrészt a jó példák megismertetése, tapasztalatcsere révén.”</p>	<p>Az emberre vonatkozóan számos intézkedés van az együttélés, együttműködés javítására. A koegzisztencia azonban magában foglalja a természettel való együttélést is. Ebben a tekintetben nincsenek meggyőző intézkedések.</p>
<p>21. Szubszidiaritás</p>	<p>„a helyi közösségek megerősítése, a helyi adottságokat, erőforrásokat a helyi közösség által ellenőrzött módon, a helyi közösség javát szolgálva hasznosító, kis léptékű, nagy központok nélküli hálózati gazdaság; a globalizáció kiegyensúlyozására a kis területi egységek gazdasági</p>	<p>Az erős állam és a helyi önrendelkezés nem zárja ki a szubszidiaritás érvényesülését, amennyiben a hatáskörök a hatásterületeknek megfelelően vannak elosztva.</p>

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

önszerveződése, önrendelkezése és együttműködése a válassz; kiemelten fontos a helyi társadalom „felrázása”, bekapcsolása a vidéki települések, térségek jövőjének megtervezésébe, alakításába; a szubszidiaritás elvének következetes érvényesítését, a helyi kezdeményezések ösztönzését és felkarolását”

3.5.2. Az NVS milyen mértékben vette figyelembe a fenntarthatósági elvárásokat

- Az elvárással a terv nem foglalkozik, az elvárást meg kell jeleníteni 0 pont
- Az elvárás felmerül, de nem teljesül, teljesíteni kell 1 pont
- Az elvárás teljesül 2 pont
- Az elvárt szempontot a terv közvetetten veszélyezteti -1 pont
- Az elvárt szempontot a terv közvetlenül veszélyezteti -2 pont

Fenntarthatósági elvárások	0	1	2	-1	-2
A szubszidiaritás megvalósulása			x		
Az erőforrásokhoz való hozzáférés esélyegyenlőségének biztosítása		x			
Pozitív hatás a környezettudatra		x			
Közös teherviselés		x			
A koegzisztencia megvalósulásának biztosítása		x			
A terv belső összhangjának megvalósulása, a problémák, célok és eszközök összhangja			x		
A terv külső összhangja más ágazati tervekkel/programokkal			x		
Kauzalitás			x		
A jövő nemzedékek szükségleteinek kielégítése		x			
Környezeti átterhelések kiküszöbölése		x			
Holisztikus szemléletmódra való nevelés		x			
A fenntartó termelői és fogyasztói mintázatok kialakítása		x			
A szerves kultúra megőrzése			x		
A helyi erőforrások hasznosításának elsőbbsége és eltartóképességük szerinti használata			x		
A környezeti rendszerek adottságainak megfelelő hasznosítás			x		
A sokféleség megőrzése, a sokféleségre épülő szerkezet, a stabilitás szempontjainak kielégítése			x		
A különböző termelési, fogyasztói mintázatok összekapcsolásának lehetősége a környezeti folyamatokkal		x			
Az interakciók megővése		x			

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

A nem anyagi értékek megőrzése		x			
A környezet állapotának megőrzése a terhelések csökkentése révén		x			
A környezeti kockázatok minimalizálása		x			
A természetes térszerkezet megőrzése		x			

3.5.3 A Stratégia intézkedéseinek értékelése, a tevékenységekből származó terhelések, a várható hatás jelentősége, javaslatok a negatív hatások elkerülésére, a pozitív hatások erősítésére

HATÓTÉNYEZŐK					
A tevékenység megnevezése PROGRAMOK	A tevékenység megnevezése STRATÉGIAI IRÁNYOK ÉS TEENDŐK	A tevékenységekből származó terhelések típusai és jelentősége	A várható hatás megítélése	Javaslat az intézkedés erősítésére / a jelentős negatív hatások elkerülésére	
7.1	7.1.1.1 Talajvédelmi és ásványi nyersanyag-gazdálkodási program	1. Talajkészleteink mennyiségének és minőségének fokozott védelme és termékenységének hosszú távú fenntartása	Csökkenti a terheléseket	Jelentős pozitív hatás	Ez ebben a formában általános stratégiai irány, ami önmagában pozitív, ugyanakkor a felsorolt teendők nem biztos, hogy garantálják a cél elérését. Hiányzik annak a kimondása, hogy a talajgazdálkodás nem fenntartható, vagyis gyorsabban pusztul, mint megújul. A fenntarthatóság megköveteli, hogy a megújulás mértékén használjuk a talajt, tehát ennek kellene lenni az általános stratégiai célnak, és ennek eléréséhez kellene intézkedéseket találni.
		2. Talajvédő agrotechnika és gazdálkodás megvalósítása (extenzív hasznosítású területeken a természetes növénytakaró – őshonos növényzet – helyreállítása, intenzív hasznosítású területeken precíziós mezőgazdaság), a talaj-degradációs tényezők (pl. erózió és defláció) megelőzése, mérséklése, a talajok rekultivációja, valamint az ezeket elősegítő szabályozási feltételek és támogatási lehetőségek (pl. gépbeszerzésekre, szaktanácsadásra, periodikus mélyművelés elvégzésre) biztosítása	Csökkenti a terheléseket	Jelentős pozitív hatás a természetes élőhelyi és faji sokféleségre, a talajok mennyiségi és minőségi állapotára	Pontosabb kibontása szükséges, hogy milyen agrotechnikákról van szó (pl. no till). Vigyázni kell, hogy a beavatkozások ne okozzanak átterheléseket más környezeti elemre és az erőforrások felhasználására (pl. precíziós mezőgazdaság, gépbeszerzés, vízrendezések).
		3. A talajállapot folyamatos monitoringja, a termőföld és talajvédelmi előírások betartásának ellenőrzése. A szakhatóság intézményrendszerének megerősítése, a talajvédelmi stratégia korszerűsítése	Közvetetten hozzájárulhat a terhelések csökkentéséhez	Közvetetten pozitív hatással lehet a talajállapotra	A pozitív hatások jelentősége az előírásoktól is függ, nemcsak a betartástól. Az előírások kifejtésére lenne szükség, annak érdekében, hogy a talajt a megújulás mértékén belül használjuk!
		4. A termőföldvédelem törvényi garanciáinak és	Nem becsülhető	Nem becsülhető	A termőföld védelme fontos, de kérdés, hogy

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		gazdasági eszközrendszerének erősítése			milyen funkciónak milyen környezeti hatásai vannak.
		5. A termőföld igénybevételével megvalósuló beruházások során a talajvédelmi szabályok betartása: a beruházással, építéssel érintett területek humuszos termőrétegének megmentése, illetve a környező talajok minőségének megóvása	Esetlegesen csökkentheti a terhelést	Pozitív hatás	Ugyan fontos a termőtalaj megmentése, de az átalakítás során a termőföld irreverzibilis változást szenved. Nincs olyan intézkedés, amely garantálná a környező talajok terhelésének elkerülését.
		6. A talajerő-utánpótlás természetes anyagainak és módszereinek ösztönzése: a szervesanyag-gazdálkodás fejlesztése, zöldhulladékból készült komposztok, fermentátumok, szennyvíziszap elhelyezése minőségi kritériumainak megállapítása	A meglévő agrotechnikákhoz képest csökkentheti a terhelést.	Pozitív hatás, de feltételekhez kötve	Jó lenne tudni, hogy milyen eszközön keresztül valósul meg az intézkedés. A fermentumok és szennyvíziszap erre a célra történő használata akár negatív hatással is járhat. Az intézkedésnek a szennyvizek, hulladékok káros komponenseinek megelőzésére kellene vonatkoznia, ez pedig a kereskedelembe kerülő termékek minőségével lehetséges.
		7. A talaj víztározó kapacitásának növelése és minél hatékonyabb kihasználása			A konkrét technika ismeretétől függ a hatás becslése. Pl. mulcs használata, milyen mulcs, illetve az anyag-előkészítés, anyagmozgatás környezeti terheitől.
		8. Az ásványi nyersanyagok vonatkozásában – a nyersanyagok szűkösségére és növekvő árára is tekintettel – a hosszú távú szemlélet, valamint a takarékoság és erőforrás-hatékonyság elveinek érvényesítése, a környezet terhelésének csökkentése	Minden anyagfelhasználás -csökkentés csökkenti a terheléseket	Jelentős pozitív hatás	Jelentős pozitív hatás csak akkor jön létre, ha az ásványi anyagok felhasználásának csökkentése abszolút értelemben történik meg. A hatékonyság növelése fontos, de környezeti eredménye csak az abszolút csökkenés esetén van.
		9. Az ásványi nyersanyagok kutatása és kitermelése során a legjobb elérhető technológiák alkalmazásának, illetve a hulladékhasznosításból eredő ásványi nyersanyag megtakarítási lehetőségek kihasználásának ösztönzése	Nem becsülhető	Nem becsülhető	A legjobb technika nem jelenti, hogy nincs negatív környezeti hatás, legfeljebb egy előzőnél kevésbé terhelő eljárás kerül alkalmazásra, ami fontos. Ugyanakkor lehet egy új legjobb technikának egy megelőző technikához képest rosszabb környezeti teljesítménye, pl. palagáz kitermelés vs. hagyományos gáz
7.1.1.2 Természeti értékek, területek, ökoszisztéma szolgáltatások védelme és helyreállítása program	1. Az ökológiai hálózatok, a védett természeti területek és a vizes élőhelyek megőrzésének és fenntartásának jogi, közigazgatási és pénzügyi eszközökkel történő támogatása			Segít megőrizni a pozitív hatást	A pozitív hatás a jogi és közgazdasági eszközrendszerrel függ. Javasoljuk ennek kibontását a Stratégiára épülő programokban.
	2. A természetvédelmi oltalom alatt álló területek, élő- és élettelen természeti értékek megőrzését elősegítő hatékony jogszabályi környezet, valamint stabil intézményi, finanszírozási háttér biztosítása			Segít megőrizni a pozitív hatást	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	3. A Természetvédelmi Információs Rendszer működtetése és fejlesztése, általános hozzáférhetőségének biztosítása		Közvetett pozitív hatás	
	4. Nemzeti természetvédelmi örhalózat létrehozása. A természetvédelmi céllal létrejött civil szervezetek, egyetemek, főiskolák bevonása a természeti értékek megóvásába a területörzés, kutatás, monitoring, fajfenntartás területén		Közvetett pozitív hatás	
	5. A növény- és állatvilág sokféleségének fenntartását elősegítő fajmegőrzési tervek és fajvédelmi beavatkozások végrehajtásának, valamint az élőhely-rekonstrukciók, mintaprojektek megvalósításának folytatása		Közvetett pozitív hatás	A tervek kidolgozásánál fontos a rendszerszemlélet, mivel a kiválasztott faj érdekeit össze kell egyeztetni a területen előforduló más fajok megőrzésével.
	6. A fokozottan védett növény- és állatfajok élőhelyének védelmében és természetvédelmi célból eseti jelleggel elrendelt korlátozásokból, illetve védett állatfajok kártételéből adódó kártalanítási igények finanszírozásának biztosítása		Közvetett pozitív hatás	A kártérítés rendszere segít tolerálni a védett fajok jelenlétét, erősíti a természetvédelem intézményének tekintélyét, elfogadását.
	7. A nagyobb területigényű és vándorló fajok, valamint az időszakosan vándorló fajok migrációjához szükséges ökológiai folyosók biztosítása		Jelentős pozitív hatás	Itt is szükséges a rendszerszemlélet, más fajok érdekeinek figyelembevétele és a fenntartható tájhasználat egészének biztosítása.
	8. Az inváziós fajok elleni védekezés folytatása		Nem becsülhető	A hatás megítéléshez tudni kell, hogy milyen típusú védekezést folytatnak, illetve az eljárás mennyiben vonatkozik a megelőzésre, illetve magára a jelenségre. Mérlegelni kell sok esetben azt is, hogy az invázió mennyiben a környezeti változásokra adott evolúciós válasz.
	9. Az éghajlatváltozás várható hatásaihoz történő alkalmazkodás elősegítése a környezeti feltételek alakulásának nyomon követése, a kedvezőtlen irányú folyamatok kialakulását erősítő antropogén hatások csökkentése, kedvező hatású beavatkozások révén.		Nem becsülhető	A hatás megítélése csak a konkrét beavatkozások ismeretében lehetséges. A természetes felszínborítás megőrzése, a lerontott felszínek rekonstrukciója, a hazai mezőgazdasági szerkezet javítása a szántóföldi termelés túlsúlyának oldásával pozitív lépések ebbe az irányba.
	10. Az önálló helyi kezdeményezéssel vagy központi ösztönzéssel induló kísérleti gazdálkodások támogatása, amelyek a minőségben és mennyiségben is megfelelő haszonvétel mellett a gazdálkodás új, az ökológiai rendszerek regenerálódását és	Csökkenti a terheléseket	Jelentős pozitív hatás	A különféle funkciókat (multifunkcionális) egyesítő, változatos gazdálkodási rendszerek kisebb területen több embernek nyújtanak megélhetési lehetőséget. Ökológiai előnyük egyértelmű, viszont biztosítani kell, hogy ne szenvedjenek versenyhátrányt azokkal szemben,

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		fennmaradását eredményező módszereire irányulnak, pl. erdőkert, permakultúrás rendszerek, gyümölcsények stb.			akik áthárítják a gazdálkodás terheit a társadalomra.
7.1.1.3 Környezet-biztonsági program	1. A megelőzés hatékonyságának növelésére előrejelző, megfigyelő, tájékoztató, kármegelőző rendszerek fejlesztése		Csökkenti a haváriák esélyét, a jelentős és váratlan környezeti terheket	Közvetett jelentős pozitív hatás	
	2. Az árvízi kockázatkezelési tervek elkészítése 2015-ig			Nem becsülhető	Tervfüggő a környezeti hatás.
	3. Az árvízszintek csökkentése a Tisza-völgyben a Vásárhelyi-tervben (VTT) előírányzott fejlesztések megvalósításával			Ellentétes hatások	Pozitív hatás akkor valószínűsíthető, ha az egyedi létesítmények (tározók) bekapcsolhatók a tájgazdálkodás rendszerébe.
	4. A legkritikusabb védvonal-szakaszokon a Duna menti árvízvédelmi rendszer fejlesztése			Ellentétes hatások	Egyedi hatásvizsgálatokat igényel a fejlesztés. A társadalmi és környezeti érdekek ütközése sok esetben elkerülhetetlen, mert a rendszer kialakításakor nem egyeztetették a különböző szempontokat.
	5. A mellékfolyók árvízvédelmi műveinek fejlesztése			Ellentétes hatások	Ha még nincs kialakított árvízvédelmi rendszer, akkor a megfontolt kiépítés (pl. tág hullámtér) javíthatja a táji, természeti feltételeket.
	6. A meglévő árvízvédelmi művek fenntartása, az árvízvédelem műszaki, illetve egyéb feltételeinek biztosítása		Generálhat környezeti terheket, erőforrások felhasználása	Ellentétes hatások	Amennyiben a rendszer kialakításánál nem kezelték a társadalmi és környezeti szempontokat egy rendszerben, a fenntartás konzerválja a konfliktusokat.
	7. A védekezésben érintett szervezetek együttműködésére épülő hatékony kárelhárítási rendszer kialakítása			Nem becsülhető	Lehetőséget ad a különböző szempontok összehangolására.
	8. Hatékony kármegelőzési és kárelhárítási eljárások és módszerek kidolgozása és megvalósítása			Nem becsülhető	A kidolgozott eljárástól függ. Az új megoldásokat a legtöbbször a meglévő struktúrák kiépítettsége nehezíti.
	9. A vidéki térségekben a talajban és a felszín alatti vizekben hátramaradt, akkumulálódott szennyeződések felderítése és a szennyezettség csökkentése vagy megszüntetése (az Országos Környezeti Kármentesítési Program megvalósításának folytatása), figyelemmel a pontforrásként működő felhagyott meddőhányók, salakhányók, pernyehányók és nehézipari		Megszüntethet régi, és generálhat új terheléseket, átterheléseket hozhat létre	Ellentétes hatások	A hatások megítélése a beavatkozás szükségességétől és módjától függ. Ott szükséges beavatkozni, ahol a szennyezés kiterjedése és a tágabb környezet károsítása valószínűsíthető. A beavatkozásoknál kímélni kell a természeti erőforrásokat, meg kell akadályozni a fölösleges szállításokat, anyagáthalmozásokat (pl. meddőhányók).

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		területek rendezésére.			
		10. A tüzek és más természeti katasztrófák által károsított erdőkben az erdészeti potenciál helyreállításának és a megelőző intézkedések bevezetésének támogatása	Csökkenhet a terhelés	Pozitív hatás	Az erdészeti potenciál helyreállítása nehezen érhető, inkább javasoljuk a termőhelynek megfelelő erdőtípus rekonstrukcióját.
		11. A hatékony működéshez szükséges intézményrendszer, technikai, szabályozási és finanszírozási háttér biztosítása		Nem becsülhető	A hatékonyság növelése akkor egyértelműen pozitív, ha összességében csökkenti a felhasznált erőforrások mennyiségét, és a helyettesítő technikák környezeti teljesítménye jobb a megelőzőnél.
7.1.1.4 Vízkészlet- és vízminőség-védelmi program		1. A vízkészletek és vízbázisok nemzeti tulajdonban tartása			Fenntarthatósági szempontból fontos és pozitív, de szükséges a jó gazda szemlélet is!
		2. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervhez kapcsolódó intézkedési programok megvalósítása		Nem becsülhető	Az intézkedési programok remélhetőleg mérlegelik az ökológiai és társadalmi szempontokat
		3. A takarékos vízhasználat (figyelemmel a csapadékvíz-hasznosításra és a „szürke” szennyvíz újrahasznosítására is) és a víztakarékos eszközök használatának ösztönzése	Csökkenti a terheléseket	Jelentős pozitív hatás	A szürke szennyvíz elhelyezésének, hasznosításának kérdése összefügg a háztartásokban használt tisztítószerekkel, a gyártók és fogyasztók környezeti ismereteivel és tudatosságával.
		4. Az üzemelő és a távlati vízbázisok védelmét, a készletek megőrzését szolgáló Ivóvízbázis-védelmi Program megvalósítása (pl. a hátralévő beruházások megvalósítása)		Jelentős pozitív hatás	A hatás erősítéséhez szükséges, hogy a vízbázisok védőidomain a természetes élőhelyek megőrzése, vagy rekonstrukciója kerüljön előtérbe.
		5. A vízbázisok biztonságban tartását hatékonyabban elősegítő jogi szabályozás kidolgozása			Szabályozásfüggő a hatás megítélése
		6. A mezőgazdasági eredetű nitráatterhelés csökkentése érdekében a II. Nitrát Akcióprogram megvalósítása és a III. Nitrát Akcióprogram elkészítése	A talaj és a felszíni vizek, valamint a légkör terhelésének csökkenése	Jelentős pozitív hatás	A program kidolgozásánál a talajt mint komplexitást szükséges figyelembe venni, különös tekintettel a talajélet feltételeire és a talaj megújulására.
		7. A nitrátérzékeny területeken a helyes mezőgazdasági gyakorlat szabályainak betartása		Jelentős pozitív hatás	Itt is szükséges azonban a talajt a maga komplexitásában kezelni.
		8. Az állattartó telepek trágyatároló műtárgyai megfelelő műszaki védelemmel történő ellátásának folytatása		Ellentétes hatások	Differenciált megközelítés lenne szükséges, nem kellene ott is erőforrásokat felhasználni, ahol a környezetet potenciálisan terhelő anyag nem okoz terhelést.
		9. A kiemelt fontosságú és országos jelentőségű érzékeny víztestek (pl. nagy tavaink) állapotának javítására vonatkozó részletes intézkedések (3.		Jelentős pozitív hatás	A megelőző intézkedéseket kell előtérbe helyezni, azaz a vízgyűjtőkről történő terhelések megakadályozását.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	Nemzeti Környezetvédelmi Program) végrehajtása			
	10. A termálvízkészletek pontosabb megismerése, a rendelkezésre álló, valamint a károsodás nélkül kitermelhető termálvíz készlet mennyiségének (figyelembe véve az engedéllyel rendelkező termálvízkivételek mennyiségét is), ennek függvényében a hasznosítás módjának meghatározása		Ellentétes hatás	A környezeti hatások megítélése esetről esetre változó lehet.
7.1.15 Területi vízgazdálkodási program	1. A vízvisszatartás, a vízigény abszolút mértékű csökkentése, a hatékony és természetközeli vízgazdálkodási rendszerek elterjesztése, az ország vízmérlegének pozitívvá tétele		Jelentős pozitív hatás	A vízigény csökkentése más természeti erőforrások (pl. energiahordozók) kímélésével is párosul.
	2. A bel- és külterületi vízrendezés összhangjának biztosítása, a belvízvédelmi művek fenntartása, fejlesztése, a vízvisszatartási, -tározási helyek kialakítása, a potenciális víztározási helyek megőrzése (a területük hasznosításának szabályozásával), a vízkormányzás fejlesztése, a vízhasznosításra alkalmas meglévő kapacitások kihasználásának javítása, a szennyezett vízfolyásokból érkező, tározott vizek minőségének javítása természetközeli módszerekkel		Pozitív hatás	A hatások megítélése a konkrét esetben lehetséges. Elvként kellene követni, hogy a különböző vízellátottságú helyeket az ökológiai adottságok szerint próbáljuk hasznosítani a lehető legkisebb külső energiafelhasználás mellett.
	3. A területi vízgazdálkodási közfeladatok rendezése		Nem becsülhető	
	4. A vízgazdálkodási infrastruktúra működőképességének helyreállítása; a területi vízgazdálkodási közcélú létesítmények fenntartására, karbantartására, valamint megelőző belvíz- és vízkárvédelmi beavatkozásokra állami vízügyi program kidolgozása és végrehajtása		Ellentétes hatások	Az intézkedést a bel- és külterületi vízrendezés összhangjának biztosításán belül kell esetről esetre végiggondolni. Amennyire csak lehet, zöldíteni kellene a kialakult rendszert, több természetes elem beiktatásával.
	5. A belvízvédelmi rendszerek megfelelő fenntartására országos közmunkaprogram indítása		Ellentétes hatások	Az előző pontnak megfelelően kellene eljárni.
	6. A hegy- és dombvidéki tározóépítési és rekonstrukciós munkák elvégzése		Ellentétes hatások	Szakaszjelleg megváltozása, és maga a tározó megváltoztatja a kialakult ökológiai feltételeket.
	7. Az aszály és szárazodás megelőzésének, illetve a vízhiány komplex kezelésének, valamint a közvetlen és közvetett károk csökkentése érdekében az összes mezőgazdasági ágazatra		Nem becsülhető	Figyelembe kell venni, hogy a vízkészleteket a megújulásuk mértékén lehet csak fenntartható módon használni!

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		kiterjedő aszálystratégia kidolgozása és aszálykezelési terv készítése			
		8. A víztakarékos, a táji adottságoknak is megfelelő öntözéses gazdálkodás fejlesztése, a folyóvölgyek komplex, több szempontú (vízgazdálkodási, árvízvédelmi, gazdálkodási, öntözési, ökológiai, vidékfejlesztési) fenntartható hasznosítási programjának kidolgozása, elindult kezdeményezések folytatása, mintaprojektek megvalósítása		Pozitív hatás lehetséges	Az öntözésre itt is vonatkozik a vízkészletek fenntartható használata. A komplex használat lehetőséget ad a táji, élőhelyi változatossággal harmonizáló hasznosításra.
		9. A mezőgazdasági vízszolgáltatásra (öntözés, halászat) vonatkozó szabályozás felülvizsgálata és megújítása, a gazdálkodókat terhelő hivatalos eljárások egyszerűsítése, a nem legális kutakból történő vízkivétel esetén minimum éves kötelező minőségi ellenőrzés beiktatása, a tározott vizek használatát ösztönző szabályozó rendszer kialakítása		Nem becsülhető	
7.2	7.2.1.1 Ivóvíz program	1. A víziközművek nemzeti, illetve helyi közösségi tulajdonban tartásának erősítése			Fenntarthatósági szempontból fontos, pozitív környezeti hozadékához kell a jó gazda gondossága!
		2. Az ivóvízben jelenlévő egyes komponensek miatt fennálló egészségi kockázatok jelentős csökkentése és a lakosság számára az egészséges ivóvízhez való hozzáférés egyenlő esélyű biztosítása	Átterhelések lehetségesek	Egészségre pozitív hatás	
		3. A szolgáltatott ivóvíz minőségének javítását, a kiemelt komponensek (arzén, bór, nitrit, fluorid, ammónium) koncentrációjának csökkentését szolgáló Ivóvízminőség-javító Program végrehajtása, a szükséges finanszírozási háttér biztosítása	Átterhelések lehetségesek	Egészségre pozitív hatás	Megfontolandó, hogy ne ivóvízként használt minőségű vizet állítsanak elő egyéb célokra. A napi vízfelhasználás 2-3%-a igényel ivóvíz minőséget. Aránytalanok a környezeti befektetések. Más megoldásokat is fel kellene állítani, és megvizsgálni!
		4. Az Ivóvízminőség-javító Programban nem szereplő feladatokra (vas/mangán tartalom csökkentése, hálózatrekonstrukció) megfelelő források biztosítása	Átterhelések lehetősége	Egészségre pozitív hatás	Az elemekre vonatkozóan az előző megállapítás itt is megfontolásra javasolt. A hálózat korszerűsítése remek alkalom a kettős vízellátás kialakítására.
		5. Az ivóvízhálózat korszerűsítése a másodlagos vízminőség-romlás elkerülése és a hálózati veszteségek csökkentése érdekében		Pozitív hatás a vízkészletek használatára	Meg kell fontolni, hogy hol van az optimális beavatkozás területe, meddig költség- és erőforrás-hatékony a veszteségek csökkentése.
	7.2.1.2 Szennyvíz program	1. A 2000 lakosegyenérték (LE) szennyezőanyag terhelés feletti szennyvízelvezetési	A terhelések átváltása, több	Ellentétes hatások	Különösen a vidéki térségekben lenne szükség arra, hogy a vízöblítéses WC-k helyettesítésére

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	agglomerációkban a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és-tisztítási Megvalósítási Program végrehajtásának folytatása, a szükséges finanszírozási háttér biztosítása	terhelés generálása		alomszékeket használjanak. A jelenlegi szennyvízelvezetési és -tisztítási megoldások a környezeti haszon mellett az erőforrás-felhasználás miatt átváltják, illetve térben áthelyezik a környezeti terheket. A fekete és szürke szennyvíz szétválasztása lehetővé teszi a víztakarékosságot, a víz és a szerves anyag helyben tartását és hasznosítását.
	2. A lakások csatornára való rákötésének ösztönzése, a szabálytalan szikkasztók felderítése és szankcionálása	Növekvő környezeti terhelések	Ellentétes hatások	Az előző megállapítás érvényes. Alomszék használatával kizárható a környezetre ártalmas szikkasztás.
	3. A keletkezett települési szennyvíziszap kezelési és elhelyezési tervek kidolgozása.		Ellentétes hatások	Az előzők megfontolása javasolt, ahol pedig nem lehetséges, ott szükséges a tervek kidolgozása.
	4. A 2000 LE alatti településeken keletkező szennyvizek kezelésének (településszintű megoldások, egyedi szennyvízkezelő létesítmények/berendezések szakszerű kialakítása, megépítése és előírás szerinti használata) biztosítása, a természetközeli megoldások előnyben részesítésével és a csapadékvíznek a szennyvíztől elkülönített gyűjtésével		Ellentétes hatások	Az előzők megfontolása itt is szükséges. A legjobb technika ebben az esetben is a szürke és a fekete szennyvíz szétválasztása, és az utóbbi komposztálása.
	5. A települési folyékony hulladék gyűjtési és kezelési infrastruktúrájának fenntartása és fejlesztése		Ellentétes hatások	Rendszerben kell nézni az elvezetés, tisztítás, elhelyezés és az ehhez szükséges befektetések teljességét és életciklusát.
	6. A hálózatba nem vagy csak jelentős többletköltséggel köthető területeken a kisléptékű, egyedi és természetközeli szennyvíztisztító rendszerek kiépítésének elősegítése		Ellentétes hatások	Az előzők megfontolása
7.2.1.3 Települési csapadékvíz-gazdálkodás program	1. A belterületi csapadékvíz-elvezető hálózatok fenntartása, rekonstrukciója	A környezeti terhelés átváltása	Ellentétes hatások	Komplexen kell kezelni a kérdést, amelybe beletartozik a helyi vízviasszatartás és -hasznosítás, az e feletti vizek helyi elvezetése és hasznosítása, illetve az e feletti vizek elvezetése.
	2. Záportározók építése		Ellentétes hatások	A záportározók kialakítása szolgálhat ökológiai, természetvédelmi célokat is, kialakításuk egyedi megfontolásokat igényel.
	3. A vizekkel való gazdálkodást biztosító rendszerek kiépítése, rehabilitációja		Ellentétes hatások	A rehabilitáció előtt az ökológiai megfelelőséget kell vizsgálni, a rehabilitációt ennek értelmében elvégezni.
7.2.1.4	1. A tiszta levegőjű vidéki térségekben a jó	Terhelés-	Pozitív a jó állapot	Vigyázni kell, hogy az egyik terület jó

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

Levegőminőség-védelmi és zajterhelés-csökkentési program	levegőminőség megőrzése, illetve az érintett településeken a levegőminőség javítása, a légszennyezettség kialakulásának megelőzése, csökkentése	csökkenés nem várható, mivel jó az állapot	megőrzése	levegőminőségének a megőrzése ne okozzon máshol átterhelést.
	2. A határértéket meghaladó szennyezettségű területeken az önkormányzatok bevonásával elkészített szennyezettségcsökkentési programok ütemezett végrehajtása		Nem becsülhető	Csak a konkrét programok ismeretében becsülhető a hatás.
	3. A nem motorizált közlekedés, az energiatakarékos, környezetbarát közlekedési módok elterjesztésének ösztönzése és infrastruktúrájuk fejlesztése, a helyi és helyközi tömegközlekedés és vasúti szállítás fejlesztése, a gépjárművekből származó kibocsátások csökkentése	A kibocsátások és erőforrás-felhasználás mértéke csökkenhet	Jelentős pozitív hatás	A hatékonyság növelése önmagában nem hat minden környezeti tényezőre pozitívan, a pozitív hatás a közlekedés és szállítás összes volumenének csökkentésétől, illetve a térfelhasználás nagyságától függ. Pl. az energiatakarékos gépjárművek ugyanúgy ütköznek az élőlényekkel, mint a nem energiatakarékosak, az infrastruktúrák negatív hatásai fennmaradnak, stb.
	4. A környezetbarát fűtési rendszerek széles körű alkalmazásának, a tisztább tüzelőanyagok használatának, energiatakarékossági intézkedések (épületszigetelés stb.) ösztönzése.	A kibocsátások, az erőforrások felhasználásának csökkentése	Jelentős pozitív hatás	Vigyázni kell az átterhelések kizárására. A tüzelőanyag választása átterhelést jelenthet a térfelhasználatra (pl. biomassa), a szigeteléseket pedig a teljes életciklusban kell vizsgálni (pl. hulladékká válás, égési tulajdonságok).
	5. A kerti hulladékok égetésének megszüntetése	Kibocsátás-csökkentés	Jelentős pozitív hatás	Az égetés helyett a helyi komposztálás lehet az a megoldás, amely kizárja az átterhelést (pl. szállítás).
	6. A jó mezőgazdasági gyakorlat alkalmazásával a mezőgazdaság légszennyezési kibocsátásának, zaj-, illetve a szagterhelésének, kiemelten az állattartó telepek bűzhatásának, ammóniakibocsátásának jelentős csökkentése	Kibocsátás-csökkentés	Jelentős pozitív hatás	Össze kell kötni az állati ürülékek komposztálásával, mint a lehető legjobb gyakorlat.
	7. A hazai zajvédelmi szabályozás továbbfejlesztése, a stratégiai zajtérképek és intézkedési tervek elkészítése, a végrehajtás finanszírozásának biztosítása		Közvetett pozitív hatás	
	8. A termelési és szolgáltatási tevékenységből származó légszennyezés, zajterhelés, bűzkibocsátás megelőzésére, csökkentésére erősebb hatósági kontroll biztosítása		Közvetett pozitív hatás	
7.2.1.5 Zöldterületi rendszer fejlesztése, helyi	1. A zöldfelületek ökológiai és használati értékének növelése, a zöldterületek növelése és minőségének javítása, beágyazása a Nemzeti		Jelentős pozitív hatás	Az Unió Zöld Infrastruktúra kezdeményezését szükséges figyelembe venni ennek kialakításánál.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

természeti értékek védelme program	Ökológiai Hálózatba			
	2. Az egységes zöldfelületi rendszer megvalósulásának elősegítése érdekében a településrendezési szabályozás áttekintése és módosítása		Közvetett pozitív hatás	Az Unió Zöld Infrastruktúra kezdeményezésének figyelembevétele.
	3. A települési zöldfelületek szükség szerinti megújítása, állapotának javítása, a helyi igényeknek megfelelő funkciók (pl. játszótér, sportterület) biztosítása, invazív fajoktól mentes zöldfelületek kialakítása.		Pozitív hatás egészségre, közérzetre	Figyelembe kell venni, hogy a városi zöldfelületek fenntartása önfenntartó módon valósuljon meg, vagyis természetközeli rendszerek kerüljenek kialakításra, és önmagukat védjék meg az inváziós fajoktól.
	4. Az igénybevételre kerülő biológiailag aktív felületeknek magas biológiai aktivitású területek kötelező létesítésével való pótlása		Ellentétes hatások	Konkrét esetekben lehet megítélni a hatásokat, mesterségesen nehéz magas biológiai aktivitású területet létesíteni, és átterhelésekkel járhat. Jobb, mint a mai gyakorlat.
	5. A mesterséges felszínborítás minimalizálása, a faültetés és gyepesítés, valamint a zöldfelületek gondozása, nagy CO ₂ -nyelőképességű és „energiatakarékos” mintaparkok létesítése		Ellentétes hatások	A nagy nyelőképesség és tárolóképesség nem biztos, hogy egybeesik. A nagy nyelőképesség mint egyetlen szempont visszaüthet a faji változatosságban vagy idegenhonos fajok megalapításában.
	6. A helyi jelentőségű védett természeti területek, történeti kertek megőrzése, fenntartása.		A pozitív hatások fenntartása	A fenntartási tevékenységek környezeti terhelését figyelembe kell venni, a kialakításnál figyelembe kell venni a fenntartás költségeit.
7.2.1.6 Hulladék-gazdálkodási program	1 A hulladék keletkezésének megelőzése, a keletkezett hulladék minél nagyobb mértékű hasznosítása, szakszerű kezelése, az illegális hulladéklerakások megelőzése és megszüntetése		Jelentős pozitív hatás	A hatás javítható a termelői és fogyasztói mintázatok egy rendszerben való kezelésével, a ciklikus anyagáramok kialakításával (kék gazdaság). Az illegális hulladéklerakók felszámolásánál ügyelni kell az átterhelések elkerülésére.
	2. A korszerű települési hulladékkezelési létesítmények kiépítésének folytatása		Ellentétes hatások	EI kell kerülni, hogy a „korszerűen” kialakított hulladéklerakó konzerválja a hulladék-gazdálkodási szokásainkat
	3. A mezőgazdasági szektorból származó anyagok minél nagyobb arányú visszaforgatása, a lehető legközelebb a keletkezés helyéhez		Jelentős pozitív hatás	A hatást erősíti a kémiai anyagok használatának kiváltása a talajerő-gazdálkodásban.
	4. A melléktermékként fel nem használható biomassza biogáz és/vagy komposztáló telepek létesítésével történő hasznosítása		Pozitív hatás	A két megoldás környezeti szempontból nem egyenrangú, a komposztálás környezeti hatásai kedvezőbbek.
	5. A biológiai úton lebontható növényi melléktermékek és hulladékok lerakásának korlátozása, lehetőség szerint megszüntetése, decentralizált (a házi, közösségi és települési)		Jelentős pozitív hatás	Fontos megoldani a helyben kezelt komposzt helyben történő hasznosítását, érdemes az intézkedést oktatási modullal kiegészíteni.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		komposztálás elterjesztése, elsősorban a szerves hulladék keletkezésének helyén.			
		6. A komposztok minőségbiztosítási rendszerének fejlesztése, a komposztok alkalmazásának ösztönzése		Jelentős pozitív hatás	
		7. Az állati melléktermékek és hulladékok, valamint a speciális, mezőgazdálkodás során keletkező hulladékok (mezőgazdasági fóliák, csomagolóanyagok) biztonságos, lehetőleg újrahasznosítással járó ártalmatlanításának biztosítása		Ellentétes hatások	A hatás megítélése függ az alkalmazott újrahasznosítási eljárástól, az esetleges toxikus hatások kizárásától.
		8. Az állati eredetű hulladékok sertés- és baromfitakarmányozásban megfelelő kezelés után történő felhasználhatóságának kezdeményezése az EU felé (a fehérjeimport és a hulladékártalmatlanítás költségeinek megtakarítása miatt a versenyképességet növelné)		Ellentétes hatások	A környezeti és egészségi kockázatok teljes kizárása szükséges.
		9. A szelektív gyűjtés során nagyobb szerepet kell biztosítani a házhoz menő gyűjtésnek, és meg kell akadályozni, hogy a lakosság által szelektíven összegyűjtött hulladék ömlesztve kerüljön a hulladéklerakókba.		Ellentétes hatások	A szelektív gyűjtés sok esetben konzerválja az olyan hulladékok keletkezését, amelyek keletkezését meg kellene előzni. Pl. műanyag palackok, nem betétes üvegpalackok, reklámújságok.
		10. Az inert hulladékok hasznosíthatóságának vizsgálata az egyes termőterületek megközelítése, a külterületi utak járhatóságának elősegítése területén	Terhelés-csökkenés az erőforrásokon, de átváltás is lehetséges	Ellentétes hatások	Az inert hulladékok a környezetre „ártalmatlanok”, feldolgozásuk erőforrás-használatot válthat ki, de kérdéses, hogy mennyi energiát kell fektetni a szállításba és feldolgozásba, és annak mekkora a környezeti terhelése.
		11. Az agrár- és élelmiszeripari szabályozás, minőségbiztosítási előírások felülvizsgálata a lehetséges hulladékcsökkentés érdekében		Közvetett pozitív hatás	A hatás csak a konkrét szabályozás ismeretében prognosztizálható.
7.3	7.3.1.1. Föld- és birtokrendezési üzemszabályozási program	1. A termőföldről szóló törvény és szabályozás megújítása, új törvény kidolgozása, kiemelten a föld tulajdonjogának megszerzésére és a földek haszonbérletének szabályozására		Nem becsülhető, de fenntarthatósági szempontból lehet pozitív	Környezeti szempontból akkor lehet pozitív, ha a tulajdon vagy bérleti jog megszerzéséhez környezeti előírások is párosulnak.
		2. A külföldi magánszemélyek, valamint a bel- és külföldi tőkés társaságok 2014-ben lejáró földvásárlási moratóriumának időpontjára a földszerzés hazai szabályrendszerének átalakítása olyan, a termőföld vásárlásához, haszonbérbe vételéhez, illetve a mezőgazdasági üzem			Az előzőhöz hasonlóan, a feltételek között a jó környezetgazda ismereteit is szerepeltetni kell.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	működtetéséhez kötődő szabályozási elemekkel, amelyek révén ugyanolyan eséllyel vásárolhassanak külföldiek termőföldet Magyarországon, mint ahogyan a magyarok Európa más országaiban			
	3. A spekulatív, illegális földszerzések („zsebszerződések”) realizálását megakadályozó jogszabályok megalkotása		Fenntarthatósági szempontból pozitív	
	4. A mezőgazdasági üzemszabályozásról szóló általános törvény megalkotása			A környezeti szempontokat szerepeltetni kell az üzemszabályozás kialakításánál
	5. A családi gazdaságokról szóló törvény megalkotása az őstermelők, családi gazdaságok és egyéni vállalkozások egységesített üzemszabályozásának biztosítására. A családi gazdaság fogalmi rendszere megújítandó, tevékenységi köre részévé kell tenni az alapanyag-termelés mellett termékei feldolgozását, közvetlen értékesítését is. Feltétel a helyben lakás, a 300 ha földtulajdon, illetve hogy a bérelt földterület mértékéig a maga gazdaságában termelt, maga vagy saját szövetkezete által feldolgozott, a végfogyasztónak értékesített mezőgazdasági és élelmiszerterméket állít elő, a gazdasága éves bruttó árbevétele pedig – mai árszinten – nem haladja meg a 100 millió Ft-ot. Az egyszerű szabályozás és a feketegazdaság megszüntetésének követelményét szem előtt tartva a családi gazdaság feltételrendszerét vállaló kisebb termelők, a mezőgazdasággal kiegészítő jelleggel foglalkozók is e szabályozás alá kell, hogy tartozzanak.		Fenntarthatósági szempontból jelentős pozitív hatás	A környezeti szempontokat szerepeltetni kell az üzemszabályozás kialakításánál. A helyi, kis és közepes méretű gazdaságoknál jobban biztosítható a termékdiverzitás, a jó gazda szemlélet, lerövidülhetnek a szállítási távolságok, több ember foglalkoztatását biztosíthatja.
	6. A birtokrendezésről szóló jogszabály megalkotása		Ellentétes hatások lehetségesek	A szétaprózott birtokok gátolják a hatékony gazdálkodást, ugyanakkor sok helyen biztosították a táji diverzitást, a jelentéktelen kiterjedésű birtoktestek parlagon hagyását és természetes szukcesszióját. A táji sokféleséget, az ökológiai hálózat elemeinek megőrzését figyelembe kell venni a jogszabály megalkotásánál.
	7. A Nemzeti Földalapról és a Földalapkezelő		Nem becsülhető	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	Szervezetről szóló jogszabályok áttekintése, megújítása.			
	8. A Nemzeti Földalap (NFA) intézményrendszerének a kis- és középüzemek földszükségeinek, tartós földbérleti igényeinek kielégítését, életképes üzemméretté szerveződését, továbbá a közérdekű helyi önkormányzati és állami földkészet-gazdálkodás céljait szolgáló működtetése		Ellentétes hatások lehetőségek	A túl nagy, összefüggő, éppen ezért izoláló monokultúrák optimalizálása környezeti haszonnal járhat, míg a túlzott méreteket produkáló egyesítés negatív hatásokkal.
	9. Az állami termőföldvagon és annak állapotának tételes felmérése, leltározása. Csak jogilag és mérnökiileg rendezett, megfelelően nyilvántartott földrészteltek képezhetik tárgyát a Nemzeti Földalap tranzakcióinak.		Nem becsülhető	
	10. A földbirtok-politika és a birtokviszonyok, üzemszerkezet átláthatóságának biztosítása		Nem becsülhető	
	11. Az állam kezelésében lévő nemzeti földvagon felhasználásával és az önkéntes földcserék elősegítésével a gazdálkodókkal és a helyi közösségekkel egyeztetett és a stratégiai célokat szolgáló (általuk szervezett) birtokrendezés, tagosítás megkezdése.		Ellentétes hatások lehetőségek	A fent említett szempontok megfontolása javasolt.
	12. Településenként a birtokrendezésre váró területek felmérése, az egyes településeken belül az önkéntes alapon, illetve az államigazgatási keretek között rendezni szükséges területek meghatározása		Nem becsülhető	
	13. A legkisebb engedélyezett parcellaméreteket el nem érő területek esetében az érintett földterület szomszédjának, vagy pedig ez utóbbi vételi szándéka hiányában az NFA részére történő földértékesítés kezdeményezése.		Ellentétes hatások	Eddig fragmentált, használaton kívüli területek kerülhetnek művelés alá főleg a marginalizált területeken. Félő, hogy olyan területek művelésébe kezdenek bele, amelyeket eddig a gyenge termőhelyi minőség miatt nem hasznosítottak termelési célra, de hasznosult ökológiai célra (ütközhet az ökoszisztéma szolgáltatások megőrzése és a birtokrendezési cél).
	14. Az osztatlan közös földtulajdonok igény szerinti kimérésének és a tulajdonosok birtokba helyezésének, egymás közötti adásvételének, illetve a fennmaradó/felajánlott területek állami felvásárlásának felgyorsítása		Nem becsülhető	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	15. A birtokviszonyok mielőbbi rendezése és az 1995. évi XCIII. törvény kapcsán érintett több ezer jogosult személy megfelelő kártalanítása érdekében a védett természeti területek helyreállítását célzó, törvényben előírt földvásárlások folytatása		Közvetett pozitív hatás	Fontos, hogy természetvédelmi okok miatt senki se szenvedjen kárt. Ezzel nőhet a természetvédelem elfogadottsága, és egyik érdek sem sérül.
	16. Az örökösödési törvény módosítása a termőföld korlátlan szétaprózódásának, illetve az örökösök aránytalan teherviselésének megakadályozása érdekében.		Nem becsülhető	
	17. A földtől és a termeléstől elváló kvóták és támogatási jogosultságok mint vagyoni értékű jogok spekulatív kereskedelmének lehető legszűkebb keretek közé szorítása törvényi eszközöket is felhasználva		Fenntarthatósági szempontból pozitív	
	18. A családi gazdálkodás folytonosságát és a generációnkénti megújítás lehetőségét kínáló támogatási megoldások – a családon, rokonságon belüli illetékmentes „gazdaságátadási támogatás” és a „fiatal gazdák induló támogatása” – előnyben részesítése		Nem becsülhető	Minden földhasználót a jó (környezet)gazda kötelem kellene, hogy terhelje, hiszen bármelyik gazdálkodási forma lehet jó gazdája a környezetnek és ellenkezőleg.
	19. A mezőgazdasági üzemszabályozás keretében olyan – az EU más tagállamai által is alkalmazott – kikötések bevezetése a termőföld vásárlásához, hasznbérbe vételéhez, illetve a mezőgazdasági üzem működtetéséhez, mint például a kötelező helyben lakás; az érdekképviselési és/vagy helyi önkormányzati támogató nyilatkozat; valamint a hazai szakoktatásban szerzett mezőgazdasági szakmai képesítés, és/vagy gyakorlat megszerzésének igazolása.			Itt kerül felszínre korábbi javaslatunk, hogy a szempontok között szerepeljen a jó (környezet)gazda kritériumrendszere.
	20. Helyi közbirtokosságok kialakításának elősegítése		Fenntarthatósági szempontból pozitív	A hatás attól függ, hogy a közbirtokosságok milyen szabályokat állítanak fel. A történelemből ismert közbirtokossági formák a fenntarthatóság: társadalmi igazságosság, környezeti viszony szempontjából figyelemre méltók voltak.
	21. Az autonóm, önfenntartó, önellátó, félig önellátó, akár részfoglalkozású családi gazdaságok tartós fennmaradásának segítése, támogatása		Fenntarthatósági szempontból pozitív	
	22. A kistermelők, kisgazdaságok működésére		Fenntarthatósági	A közterhek meghatározásánál fontos figyelembe

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		vonatkozó szabályozás (adózás, könyvelés, nyugtaadás) lényeges egyszerűsítése, könnyítése, a nyugat-európai országok gyakorlatának megfelelően		szempontból pozitív	venni, hogy ki mennyi negatív külső költséget okoz a társadalomnak, és az alacsony terheket méltányolni kell.
		23. A termőföld és talaj védelmének érdekében megfelelő szabályozás kidolgozásával a zöldmezős beruházással terjeszkedő ipari parkok és lakópark célú befektetések korlátozása, támogatva egyben a felhagyott iparterületek ipari, lakó és közösségi funkciókra történő újrahasznosítását	A terhelések mérséklése mindhárom terheléstípus esetében	Jelentős pozitív hatás	
	7.3.1.2 Demográfiai földprogram „fiatal gazda életpályamodell”	1. A népesedési helyzet javítása, a generációváltás elősegítése és az előregedő hazai gazdatársadalom utánpótlásának biztosítása érdekében demográfiai földprogram megvalósítása. A program keretében a nemzeti földalapról a termőföld tartós (25-50 éves) bérbe adásával és egyéb eszközökkel, örökölhető földbérleti jog keretében földjuttatás a fiatal, gazdálkodást vállaló pároknak, melyet egyéb szociálpolitikai és gazdálkodást segítő kedvezmények, eszközök egészítenek ki. A támogatás feltétele, hogy a fiatal család vidéken települ le, fenntartható módon gazdálkodik, valamint két vagy több gyermek világra hozatalát és felnevelését vállalja. A támogatás formája hosszú távú támogatott földbérleti szerződés, melyet a gazdálkodást segítő további kedvezmények, támogatási elemek egészítenek ki, kiemelten a kapcsolódó, jelenleg is rendelkezésre álló (pl. fiatal gazdák induló támogatása) uniós támogatási jogcímek.		Jelentős pozitív hatás	Fontos kitétel, hogy „fenntartható módon gazdálkodik” a család. Ennek szükséges rögzíteni a tartalmát, feltételrendszerét, másrészt figyelembe kell venni, hogy ma a fenntartható gazdálkodás nem képes versenyezni az iparszerű gazdálkodással. Ennek a versenyhátránynak a kiegyenlítéséről gondoskodni kell, mert vagy a termelés nem lesz fenntartható, vagy a nagyon jó cél nem lesz sikeres.
		2. Fiatal gazdák kiemelt támogatása, gazdálkodásuk segítése képzéssel, szaktanácsadással		Ellentétes hatások	Pozitív csak akkor lesz a hatás, ha a képzés és a szaktanácsadás tartalma és szemlélete a fenntarthatóságra irányul. Ezen a téren a szaktanácsadókat is fel kell készíteni!
		3. Igényfelmérés a fiatalok (szakoktatásban és szakirányú felsőoktatásban résztvevők) körében a demográfiai földprogramban való részvételre vonatkozóan		Nem becsülhető	
		4. A programhoz állami földterületek biztosítása			A szempontrendszerrel függ a környezeti hatás

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		(NFA), a földbérleti pályázatok során a demográfiai földprogram szempontjainak érvényesítése			
		5. A program nyomán induló gazdaságok, mezőgazdasági üzemek kialakításához, szakmai tevékenységéhez szaktanácsadási háttér, inkubáció biztosítása a térségben működő szakképzési és agrár-felsőoktatási intézmények közreműködésével, az állam és az önkormányzatok együttműködésével, bemutató gazdaságok, közösségi gazdaságok létrehozásával			A fenntarthatósági szempontokat meg kell jeleníteni. Térségi fenntarthatósági forrásközpontokat kell létrehozni, amelyek elméleti, gyakorlati útmutatást adnak. A szakképzési intézeteket is át kell hangolni a fenntarthatóság szemléletére, ismereteire.
		6. A programba belépő fiatal gazdálkodó családok termékei piacra jutásának közösségi eszközökkel történő segítése			A támogatás akkor indokolt, ha a termékek előállítása a fenntartható erőforrás-gazdálkodás szerint történt, és nem okoz külső költséget a társadalomnak.
7.4.	7.4. 1.1 Ökológiai gazdálkodás program	1. Magyarország ökológiai gazdálkodási akciótervének elkészítése a bioélelmiszerek és biogazdálkodás EU akciótervéhez igazodóan, az ökológiai gazdálkodásba vont területek nagyságának növelése érdekében		Közvetett pozitív hatás	
		2. Az agrár-környezetgazdálkodási jogcímben az ökológiai gazdálkodás támogatása, a gazdálkodók ökológiai gazdálkodásra való átállásának, illetve az ökológiai gazdálkodás ellenőrzésével és tanúsításával kapcsolatos költségek támogatása.		Közvetett pozitív hatás	
		3. A támogatási rendszerben az ökológiai gazdálkodás vállalásának értékelési szempontként történő érvényesítése. Ösztönzők kialakítása a gazdálkodók számára, hogy ne csak gazdaságuk egy részét, hanem egészét állítsák át ökológiai gazdálkodásra.		Közvetett pozitív hatás	
		4. Az ökológiai gazdálkodás szereplői közötti integráció, bemutató ökogazdaságok létesítésének ösztönzése		Közvetett pozitív hatás	
		5. Az ökológiai gazdálkodásra vonatkozó elemző, értékelő, összehasonlító kutatások, az eddigi tevékenységek tapasztalatainak tudományos módszerekkel való feldolgozása, az érintett intézmények és gazdálkodók munkájának összehangolása		Közvetett pozitív hatás	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		6. A biológiai növényvédelmi módszerek terjedésének ösztönzése, többek között a jogi környezet megfelelő, annak sajátosságaihoz igazodó módosításával		Jelentős pozitív hatás	A biológiai módszerek megnevezése itt félrevezető lehet. A géntechnológia is biológiai módszer. A növényvédelem esetében is felvetődik a koegzisztencia lehetőségességének kérdése. A kémiai növényvédelem rezisztens fajtákat termel ki.
		7. A már rendelkezésre álló, ökológiai gazdálkodást segítő technológiai módszerek szélesebb körben való megismertetése, széleskörű ismeretterjesztés		Közvetett pozitív hatás	Az ökológiai gazdálkodás módszereit is szükséges fenntarthatósági vizsgálatnak alávetni, és szűrni a létező módszereket!
		8. Az ökológiai gazdálkodásban jól alkalmazható tájfajták felkutatása, megőrzése és termesztésbe vonása, a hozzájuk kötődő helyi hagyományok, ismeretanyag, nevezéktan megőrzése		Jelentős pozitív hatás	Az agrobiodiverzitás megőrzése növeli a termékváltozatosságot.
		9. A biotermékek feldolgozásának növelése, a biotermékeket feldolgozó kapacitások létesítése, fejlesztése		Közvetett pozitív hatás	
		10. A biotermékek hazai piacra jutásának támogatása és a bioélelmiszerek bevonása a közétkeztetésbe, elsősorban a bölcsődében, óvodában, iskolában és a kórházakban		Közvetett pozitív hatás	
		11. A kínálati oldal növelése mellett a fogyasztók szemléletének megváltoztatása, tájékoztatása a bioélelmiszerek fogyasztásának előnyeiről, fontosságáról. Többéves, célzott információ-, reklám- és médiakampány a bioélelmiszerek népszerűsítésére		Közvetett pozitív hatás	A fogyasztó bizalom erősítése elsődleges.
		12. Képzés, szaktanácsadás, bemutató gazdaságok, tangazdaságok az ökológiai gazdálkodást folytatók számára, az általános nevelési, oktatási programnak is képezze részét az ökológiai gazdálkodás fontossága.		Közvetett pozitív hatás	
	7.4.1.2 Nemzeti génmegőrzés program	1. Nemzeti Agrobiodiverzitás-védelmi Stratégia kidolgozása és lépésről lépésre való megvalósítása az összes érintett fél bevonásával és együttműködésével		Közvetett pozitív hatás	Vigyázni kell az agrobiodiverzitás tág értelmezésével, a GMO is növeli a változatosságot!
		2. A hazai génbank hálózat újraszervezése, melynek első lépéseként a Vidékfejlesztési Minisztérium 2010. november 1-vel önálló intézményként létrehozta a Növényi Diverzitás		Közvetett pozitív hatás	Az éghajlatváltozás korában fontos tekintettel lenni arra, hogy az ex-situ génmegőrzés in-situ génmegőrzés nélkül nem tudja biztosítani a szükséges adaptációt a változó környezethez.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	Központot (NÖDIK) és a Kisállattenyésztési Kutatóintézet és Génmegőrzési Koordinációs Központot (KÁTKI). Ennek folytatásaként biztosítani kell a biológiai alapok megőrzését végző hazai génbank hálózat működtetésének hosszú távú anyagi és személyi feltételeit.			Ezért a kétféle génmegőrzést kombinálni kell, az in-situ génmegőrzést a legnagyobb mértékben részévé kell tenni a gazdálkodásnak.
	3. Alacsony költségeket biztosító, átlátható, a gazdálkodók részvételén alapuló fajta-elismerési és vetőmag/tenyészállat minősítési rendszer kidolgozása		Nem becsülhető	
	4. A fajtaoltalmi, nemesítói jogok rendszere mellett új típusú jogok (mezőgazdasági termelők jogai, kollektív tulajdonjogok, haszon-megosztás) kidolgozása és alkalmazása		Nem becsülhető	
	5. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP- 2014-2020) támogatásainak elérhetővé tétele a tájfajtákat, helyi fajtákat fenntartó/termelő gazdálkodók számára (on-farm génmegőrzés)		Jelentős pozitív hatás	Teljesülhet az ex és in-situ génmegőrzés egyidejűsége.
	6. Agrárkutatások finanszírozása a tájfajták élelmiszerfogyasztási, táplálkozási értékeinek feltárása, előnyös élelmiszer-feldolgozási tulajdonságainak vizsgálata, az agro-biodiverzitás történeti folyamatának feltárása, jobb, minőségi termékek előállításának segítése, illetve a részvételi nemesítési erőfeszítések előmozdítása érdekében.		Közvetett pozitív hatás	
	7. A földrajzi, eredetmegjelölési, illetve hagyományos, különleges terméki árujelző rendszer hazai alkalmazásának erősítése, ösztönzése annak érdekében, hogy az adott tájak természeti erőforrásaihoz (genetikai erőforrások, talaj, víz, klíma, tájfajta vetőmagok és növények, stb.), illetve hagyományos feldolgozási módszereihez kapcsolódó termékek versenyképesek legyenek a hazai és európai piacon		Közvetett pozitív hatás	
	8. A kisméretű biogazdaságok számára annak lehetővé tétele, hogy minél rugalmasabb keretek között használhassák a ritka növényeket, tájfajtákat (a családi gazdálkodók, a		Jelentős pozitív hatás	Kiegészíti az ex-situ génmegőrzést, segít a különböző fajták folyamatos alkalmazkodásában.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		mikrovállalkozások, az ökológiai gazdálkodás támogatása az agro-biodiverzitás szempontjából is fontos feladat, hiszen a gazdálkodók ezen csoportjai vesznek részt jelenleg is a genetikai erózióknak kitett fajták fenntartásában, használatában).			
		9. Többszintű együttműködés kialakítása és megőrzési programok elindítása a Kárpát-medence összes olyan tájegységében élő közösségével, ahol tudatos génmegőrzés folyik		Jelentős pozitív hatás	
		10. A gazdálkodók földhasználati döntéseinek megalapozására döntéstámogatási rendszer és központi adatbázis létrehozása		Közvetett pozitív hatás	Fontos, hogy a döntéstámogató rendszer a fenntartható erőforrás-használat teljes skálájára vonatkozzon, és ne csak a közvetlen földhasználatra.
7.4.1.3 Táj- és agrár-környezet-gazdálkodási program		1. Térségi tájgazdálkodási tervek készítése		Közvetett pozitív hatás	A tájhasználatban érdekeltek bevonásával!
		2. Tájkarakter-védelmi program (az általános tájvédelem és az agrárstratégia sürgős összehangolása, a hálózatjellegű természetvédelem szempontjainak beépítésével)		Közvetett pozitív hatás	
		3. A hagyományos, a folyók természetes működéséhez igazodó, a vízjárással együtt élő, ahhoz alkalmazkodó ártéri tájgazdálkodás, illetve átfogó vízgazdálkodási rendszer feltámasztása az erre alkalmas területeken. Megszervezésére ott van lehetőség, ahol elegendő, rendszeresen pótolható víz áll rendelkezésre, és ahol a folyók rendszerműködése helyreállítható vagy utánozható. E területek a folyók mélyebben fekvő árterei, a vízlépcsők visszaduzzasztása által érintett területek, a nagyobb nyílt árterek (pl. Bodrozug, Gemenc), a kisebb folyók holtágakkal, mellékvizekkel tarkított, még szabályozatlan, avagy kevésbé rendezett szakaszain (Rába, Bodrog, esetleg a Sajó vagy a Hernád mentén). Részleteiben megvalósítható a folyók hullámterein, nagyobb – esetenként a belvizek tározására használt – tavak, holtágak mentén, ahol a folyóval való állandó vagy részleges kapcsolat biztosítható.		Jelentős pozitív hatás a tájra, az ökológiai szolgáltatások szintjének emelésére, a faji és fajtadiverzitásra	A tájhasználókkal való egyeztetések során szükséges megelőzni, hogy az új tájgazdálkodási forma következtében fellépő változások ne okozzanak konfliktusokat a szomszédos területek használóival.
		4. A helyi adottságokra, okszerű		Közvetett pozitív	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	területhasználatra, művelési ágváltásra épülő modellprogramok, mintaprojektek megvalósítása, a meglévő kezdeményezések rendszerszerű folytatása, kiterjesztése, környezetvédelmi-természetvédelmi szaktanácsadó hálózat kiépítése a gazdálkodói döntések megalapozásához		hatás	
	5. A gazdálkodók természetközeli földhasználatának és természetkímélő gazdálkodásának támogatása a Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT), a Natura 2000 területek és a vizes élőhelyek uniós támogatási lehetőségeinek megőrzésével, fenntartásával, bővítésével, az agrár-környezetgazdálkodási intézkedések (AKG) keretében. A különleges természetmegőrzési és madárvédelmi területeket magában foglaló Natura 2000 területeken való gazdálkodás esetén igénybe vehető támogatások biztosítása a gyep (legelő) hasznosítású területekre vonatkozóan, a támogatás kiterjesztése az erdőkre és a vizes élőhelyekre. A Natura 2000 területeken az AKG és a jelenlegi Natura 2000 kompenzáció helyett a Natura 2000 jelölő élőhelyek és jelölő fajok fenntartását biztosítani képes kompenzációs rendszer bevezetése.		Pozitív hatás	Az eredményessége attól függ, hogy milyen feltételeket kell és lehet teljesíteni a természetkímélő gazdálkodáshoz.
	6. A Natura 2000 fenntartási tervek kidolgozása, illetve a tervezéssel összhangba hozott támogatási, tanácsadói és ellenőrzési rendszer koncepciójának kialakítása és tesztelése		Közvetett pozitív hatás	
	7. A nemzeti park igazgatóságokat természetvédelmi rendeletetésük elsődlegességének megőrzésével a Natura 2000 területek kezelésében mintagazdaságokká (társadalmi szerepvállalás) kell fejleszteni a tradicionális tájhasználati minták mint élőhelyek és tájképi értékek felélesztésével, illetve támogatásával a génmegőrzés, az ökológiai gazdálkodás és a természetvédelem céljaival összhangban. A vagyonkezelésükben lévő területek bérbe, vagy használatba adásakor részesítsék előnyben a helyi családi gazdaságokat (különös tekintettel az őshonos fajták tartását, a		Pozitív hatás a természetvédelem elfogadottságára	A konkrét használaton múlik, hogy sikerül-e elérni a fenntartható használatot, ezért fontos, hogy egyértelmű kritériumok mentén kössenek földhasználati szerződéseket, és a kritériumok célravezetőek és végrehajthatók legyenek, illetve az ellenőrzés működjön, az eredményeket pedig monitoring rendszer támassza alá.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		pásztorok alkalmazását, a hagyományos pásztorkultúra fenntartását, az extenzív legeltetési módszerek alkalmazását vállaló gazdálkodókra), velük együttműködve őrzik a táj értékeit.			
		8. A vízminőség-védelem és a fenntartható mezőgazdálkodás környezetbiztonsági szemléletű összehangolása		Jelentős pozitív hatás	
		9. A gyomnövények, kiemelten a parlagfű elleni védekezés megoldására irányuló törekvések		Ellentétes hatások	Rendszerszemléletű megközelítést igényel, a gyomok terjedésének okait kell feltárni és kezelni.
		10. A zöld gazdálkodási előírások önkéntes vállalásáért és teljesítéséért területalapú, vissza nem térítendő kifizetések, kompenzáció biztosítása a gazdálkodók számára		Közvetett pozitív hatás	A helyes támogatási gyakorlat, ha a támogatás valamilyen közérdeket szolgáló tevékenységet támogat, ugyanakkor a közérdek ellen ható tevékenységek támogatását teljesen meg kellene szüntetni.
		11. A táji adottságokhoz illő gazdálkodás támogatási rendszerének megalapozása érdekében a tájegységenként/kistájanként kívánatos gazdálkodási formákat rögzítő tervek elkészítése. A támogatások odaítélésénél jelentős súllyal kell figyelembe venni a tervezett fejlesztés illeszkedését a települések külterületi rendezési terveire, környezetvédelmi szabályzataihoz.		Közvetett pozitív hatás	Célszerű lenne a területrendezési, területfejlesztési tervek részeként kezelni, és a kialakuló járások szintjén megvalósítani.
7.4.1.4 Állattenyésztés- fejlesztési program		1. Az állattenyésztés fejlesztését eredményező gyors intézkedések a munkahelyteremtés és az emberek egészséges táplálékkal, állati eredetű fehérjével való ellátása érdekében.		Pozitív hatás az egészségre, de ellentétes hatások is	Az állattartás nagyobb hozzáadott értékkel rendelkezik, ugyanakkor a húsfogyasztás ökológiai lábnyoma sokszorosa a vegetáriánus életmódnak. Ezért az intézkedés kiegyensúlyozott megoldásokat követel.
		2. A növénytermesztés, kertészet és állattenyésztés optimális arányának helyreállítása.		Ellentétes hatások	Az a kérdés, hogy mire optimalizáljuk, mit tekintünk irányadó szempontoknak. Trágya, takarmány, területfelhasználás?
		3. Ágazati alprogram összeállítása és megvalósítása a sertésenyésztés fellendítésére, fejlesztésére (sertésstratégia). A kis- és a nagyüzemi sertésstartás kiegyensúlyozásával a mai sertésállomány középtávon (hat-nyolc év alatt) történő megkétszerezése.	A környezeti terhek növekedése mindhárom terhelési típusban	Negatív hatások a környezetre	A legkörnyezetbarátabb megoldás mellett sem biztosítható, hogy a környezeti terhek ne nőjenek.
		4. Ágazati alprogramok összeállítása és megvalósítása a többi állattenyésztési ágazatra és termékpályákra (pl. tej)			Az ágazati alprogramok céljainak ismerete nélkül nem értékelhető.
		5. A gyepre alapozott és őshonos állattartási	Terhelések a	Ellentétes hatások	Ennek megvalósulása feltételezi a felhagyott

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	alprogram keretében a húsmarha-, juh- és kecskéagazat – helyi, országos és export árualapok – fejlesztése, kiemelt figyelemmel az extenzív tartási technológiákra, a hagyományos hazai, őshonos fajtákra alapozott technológiákra, a szabadabb és kevésbé beruházás- és energiaigényes tartási rendszerekre, az ökológiai gazdálkodásra alapozott legeltetési állattartásra.	terület-felhasználásban		legelőterületek újra-használatát. Minden esetben az a kérdés, hogy a kialakult szukcessziós állapothoz képest a legeltetés milyen környezeti terheléseket és milyen diverzitás változást eredményezhet. Lehetséges olyan féltérmezeti állapot, ahol bizonyos fajok nagyobb populációs méretet ölthetnek, és ezzel nő a megőrzési esélyük (pl. legelőerdő), de lehetséges, hogy az ökológiai folyosók meglévő elemei szenvednek sérülést.
	6. Az extenzív állattartás körülményeinek rekonstruálása, az intenzív tartásmód állatvédelmi előírásokat érvényesítő technológiai feltételeinek megteremtése támogatások segítségével		Nem becsülhető hatások	A hatás természete attól függ, hogy az intézkedés következtében csökken-e az intenzív állomány, vagy annak megtartása, esetleg növelése mellett nő az extenzív állomány is.
	7. A rét- és legelőhasznosítási program keretében a természeti értékek megőrzésével, a természetvédelmi közcélakat szolgáló területkezelési technológiák alkalmazásával a területek állatállománnyal való benépesítése, valamint a gyepterületek területi csökkenésének megállítása, védelme, az extenzív, gyepre alapozott legeltetési állattartás módok alkalmazásának támogatása, előtérbe helyezése, az ezekhez a gazdálkodási rendszerekhez kapcsolódó minőségi, piacképes termékek megjelenésének biztosítása		Nem becsülhető, de lehetséges ellentétes hatások	Az a kérdés, hogy mennyire vesszük komolyan, hogy javítani akarjuk az ökoszisztémák szolgáltatását. Egy marginalizálódott gyepnek, amely elindult a maga szukcessziós útján, feltételezve a erdősülés felé, annak biztos, hogy nagyobb az ökoszisztéma szolgáltatása, mint egy olyané, ahol a négy szolgáltató funkció közül az ellátót kívánjuk erősíteni.
	8. A legelőhasznosítással megvalósuló gazdálkodás célja a jó állategészségügyi státusunk erősítése és kihasználása, elmaradott térségeink gazdasági aktivitásának fokozása, hagyományok újraélesztése és a művelt területekhez kötődő természeti értékek megőrzése. Ez utóbbi érdekében a program intézkedései a védett természeti területek, illetve a Natura 2000 területek legalább felén kifejezetten természetvédelmi célú kezelés végzésére is irányulnak.			Pozitív hatás egészében csak akkor várható, ha nem nő az állattartás egészéből származó környezeti terhelés – nem lesz több kibocsátás, nem kell több erőforrást és területet felhasználni.
	9. A rét- és legelőhasznosítási program keretében a rétek, legelők fűhozamának stabilizálása, a rétek, legelők állattenyésztés útján történő			Nemcsak a hozam, hanem a faji változatosság is fontos szempont. A legeltetés homogenizál, bár a trágya növeli a rekuperációs diverzitását. A

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	hasznosítását jelenleg korlátozó jogszabályok újragondolása			hozam a tápanyagellátás függvénye, ugyanakkor a legelő állat ürüléke kis részben hasznosul a talaj és a növények számára. A legelőn felszínre kerülő trágya legnagyobb része rövid idő alatt „elég”, belőle széndioxid keletkezik, és a bélgázokban lévő metánnal együtt terheli a környezetet. Az állattartás tehát csökkenti a gyepek szénmegkötő képességét, holott a természetes gyepek széntároló képessége magasabb, mint az erdőké.
	10. Nemzeti lovasprogram megvalósítása ágazati alprogramként, komplex szakterületi kapcsolódásokkal (oktatás, turizmus)		Nem becsülhető	A fő kérdés itt is az összes terhelés mennyisége, és hogy ez az alprogram csökkenti vagy növeli-e azt.
	11. A lovas alprogram keretében a lovaglás bevezetése az iskolai oktatásba, a Nemzeti Lovas Központ létrehozása világszínvonalú versenyek szervezésére, valamint a lóval kapcsolatos minden tevékenység (a versenyzéstől a lovas turizmusig, az oktatástól a kutatásig és hagyományörzésig), azaz lovas kultúránk minden részének egy központi intézmény alá rendelve történő irányítása. Képzés és a jogi szabályozási környezet fejlesztése.		Nem becsülhető	
	12. Lehetőség szerint a lólétszám növelése, de nem csupán a mennyiséget nézve, hanem a fajtatizta állomány és a használat szerinti tenyésztés irányvonalát követve		Ellentétes hatások	Ugyancsak az összes terheléshez való hozzájárulás a lényeg, és ezt nemcsak az állatállomány vonatkozásában, hanem a kiszolgáló létesítmények tekintetében is vizsgálni kell.
	13. Az állati termékek döntő többségben feldolgozott formában történő exportálása, a piacra jutás segítése		Fenntarthatósági szempontból pozitív	A „kevesebből jobbat, értékesebbet” elvet kell követni!
	14. A hagyományos háztáji állattartás lehetőségének megteremtése, ezzel arányban a helyi értékesítési lehetőségek biztosítása		Pozitív hatás a hulladékok hasznosítására	Amennyiben visszatér a szerves hulladékok kezelésének hagyományos módja, a háztáji sok szerves hulladéktól szabadíthat meg bennünket.
	15. A hazai biológiai alapokat fenntartó/termelő gazdálkodók számára támogatási lehetőségek biztosítása		Közvetett pozitív hatás	
	16. Az állattartás engedélyezése, az állattartást tiltó helyi önkormányzati rendeletek felülvizsgálatának kezdeményezése a vidéki településeken, falvakban		Nem becsülhető	
	17. A környezetkímélő tartástechnológiák	Átterhelések	Pozitív hatás	A környezeti hatás a tartástechnológiától függ. A

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	öszöntése, a hígtrágyás állattartó telepek környezetvédelmi rendszereinek kialakítása, a környezeti károk figyelembevétele	lehetségesek		mélyalmos tartás vagy a hígtrágya alom-ítítás módszerrel való kezelése feltételezi az alom szállítását, környezetkímélő kezelést, ami átterheléseket jelenthet.
7.4.1.5 „Kert-Magyarország” kertészeti program	1. Ágazati alprogramok összeállítása és megvalósítása a zöldség-, a gyümölcs-, a gyógynövény és a dísznövény szektorra.		Nem becsülhető	Itt is az a kérdés, hogy összességében növekedésről-e van szó, vagy egy kevésbé fenntartható ágazat, eljárás helyettesítéséről.
	2. Szektorspecifikus, térségi alapú alprogramok kidolgozása, például Makói hagyma program, Fűszerpaprika program a hungarikumnak is minősülő termékek, tájfajták és őshonos fajták hazai piacra jutási feltételeinek javítására. Mivel ezek nem nagyüzemi, hanem kisüzemi, illetve családi vállalkozások számára jelentenek ideális választékot, több kézimunkával, de lényegesen kevesebb vegyszerhasználattal termelhető fajták, termelésbe vonásuk többek között elősegíti a minőségi élelemellátást, a biogazdálkodást, és munkahelyeket teremthet, lényegesen csökkentheti falvainkban a munkanélküliséget.		Jelentős pozitív hatás a fajtadiverzitásra és fenntarthatóságra	
	3. Támogatási lehetőségek biztosítása a kertészeti ágazatok és szereplők számára, az ágazati és a természetstechnológiai specifikumokra tekintettel. A támogatások rendszerében stabilitás és kiszámíthatóság biztosítása, a pályázatokhoz kapcsolódó bürokrácia csökkentése		Nem becsülhető	A támogatásokat az ökológiai gazdálkodás feltételeihez kell kötni, ha pozitív hatást akarunk elérni.
	4. A kertészeti ágazatok (zöldség, gyümölcs, dísznövény, fűszer- és gyógynövény, gomba, faiskola, kertépítés) fellendítése, a szereplők esélyeinek növelése az ökológiai gazdálkodás elterjesztésével, a technológia fejlesztésével, a megújuló energiára alapozott termeszto telepek létesítésével, az öntözési infrastruktúra fejlesztésével, értékesítési csoportok létrehozásával, a környező országok által nyújtott exportlehetőségeinek kihasználásával és a háttérpiac fejlesztésével		Túlzottan összetett ahhoz, hogy becsülhető legyen	Megújuló energiára kíván alapozni, de azok mindegyikének más a környezeti hatása. A fenntarthatósági szempontok megadásával egyértelműen pozitívvá tehetők a hatások.
	5. A kertészeti termékek piacra jutásának segítése a termelői értékesítő szervezetek (TÉSZ) működésének támogatásával, a hűtőházi és csomagolási infrastruktúra fejlesztésével és a		Ellentétes hatások	A logisztikai feladatok végrehajtása (hűtés, tárolás, szállítás) növelik a környezeti terheket; olyan feldolgozási módszereket kell választani, amelyek külső költsége minimalizálható.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		feldolgozó ipar újjászervezésével.			
		6. Növényházfejlesztések támogatása, geotermikus energia kertészeti célú, fenntartható módon történő hasznosítása, ültetvények telepítése, korszerűsítése, megújítása, továbbá minőségbiztosítási rendszerek kialakításának, működtetésének támogatása, az ágazati termékpályák szabályozórendszerének egyszerűsítése.		Ellentétes hatások	A geotermikus energia fajtája és felhasználási módja tisztázandó kérdés, a növényházak ökológiai lábnyoma jelentős, de csökkenthető.
		7. Az exportpiacok bővítése, a hazai piac visszaszerzése érdekében a közösségi marketingre állami források biztosítása	A terhelések növekedése, kibocsátás, erőforrás- és térfelhasználás	Ellentétes hatások	A logisztika környezeti terhei, energiafelhasználása nő, de csökkenthető a legközelebbi piac felderítésével.
		8. A kertészeti ágazatok kutatási és fejlesztési tevékenységének támogatása a kertészeti szak- és felsőoktatás szakmai erősítésével. Az elavult jogszabályok módosítása		Nem becsülhető	
		9. Tájfajták, helyi fajták termesztésbe vonása, fajtanemesítés		Pozitív az agrodiverzitás megőrzésben	A fajtanemesítésnek nem célszerű a génállomány további szűkítésének irányába mennie, inkább a visszakereszteзésekkel érdemes bővíteni azt.
		10. Támogatással működő, független és a piaci igényekre reagálni képes, vírusmentes központi szaporító-bázis kialakítása annak érdekében, hogy a hazai faiskolák rendelkezésére álljon a megfelelő bázis-szaporítóanyag		Nem becsülhető	
		11. A regisztrált, szakmailag felkészült gyógynövénygyűjtő státusz létrehozása, jogi és adóügyi feltételrendszerének megalkotása		Ellentétes hatások	Ellentétes hatások jöhetnek létre bizonyos fajok és területek túlterhelése miatt, a szabályozásban erre gondolni kell.
		12. A hatósági ellenőrzések egyszerűsítése és a vele járó költségek csökkentése		Nem becsülhető	
		13. Az egészséges táplálkozás, annak kapcsán a jó minőségű és változatos hazai zöldség- és gyümölcsstermékek népszerűsítése, a helyi termékek, helyi értékesítés bővítése		Közvetett jelentős hatás az egészségre	
7.4.1.6 Nemzeti szőlő- és borprogram		1. A versenyképesség és a kiszámítható gazdasági környezet érdekében a termelési alapok javítása, az ültetvények versenyképességének erősítése, a szükséges szerkezetátalakítások (mind minőségben, mind fajtaösszetételben), a szőlőtermelés és felvásárlás egyensúlyának		Nem becsülhető, és lehet ellentétes hatású	A versenyképességi szempont sok esetben rontja a környezeti és társadalmi szempontok érvényesülését, főleg azokat, amelyek költségnövelők.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	hosszú távú megalapozása, a legjobb termőhelyek védelme, valamint a szőlőtermő területek nagysága további csökkenésének megállítása, a borászati technológiai folyamatok minősége további fejlődésének erősítése			
	2. Azon helyi, Kárpát-medencei szőlő fajták borászati szerepének védelme és erősítése, amelyek nemzetközi szinten is képesek a legmagasabb minőségben és elegendő mennyiségben képviselni a hazai borkultúrát		Nem becsülhető	
	3. A hazai és a nemzetközi piacon is hatékony védelem biztosítása az oltalom alatt álló eredetmegjelöléseknek és földrajzi jelzéseknek. Ezek piaci értékének növelése.		Nem becsülhető	
	4. A szőlő- és bortermelés magas tudásszintet igénylő mezőgazdasági ágazat, ezért az oktatási, szakképzési, továbbképzési és kutatási rendszerek tovább erősítése, különös tekintettel a nagy hagyományokkal bíró hazai szőlészeti és borászati kutatóintézeti hálózatra		Nem becsülhető	
	5. A magyar szőlész és borász szakma számos nemzetközi hírű kutatót is adott a világnak, fontos feladat a munkásságuk, szakmai hagyatékuk ápolása (pl. Mathiász János, Korizmics László, Király Ferenc, Bakonyi Károly).		Nem becsülhető	
	6. Az ágazat adminisztrációs feladatainak hatékonyabbá tétele a versenyképesség növelése, valamint az ellenőrzések egyszerűbbé tétele érdekében. A szőlő- és bortermelés intézményrendszerének átláthatóbbá tétele és egyszerűsítése.		Nem becsülhető	
	7. A megfelelő marketingmunka feltételrendszerének, szervezeti struktúrájának és finanszírozásának kialakítása.		Nem becsülhető	
	8. A borágazat, a borkultúra természetes szövetségben a turizmussal, a vendéglátással, a gasztronómiával, a kultúra és a művészetek világával, azokkal együtt jelentős mértékben és pozitívan alakíthatja az országimázst, ezt célzó összehangolt marketing szükséges.		Fenntarthatósági szempontból pozitív hatás	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

7.4.1.7 Szántóföldi növénytermesztés, fehérjeprogram	1. Fehérjeprogram kidolgozása és megvalósítása, annak keretében a hazai fehérjenövény-termesztés lehetőségeinek feltárása, támogatási feltételeinek megteremtése az agrár-környezetgazdálkodási támogatások rendszerében, az alternatív fehérjenövényekre ajánlott termesztés- és feldolgozási technológiák fejlesztésének, terjesztésének támogatása		Ellentétes hatások	Amennyiben importot vált ki, a hatásai pozitívak. Amennyiben járulékos környezeti terhelésként jelenik meg (többlet területigény, többlet energiafelhasználás és kibocsátás), úgy negatív a hatása. Újra az a kérdés, hogy hozzájárul-e a vertikum egészségének terheihez, vagy csökkenti-e azokat?
	2. A fehérjeprogram célja a fehérjenövények termőterületének növelése, a termőterületeknek megfelelő termelés elérése, a fehérjenövényeknél a közösségi támogatás erősítése, a vetésforgó, vetésszerkezet fehérjenövényekkel való bővítésének elősegítése, a növényvédő szerek alkalmazásának csökkentése, az ágazat biztonságossá tétele a kutatási eredmények alkalmazásával, a közvélemény tájékoztatása a fehérjenövények előnyös környezeti hatásairól, a gazdálkodók számára magas szakmai színvonalú szaktanácsadás biztosítása			Az előzőekben elmondottak a mérvadók.
	3. A fehérjetakarmányok receptúrákban való alkalmazásának kutatása, fejlesztése, bemutatása és terjesztése, a hazai termelésű és feldolgozású fehérjenövények takarmányreceptúrákba illesztése, az ehhez szükséges vizsgálatok kivitelezése, a saját célú feldolgozás támogatása, pályázati lehetőségek biztosítása		Nem becsülhető	
	4. A növénytermesztés diverzifikálása, alternatív szántóföldi növények termesztésének, piacra jutásának ösztönzése		Ellentétes hatások	Maga a diverzifikáció lehet pozitív hatású, de minden növénynek más a környezeti igénye és viszonya. Kérdés, hogy mit jelent itt az „alternatív”.
	5. A növénytermesztés eszközfejlesztése, kis- és középüzemek technológiai fejlesztése		Nem becsülhető	
	6. A hazai biológiai alapokat fenntartó/termelő gazdálkodók számára támogatási lehetőségek biztosítása		Pozitív hatás	
	7. Környezetkímélő agrotechnika ösztönzése, kiemelten a talajművelés és a növényvédelem terén		Jelentős pozitív hatás	A hatás függ a kérdéses technológiától, átterhelések lehetségesek.
	8. Kutatások, innováció intézményi és finanszírozási hátterének biztosítása,		Nem becsülhető	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	fajtanemesítés			
	9. Agrárlogisztikai feltételek javítása		Nem becsülhető	
	10. Közraktározási rendszer megújítása, fejlesztése		Nem becsülhető	
7.4.1.8 Erdőprogram	1. A Nemzeti Erdőstratégia aktualizálása és felülvizsgálata, elsősorban a klímaváltozásra való felkészülés tekintetében		Közvetve lehet hatása, de ellentétes is lehet	A hatás attól függ, hogy milyen szemléletben közelítjük az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást.
	2. Az erdők környezeti, gazdasági és szociális szolgáltatásainak hosszú távon való biztosítása többcélú, fenntartható erdőgazdálkodással		Ellentétes hatások	A tőke-javak nem helyettesíthetik egymást, és a négyféle ökológiai szolgáltatás sem elválasztható.
	3. A fenntartható gazdálkodáshoz fűződő társadalmi érdekek és a tulajdonosi, ill. a gazdálkodói érdekek közti összhang megteremtése		Nem becsülhető	Eleve meglévő ellentmondás az értékek és érdekek között. Nem biztos, hogy a társadalom a helyes értékeket vallja.
	4. Őshonos fajokból álló természetes vagy a természeteshez közelálló, a környezeti változásokhoz alkalmazkodni tudó erdőtársulások megőrzése, területüknek a termőhelyi tényezők függvényében történő, lehetőség szerinti növelése.	A terhelések csökkenése	Jelentős pozitív hatás a biológiai sokféleségre, az ökoszisztéma szolgáltatásokra.	
	5. Az erdővel borított területek növelése, elsősorban a kedvezőtlen adottságú mezőgazdasági területek erdősítésével. Az ország távlati, 27%-os erdősültségének elérése érdekében az erdőtelepítések ütemének fokozása. Az erdőtelepítések ütemének éves szinten 15 000 hektárra történő növelése – nagyobb hangsúlyt fektetve az őshonos, ill. az adott erdészeti tájba illeszkedő fajok alkalmazására –, az erdők közjóléti berendezéseinek fenntartására és bővítésére, az erdei melléktermékek (vadgyümölcs, gomba) gyűjtésére és helyben történő feldolgozására szerveződő vállalkozások ösztönzésére az erdőhöz kötődő (köz)foglalkoztatási programok bővítésére.		Pozitív hatás	Az erdősülési szukcesszió kihasználásával maximalizálhatók a környezeti hasznok. Vigyázni kell a mikromozaikosság megőrzésére, főleg a másodlagos sztyepp-erdő mozaikok megőrzésére.
	6. Az erdők állapotának javítása, az erdőterületek, azon belül a természetszerű erdők arányának növelése, az erdőgazdálkodás hatékonyságának és az erdő többcélú hasznosításának kiteljesítése		Jelentős pozitív hatás	
	7. Új, eddig gazdátlan erdőterületek gazdálkodásba vonásának ösztönzésére az		Ellentétes hatások	Az erdő természetes megtartottságától függnak a hatások. Egy természetes erdőszerkezet kezelés

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	<p>osztatlan közös tulajdon megszüntetése, a határok kitűzése és állandósítása, az erdőgazdálkodói működés megkezdésének gazdasági ösztönzése, az erdészeti szakirányítói rendszer megerősítése, kisebb fűrészüzemek létesítésének támogatása az erdei fa helyben történő feldolgozására, erdei biomasszára alapozott kis- és közepes teljesítményű hőerőművek kistérségenkénti létrehozása az önkormányzatokkal együttműködésben, erdőkárok megelőzését szolgáló létesítmények létrehozása és erre irányuló tevékenységek</p>			<p>nélkül is javítja a környezeti szolgáltató funkciókat, amíg egy nem honos, rontott szerkezetű erdő sürgős felújítást igényelne. Az erdei biomassza hasznosítását fenntarthatósági feltételekhez kell kötni, lehetőség és veszély egyaránt.</p>
	<p>8. A körzeti erdőtervezés és erdészeti monitoring rendszer működtetése, kutatási programok indítása, a faanyag nyomon követésére alkalmas eredetigazolási rendszer bevezetése, erdővédelmi szolgálat felállítása, más hatóságokkal, szervezetekkel koordinált kiépítése, az erdők védelme és az illegális fakitermelés visszaszorítása érdekében</p>		Közvetett pozitív hatás	
	<p>9. A meghatározóan őshonos fafajú erdőkben a folyamatos erdőborítást biztosító módszerek (szállaló és átalakító üzemmód) gazdasági ösztönzőkkel történő bevezetése, szarvasgomba termesztését szolgáló speciális erdőkezelési módszerek támogatása, új ültetvények létrehozása, az erdészeti feltáró hálózat fejlesztése</p>		Ellentétes hatások	<p>Az intézkedés sok elemet vegyít össze, amelyek környezeti hatása eltérő lehet. Pl. nyilván pozitív hatása van a folyamatos erdőborítás biztosításának, míg ültetvények létrehozása, a feltáró hálózat fejlesztése negatív hatásokkal járhat, de ez eseti megítélést igényel.</p>
	<p>10. A klímaváltozás várható kedvezőtlen hatásait is figyelembe vevő természetközeli és ültetvényszerű üzemmódok, illetve termesztési technológiák kialakítása, valamint a már meglévők továbbfejlesztése</p>		Ellentétes hatások	<p>Ez feltételezi az idegenhonos fajok ültetvényeit. Ez így túl általános, hogy becsülhető legyen, de pozitív hatás aligha valószínűsíthető.</p>
	<p>11. Szén-dioxid kvótákból pénzügyi támogatás adásának megfontolása az erdőtelepítésekhez, hiszen a klímaváltozás elleni küzdelemben az erdőknek jelentős szerepük van. Fontos, hogy a támogatás ne biomasszára, hanem hengeres fára vonatkozzon.</p>		Nem becsülhető	<p>Ez egy nagyon bonyolult kérdés, az erdőnek az éghajlatváltozásban betöltött szerepe számos tényezőtől függ, általában az erdőre vagy hengeres fára nem vonatkoztatható. A gyepek szénmegőrző szerepe jelentősebb, így azokra is kérhetnének támogatást.</p>

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	12. Az erdészeti genetikai alapok fejlesztő megőrzése, illetve fenntartása a genetikai ismeretek kiterjedtebb alkalmazásával		Közvetetten pozitív	
	13. A vidék- és tájfejlesztési koncepciókhoz illeszkedő agro-erdészeti termesztési rendszerek kialakításának megkezdése		Nem becsülhető	Elvileg lehet pozitív, növelheti a változatosságot, kihasználhatja a fajok egymásnak nyújtott támogatását, de ez túl általános a megítéléshez.
	14. Az erdők egészségi állapotának megőrzését és a klímaváltozás hatásainak megfigyelését szolgáló monitoring rendszer továbbfejlesztett működtetése		Közvetetten pozitív	
	15. Az erdők szolgáltatásainak komplex ökonómiai értékelése		Nem becsülhető	A négy ökoszisztéma-szolgáltatás nem elválasztható, ökonómiailag nem becsülhető.
	16. A hozzáadott érték növelése tekintetében elengedhetetlen az erdészeti termékláncok ösztönzése, az erdőgazdálkodás, a fa alapú iparágak fejlesztésének összehangolása.		Nem becsülhető, fenntarthatósági szempontból pozitív	
7.4.1.9 Halászati program	1. A nagyon alacsony halfogyasztásunk növelése, melyet úgy kell megvalósítani, hogy a növekmény a hazai termelésből kerüljön ki, és a halfeldolgozás fejlesztésével minél nagyobb hozzáadott értéket tartalmazó megfizethető és nyomon követhető termékekből álljon.		Ellentétes hatások	Fenntarthatósági szempontból számos pozitív hatása lehet, pl. egészséges táplálék, helyi piac, foglalkoztatás. A létesítmények oldaláról növelheti a környezeti terheléseket. A féltermészetes gazdálkodási formák (ártéri gazdálkodás, állandó vízborítás, vízvisszatartás) békítheti össze az ellentmondásokat.
	2. A másik fő elem a növekményt biztosító hal-árualap megteremtése. Ezt új halastavak-tógazdaságok, intenzív rendszerek építésével és felújításával kell elérni.		Ellentétes hatások	Ld. az előző intézkedés megítélését.
	3. Minden haltermelési módszer és halászat esetén követni kell a fenntarthatóság szempontját, amely a munkahelyteremtést és -megőrzést is szolgálja.		Pozitív hatás	A megítélése a konkrét szempontok ismeretében lehetséges.
	4. A program szemléletében alapelem a környezettudatosság elve, a természetes vizek fenntartása, a természetes vizek halállományának megőrzése, biztosítva ennek termelői kompenzációját		Jelentős pozitív hatás	
	5. Fontos a K+F tevékenységek – beleértve a horgászati eszközök gyártását – támogatása.		Nem becsülhető	
	6. Kiemelt cél, hogy az Európában egyedülálló természetvédelmi jelentőségű, az egykori mocsarak, rétek helyén kialakított sekély vizű		Pozitív, de akár ellentétes hatások is.	A fő szempont a természetes diverzitás megőrzése; az érzékeny kérdés, hogy hol van az „extenzív” határa. A halfauna idegenhonos

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		extenzív gazdálkodású halastavak biodiverzitás-megőrzési célú támogatása mihamarabb ismét elinduljon és kiteljesedjen.			fajokkal való elszenyvezése már itt is valóság, és megoldása kérdéses.
7.4.1.10 Vadgazdálkodási program		1. A vadgazdálkodási ágazat fő feladata nem a gazdasági eredmény elérése, hanem a természeti és természetes állapot megőrzéséhez fűződő érdekek szolgálata.		Pozitív hatás	Elvben pozitív, de a konkrétumoktól függ a hatás.
		2. Elsődleges cél a hazai piac és vadhús-fogyasztás élénkítése, illetve a nagyvadsűrűség csökkentése. A vadhús táplálkozás-élettanilag egészséges ételnek minősíthető, melyet a hazai fogyasztók számára is elérhető áron lenne célszerű biztosítani.		Pozitív hatás	A nagyvadsűrűség csökkentésének pozitív hatása lehet az erdők felújulására, de lehetnek ellentétes hatások is. Sok esetben az „optimális” zavarást a nagyvadak biztosítják, amelyek újraindítanak szukcessziós folyamatokat, vagy éppen állapotban tartanak egy rendszert.
		3. A vadgazdálkodás segítése, a vadhúsfeldolgozás és a vadászturizmus fejlesztése. Az Alföld leghátrányosabb térségei fejlesztésének egyik lehetséges eszköze lehet a vadászturizmus fejlesztése.		Nem becsülhető	
		4. Az egyre csökkenő apróvadállomány megőrzése és fejlesztése. Apróvadállományukat nagyon érzékenyen érintették az elmúlt évek természeti katasztrófái, de a vad számára kedvező élőhelyek megteremtésével az apróvad létszám növelhető, mely a mezőgazdaságnak és a vadászatnak is előnyére szolgálhat.		Nem becsülhető, illetve ellentétes hatások	Ezen a téren az apróvadállomány csökkenésének az okát kell feltárni, és arra válaszolni. Pl. a rókáknak természetes szelekciójának csökkenése, az aranysakál expanziója.
		5. A nagyvadak létszáma jóval meghaladja a területük eltartóképességét; a vadkár igen nagy (erdőtelepítés, gyümölcsstermesztés stb. nem lehetséges már kerítés nélkül); a vadkerítések hossza nagy, és tovább fokozza a vadkártételt, illetve zavarja a vadak vonulási útvonalaikat. Egyes helyeken Magyarországon a természetes szintnek több mint tízszeresére duzzasztott vaddisznó- és szarvasállomány található.			Mint az előzőekben, de itt is az okot kell vizsgálni. A túlszaporodás nyilvánvaló oka a ragadozók hiánya, hiszen természetes körülmények között ez biztosítja az optimális népességet.
		6. A földön fészkelő védett és vadászható madárfajokat egyaránt veszélyeztető, túlszaporodott generalista ragadozók állományainak korlátozását a hivatásos vadászok érdekeltségének növelésével, ill. a hatékony, kíméletes és szelektív csapdázási módszerek támogatásával kell elérni.		Nem becsülhető	Ezt a kérdést minden ragadozó esetében külön kell vizsgálni, és feltárni a túlszaporodás okát is. Az önmagában nem ok, hogy valami azért szaporodik túl, mert az ember nem vadássza, hanem a túlszaporodásnak ökológiai okai vannak.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		7. A vadhús helyi szintű értékesítése érdekében a kis vadhúsfeldolgozók, hűtőházak létesítésének és fenntartásának támogatása. Ez egyben a helyi specialitások, hungarikumok felkarolását, támogatását is jelenti.		Nem becsülhető	
		8. A vadhús helyi feldolgozásának fejlesztése és a belföldi fogyasztás megtöbbszörözése érdekében az adminisztratív akadályok elhárítása		Nem becsülhető	
		9. A vadászturizmus az ország olyan területeit, régióit érinti, amelyek kevésbé hangsúlyosak a hagyományos turizmus terén, illetve döntően olyan területek, melyek az ország elmaradottabb régióhoz sorolhatók, ugyanakkor legtöbbször kiváló vadászati adottságokkal rendelkeznek. A vadászat, vadgazdálkodás így a hátrányos helyzetű térségekben fokozott gazdasági jelentőséggel bír, ugyanakkor mindenképpen hivatásos mederben kell tartani.		Nem becsülhető	
7.5.	7.5.1.1 Helyi, regionális élelmiszer-feldolgozás program	1. A közgazdasági és jogi feltételek biztosításával a helyi és regionális élelmiszer-előállítás és élelmiszer-kereskedelem előmozdítása		Jelentős pozitív fenntarthatósági hatás	A helyi termelés és ellátás lecsökkenti a szállítási távolságokat, és helyben biztosítja a megélhetést.
		2. Az élelmiszer-előállítók, különösen a családi gazdaságok, KKV-k és kistermelők tevékenységét érintő jogszabályok felülvizsgálata, az élelmiszerlánc-felügyelet területén az arányos teherviselés megvalósítása.		Közvetetten pozitív	
		3. Az élelmiszerlánc lerövidítése érdekében a kistermelői helyi feldolgozás és a kapcsolódó közvetlen és helyi értékesítés fejlesztése		Közvetetten jelentősen pozitív	
		4. Kis vágóhidak, vágópontok, helyi feldolgozó egységek létesítése, korszerűsítése, bővítése		Közvetetten pozitív	
		5. A feldolgozást végző vállalkozások hitelhez (különösen forgóeszközhitelhez) jutási lehetőségeinek bővítése		Közvetetten pozitív	
		6. Cél a közös infrastruktúrahasználatra épülő, hatékony erőforrás gazdálkodást lehetővé tévő regionális élelmiszer-feldolgozási központok megvalósításának támogatása, az együttes piacra jutás elősegítése érdekében együttműködő, különösen mikro-, kis- és középvállalkozások logisztikai, kereskedelemfejlesztési		Nem becsülhető, illetve lehet ellentétes hatás	Fenntarthatósági szempontból a helyi, regionális szükségletek kielégítése indokolt, amikor azonban már exportot céloz, akkor másnak állíthatjuk elő ugyanazt a helyzetet, amelyből most mi szeretnénk kiszabadulni. Kivéve, ha az élelmiszerellátásnak a célzott piacon objektív akadályai vannak.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	beruházásainak támogatása			
7.5.1.2 Országos és nemzetközi szintű élelmiszer-feldolgozás program	1. Tekintettel a Magyarországon jó minőségben és gazdaságosan megtermelhető mezőgazdasági nyersanyagokra, alapvető érdekünk, hogy a hazai ellátást ezek hazai feldolgozásából biztosítsuk, és a fennmaradó részt is a lehető legmagasabb hozzáadott értékkel – a nemzeti élelmiszer-önrendelkezési jog figyelembevételével - szállítsuk a külföldi piacokra			Mint fentebb.
	2. A jelenleg tökehiányban és innovációs hátrányban lévő magyar tulajdonban lévő feldolgozók segítése az alapvető élelmiszerek (tömegtermékek) területén fennálló versenyben való helytállás érdekében.		Nem becsülhető	A verseny nem igazán fér össze a társadalmi és környezeti felelősségvállalással.
	3. A termékeik jelentősebb részét regionális, országos és nemzetközi piacokon értékesítő élelmiszeripari vállalkozások működtetése és továbbfejlesztése terén figyelembe veendő szempontok: a fejlesztések segítsék elő a foglalkoztatás bővítését; hosszú távú szerződéses kapcsolatok kialakításával a hazai alapanyagok felhasználásának biztosítását; a termékstruktúra-átalakítási programok segítsék elő az egészséges táplálkozást a tömegélelmiszer termékek piacán; a beruházások környezetterhelésének, hulladék- és szennyezőanyag-kibocsátásának csökkentése, a közösségi energiafelhasználás és a karbonláblenyomat mértékének csökkentése.			Mint feljebb: fontos szempont, hogy a célzott országban ne okozzon fenntarthatósági hátrányokat a helyi közösségeknek, ne szorítsa háttérbe a hagyományos gazdálkodást és megélhetést.
	5. Meg kell vizsgálni a határ menti élelmiszerkereskedelem nem EU tagállamok – Ukrajna (Kárpátalja), Szerbia és Horvátország (Délvidék) – irányába történő bővítésének, továbbá a kárpát-medencei magyar gazdasági tér és együttműködés erősítésének lehetőségeit.			A fenti szempont érvényesítése itt is fontos!
7.5.1.3 Ellenőrzött élelmiszerlánc program	1. Az élelmiszerlánc-biztonság és a helyi élelmiszerpiacok védelme érdekében a hatósági ellenőrzés és a fogyasztóvédelem hazai intézményrendszerének megerősítése		Pozitív hatás az egészségre	
	2. Az élelmiszerrel kapcsolatos szabályozás (élelmiszer fogalma, helyi termék, élelmiszer-önrendelkezés) EU szintű átgondolásának és az		Nem becsülhető	Fontos fenntarthatósági kérdés, de csak a szabályozási elképzelés alapján becsülhető

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	alap-élelmiszerellátás újrászabályozásának ösztönzése			
	3. Az alapvető élelmiszerek és mezőgazdasági alapanyagok ÁFA-jának lehetőség szerinti csökkentése.			Ez abban az esetben lehet jelentős pozitív hatású, ha az ÁFA-csökkentés szempontja a termelés negatív externáliájának minimalizálása.
	4. Jogi és szabályozási eszközökkel az áruházláncok önköltség alatti áron történő élelmiszerértékesítési gyakorlatának visszaszorítása, a beszállítóktól kért visszatérítések, hozzájárulások és az érték nyújtott szolgáltatások arányosságon alapuló összhangba hozása, az áruházláncok és a beszállítók kapcsolatának kiegyensúlyozása		Fenntarthatósági szempontból jelentős pozitív hatás	
	5. A piacra jutás segítése, a piac megtartása, a piaci jelenlét erősítése. Ennek érdekében a kínálati oldal erősítése, új piaci szegmensek feltárása. A cél, hogy a fogyasztók számára a „magyar élelmiszer” a „biztonságos, minőségi és ellenőrzött élelmiszer” szinonimája legyen.			A hazai piacon túl a már fent említett élelmiszer-önrendelkezési szempont figyelembevétele az exportpiacokon is.
	6. Az értéknövelés elősegítése, marketinget szolgáló nemzeti minőségi rendszerek bevezetése (termék-, termékcsoport szintű rendszerek, regionális rendszerek), a működő rendszerek továbbfejlesztése			Fontos, hogy a minősítés a fenntarthatósági szempontokat teljes körűen vegye figyelembe.
	7. A termelők és termelői közösségek uniós minősítési rendszerekben történő részvételének ösztönzése, segítése		Nem becsülhető	
	8. A hazai termékek kínálatában az egyedi hozzáadott értékkel rendelkező termékek a fogyasztók számára is jól azonosíthatóan történő megkülönböztetését biztosító terméktanúsítási rendszerek kiemelt támogatása		Pozitív hatás	Attól függ a hatás, hogy a szempontok között megjelenik-e a fenntarthatóság.
	9. A hungarikumnak tekinthető élelmiszerek, valamint a kiváló minőségű élelmiszerek piaci ismertségének, elismertségének növelése		Közvetetten pozitív	
	10. A hatósági ellenőrzési rendszert szervesen kiegészítő, és a hatóság által felügyelt vállalkozói önellenőrzési rendszerek hatékonyabbá tétele, szabályozási környezetének fejlesztése.		Közvetetten pozitív	Függ attól, hogy melyek az ellenőrizni kívánt előírások.
	11. Az élelmiszerlánc-felügyeleti ellenőrzési és vizsgálati adatok minőségének, elérhetőségének,		Közvetett pozitív hatás	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		időben történő szolgáltatásának, láncszintű elemezhetőségének javítása, átfogó, informatikai alapokon nyugvó élelmiszerlánc-felügyeleti rendszer kialakítása			
		12. Az élelmiszerlánc-felügyeleti hatóságnak működtetnie kell az élelmiszerlánc-felügyeleti adatbázist, melynek tartalmaznia kell minden állattartót, élelmiszer- és takarmányvállalkozót, valamint a tevékenységük tekintetében elvégzett élelmiszerlánc-biztonsági hatósági ellenőrzések adatait.		Közvetett pozitív hatás	A túlzott adminisztrációt kerülni kell!
		13. Az agrárigazgatási intézményrendszer erősebbé és hatékonyabbá tétele, a szubszidiaritás elveinek figyelembevételével a közvetlen utasítási rendszer fenntartása, a hatósági bürokrácia lehető legalacsonyabb szinten tartása.		Közvetett pozitív hatás	A kérdés itt is, hogy az igazgatás mennyire a fenntarthatóság megvalósulására irányul.
		14. Az állategészségügyi szolgálat, valamint a növény- és talajvédelmi szolgálat – mint az élelmiszerlánc-felügyeleti szakigazgatás letéteményesei, a hatékony hatóság nélkülözhetetlen elemei – folyamatos fejlesztése érdekében az új nemzetközi módszerek adaptálása, minőségirányítási rendszerek bevezetése. A szakmai oktatás-képzés, továbbképzés megújításával a szolgálat társadalmi szintű megbecsülésének helyreállítása			Mint fentebb, mennyire irányul a tevékenység a fenntartható erőforrás-használatra.
		15. Egységes szabályozási rendszer kialakításával, használatával az állami forrásokból is támogatott, járványos állatbetegségek elleni mentesítési programok minél szélesebb körre történő kiterjesztése			A betegségek elleni védekezés, a mentesség fontos szempont, de ez az intézkedés együtt kell, hogy érvényesüljön a természetesebb állattartás szempontjaival, a megelőzések és az egészséges húsmínőség érdekében.
		16. Az agrár-szakigazgatás szerteágazó laboratóriumi rendszerének az üzemeltetés racionalizálásával költséghatékonyra tétele. Hosszú távú cél a nemzetközileg elismert akkreditációval rendelkező nemzeti laboratóriumphálózat létrehozása		Közvetett pozitív hatás	
	7.5.1.4 Egészséges közétkeztetési program	1. A közétkeztetési alapanyag-beszerzés során a helyi termelők, illetve az egészséges, magyar, helyi termékek előnyben részesítése		Jelentős pozitív hatás	A környezeti hatás erősíthető az organikus termékek iránti kereslet kedvezményezése által.
		2. A közétkeztetés minőségének javítása az		Jelentős pozitív hatás	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	életkori és egészségügyi szempontok figyelembevételével		hatás az emberi egészségre	
	3. A tudatosabb, egészségesebb étkezést szolgáló szemléletformálás, tájékoztatás, oktatás, képzés támogatása bevonva mind a társadalmi, mind a piaci oldalt, pl. kevesebb só használat, cukor helyett méz, a természetes, de sokszor elfeledett élelmek használatának támogatása		Jelentős pozitív hatás az emberi egészségre	
	4. A közétkeztetésre vonatkozó szabályozás, különösen a közbeszerzési előírások áttekintése, a szükséges pontokon könnyítése annak érdekében, hogy helyi beszállítók is eséllyel pályázhassanak, érvényesíteni lehessen a minőségi, táplálkozás-egészségügyi és ökológiai szempontokat, lehetőség nyíljon a helyi kistermelőktől történő beszállításra, valamint a helyi közösség (önkormányzat) helyi közétkeztetés feletti ellenőrzésére		Jelentős pozitív hatás az emberi egészségre, és a fenntarthatóságra	A környezeti hatás erősíthető az organikus termékek iránti kereslet kedvezményezése által.
	5. A helyi ökológiai gazdálkodásból származó élelmiszer termékek közétkeztetésbe történő fokozatos bevonásának támogatása, kiemelten az egészségügyi intézmények, bölcsődék és óvodák közétkezdői esetében		Jelentős pozitív hatás az egészségre és környezeti elemekre, fajtadiverzitásra	
	6. A közétkeztetési gyakorlat és feltételek átfogó, országos felmérése		Nem becsülhető	
	7. A közétkeztetést biztosító konyhák, főzőkonyhák technikai, technológiai fejlesztése		Nem becsülhető	Figyelembe kell venni az energiahatékonyságot és a takarékosági lehetőségeket.
	8. Független, a táplálkozástudomány elismert szaktekintélyeiből álló bizottság felállítása, mely jogosult ellenőrizni, súlyos minőségi követelményi normák be nem tartása esetén ideiglenesen bezáratni a közétkeztetéssel foglalkozó konyhákat, büféket		Közvetetten pozitív hatás az egészségre	Kérdés, hogyan viszonyul ez a mai ellenőrzési rendszerhez.
	9. A közétkeztetésben dolgozók, kiemelten az ételmezésvezetők képzése, továbbképzése		Közvetett pozitív hatás	A képzés részét kell, hogy képezze a fenntarthatósági szempontok megismerése
	10. Az iskolatej és az iskolagyümölcs programokban a helyi, illetve az ökológiai gazdálkodásból származó élelmiszerek előnyben részesítése		Pozitív hatás az emberi egészségre	
	11. Az iskolabüfékben a helyi termékek			A környezeti hatás függ a helyi termék

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		árusításának ösztönzése			előállításának körülményeitől, ezért javasoljuk az átfogó kritériumrendszer.
7.5.1.5 Agrármarketing, bel- és külpiaci program		1. Külpiaci stratégia kialakítása, új piaci lehetőségek feltárása a külügy és az agrárdiplomácia szoros együttműködésével		Akár ellentétes hatások	Elengedhetetlen az élelmiszer-önrendelkezés tiszteletben tartása az export piacon!
		2. Együttműködés a FAO-val, a nemzet érdekei alapján történő részvétel a nemzetközi agrár- és élelmezésügyi programokban			Elengedhetetlen az élelmiszer-önrendelkezés tiszteletben tartása a célországokban!
		3. A megváltozott piaci-gazdasági körülményeknek megfelelően új közösségi, település szintű humán és marketing stratégia kidolgozása, melynek központi eleme „A magyar élelmiszer = ellenőrzött, biztonságos, kiemelkedő minőségű élelmiszer” fogyasztói kép kialakítása		Közvetett pozitív hatás	
		4. A meglévő értékesítési csatornáktól való függés mérséklése érdekében az alternatív, ill. nem kellőképpen kihasznált lehetőségek feltárása		Nem becsülhető	
		5. Az on-line értékesítés (on-line piacterek) működésének elősegítése		Ellentétes hatások	Kikapcsolja a személyességet, növelheti a szállítások számát
		6. Különösen a KKV-k számára jelenthet új lehetőséget a HoReCa (Hotel-Restaurant-Catering) szektor igényeinek kielégítése, amelynek szereplői jelenleg sokszor drágábban, külföldről szerzik be alapanyagukat.		Nem becsülhető	
		7. A KKV-k nagyobb élelmiszergyártók számára történő, választékbővítési célú beszállítói lehetőségeinek feltárása		Nem becsülhető	
		8. A vásárlói tudatosság kialakulásának segítése a hazai és a helyi termékek irányában. A fogyasztókban annak tudatosítása, hogy a magyar termékek vásárlásával magyar munkahelyeket védenek meg. Tájékoztatás, oktatás, képzés.		Közvetett pozitív hatás	
		9. Az óvodai, valamint az alap- és középfokú iskolai képzésbe a legfontosabb fogyasztói, táplálkozási, élelmiszer-higiéniai, ételkészítési ismeretek oktatásának beillesztése, együttműködve az oktatásért, valamint a népegészségügyért felelős tárcákkal		Közvetett pozitív hatás az emberi egészségre	
		10. A fogyasztók egészséges, kiegyensúlyozott étrenddel kapcsolatos felvilágosítása, és abban való segítségük, hogy az élelmiszerek árában azok			Ehhez szükséges, hogy a termékek hiteles tájékoztatást nyújtsanak önmagukról (címkézés tartalmának szabályozása), feltüntetve a

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		valódi értékét, a minőségük által képviselt többlet értékeket fel- és elismerjük			környezeti teljesítményt és a lehetséges kockázatokat.
		11. A hazai élelmiszerlánc szereplőinek ösztönzése, hogy saját kampányaikkal csatlakozzanak a kormányzati fogyasztói felvilágosító, tudatosító kampányokhoz		Közvetetten pozitív	Függ a kampány fenntarthatósági szemléletétől
		12. Korszerű információs rendszer kiépítése és folyamatos működtetése a fogyasztói visszajelzések, ötletek, észrevételek gyűjtésére, rendszerezésére és hasznosítására. Az elemzések eredményeinek széleskörű megismertetése, tájékoztatás		Közvetetten pozitív	
		13. A hungarikum törvény megalkotása. A hungarikumok fogalmának definiálása, megőrzésük és védelmük biztosítása. A hungarikum élelmiszerek magyar alapanyagból, a térség termelőire építve készüljenek		Közvetetten pozitív	A környezeti, fenntarthatósági szempontok figyelembevétele beépítendő a szempontok közé!
		14. A nemzeti és EU-s minőségi rendszerek működtetése, tanácsadási, illetve ellenőrzési hátterük megteremtése, ehhez hazai és uniós források biztosítása.		Közvetetten pozitív	A fenntarthatósági szempontokra kell, hogy irányuljon.
		15. Az önkéntes helyi és kollektív kezdeményezések nemzeti/kormányzati támogatása a jogi és intézményi keretek biztosításával		Nem becsülhető	Függ attól, hogy mire irányul a kezdeményezés.
		16. A helyi élelmiszereket előállító mikro- és kisvállalkozások számára gyakorlati útmutatók kidolgozása		Nem becsülhető	Az útmutatók figyelembe kell, hogy vegyék a fenntarthatósági szempontokat.
		17. A közösségi marketing és felvilágosítás eszközeivel a minőségi és biztonságos magyar élelmiszerekhez való fogyasztói kötődés növelése. A tudatos fogyasztói magatartásra nevelést és a hazai minőségi élelmiszerek megismertetését a felnőtt- és iskolai képzés részévé kell tenni.		Közvetetten pozitív	
7.6.	7.6.1.1 Helyi termék, helyi piac, közvetlen értékesítés program	1. A helyi piacokra és értékesítésre vonatkozó speciális jogi szabályozás megalkotása összhangban a kistermelőkre vonatkozó szabályozás felülvizsgálatával, megújításával		Nem becsülhető	Függ a szabályoktól
		2. A helyi piacokat, helyi értékesítést magában foglaló helyi gazdaságfejlesztési stratégiák		Nem becsülhető	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	készítésének elősegítése. Ennek részét kell, hogy képezze a helyi termelési kapacitás, feltételek, a helyi igények, értékesítési lehetőségek felmérése, a termelési és értékesítési folyamatok összekapcsolása (helyi, térségi szövetkezetek, éttermek, közétkeztetés, vendégfogadók, önkormányzatok együttműködése), a termelés tervezhetősége.			
	3. A helyi piacokra, helyi értékesítésre irányuló kezdeményezések, az ezeket elindító helyi együttműködések ösztönzése		Közvetetten lehet pozitív	
	4. Helyi, kistermelői piacok létesítése, fejlesztése.		Pozitív hatás	A helyi áruellátás csökkenti a szállítási távolságokat.
	5. Az élelmiszerlánc lerövidítése érdekében további helyi értékesítési lehetőségek, például helyi termék-boltok, termékpolicok, helyi vásárok, termékfesztiválok, szabadtéri, pavilonos piacok, nyitott gazdaudvarok, közvetlen gazdaságból történő értékesítés, egyéb alternatív értékesítési helyszínek (települési közterek, nagyobb terek, parkolók, sétálóutcák, kihasználatlan épületek) stb. fejlesztése		Nem becsülhető	Fontosak a személyes kapcsolatok termelők és fogyasztók között, de vigyázni kell, hogy a szállítás elaprózása, oda-vissza utazás ne növelje a szállítási távolságokat.
	6. A termelő és a fogyasztó közvetlen kapcsolatának kialakítását elősegítő civil kezdeményezések támogatása, termelői-fogyasztói közösségek, mozgalmak létrehozásának, működésének ösztönzése, támogatása			Mint az előző
	7. A helyi, tájjellegű specialitások, termékek, hungarikumok márkázásának, védjegyrendszerének kialakítása, a HÍR program további bővítése			Mint korábban
	8. Szervezett, nyomon követhető, a helyi rendszereket ernyőszerűen összefogó országos termelési, feldolgozási, logisztikai, értékesítési rendszer(ek) kiépítésének elősegítése		Nem becsülhető	
	9. A termelői piacokon tapasztalható illegális kereskedelem elleni fellépés		Nem becsülhető	
	10. A helyi termékeket támogató tudatos vásárlással kapcsolatos szemléletformálás, széleskörű kampány indítása erre vonatkozóan		Közvetetten pozitív	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		11. Az on-line értékesítés (on-line piacterek), értékesítési rendszerek működésének elősegítése			Ez már egyszer szerepelt a 7.5.1.5.5 alatt
7.6.1.2 Helyi energiatermelés és -ellátás program	1. A vidék fenntartható energiagazdálkodásának megteremtése, melynek alapját az energiaigény jelentős abszolút mértékű csökkentése (energiatakarékosság) jelenti. Kiemelt figyelmet kell fordítani az energiahatékonyság lehető legmagasabb fokának megvalósítására mind az energia előállítás, mind a szállítása, mind pedig a felhasználása során. Az adott tájba környezetileg, társadalmilag és gazdaságilag is megfelelően illeszkedő megújuló energiaforrások minél szélesebb körű használata, a nem megújuló energiaforrások használatának csökkentése, kiváltása.	Az abszolút csökkenés megvalósulása esetén csökken a kibocsátási és erőforrás-felhasználási teher, de a helyettesítés miatt nőhet a térfelhasználás	Jelentős pozitív hatás az abszolút csökkenés esetén, ellentétes hatások a megújuló alkalmazásánál		A fosszilis erőforrások helyettesítésénél a környezeti hatás függ a kiválasztott energiahordozótól és az alkalmazott technológiától.
	2. Olyan helyi, térségi gazdaságfejlesztési programok indítása, amelyek középpontjában a helyi energiatermelés és -ellátás áll. Olyan komplex térségi, kistérségi, helyi magán (családi vagy mikroállalkozás, energiaközösségi) vagy szövetkezeti tulajdonban levő, hálózatszerűen működő rendszerekre van szükség, ahol a térségi alapanyag-termelés melléktermékének és hulladékának, a kommunális és szennyvízkezelési hulladékoknak az energetikai célú, illetve az alternatív megújuló energiaforrások helyi energetikai célú hasznosítása (a talaj humusztartalmának biztosítása mellett, ill. után) párosulhat a hozzáadott érték növelésével és lehetőség szerint a térségben történő felhasználásával. Elsősorban az erdei tűzifát és aprítékot, pelletet, szalma- és fabrikettet, a mezőgazdasági mellékterméket, másodlagos nyersanyagot, kommunális szerves hulladékot, ill. a parlagokon, valamint út- és árokmenti területeken képződött amorf biomasszát kell hasznosítani. Ösztönözni indokolt a tüzelhető hulladékok, melléktermékek háztartási méretű, energiatakarékos, olcsó aprító-daráló-tömörítő gépeinek gyártását, vásárlását is.		Ellentétes hatások		A hatás megítélése mindig attól függ, hogy kiváltunk-e egy korábbi termelő egységet, vagy új kapacitásokat hozunk létre a meglévők mellé. Amennyiben meglévő kapacitásokat váltunk ki, akkor az a kérdés, hogy mennyivel csökken a környezeti terhelés, és történik-e átváltás a terhelési típusok között. Tisztázatlan, hogy mennyi hulladék biomasszát és milyen formában kellene visszajuttatni a talajba annak mennyiségi és minőségi megőrzése érdekében. Tisztázatlan, hogy a különböző biomassza hasznosítási módok után milyen környezeti tulajdonságokkal bírnak a keletkező végtermékek. Tisztázatlan, hogy mennyi biomasszát lehet elvonni a természetes rendszerektől azok strukturális és funkcionális változása nélkül. Figyelni kell a gépek, berendezések alkalmazása, a primer-szekunder konverzióknál az EROEI értékek alakulására. A kis energiasűrűségű biomassza begyűjtése nagy távolságokról terhelés-átváltásokkal jár.
	3. Fenntarthatóan működő, multiplifikálható kistérségi, térségi jó példák, modellek,			Nem becsülhető	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	<p>középtávon megtérülő mintaértékű beruházások támogatása (pl. az átdolgozott KEOP 4.3 megújuló energia alapú vidékfejlesztési modellpályázat újraindításával) indokolt. Ezen belül támogatásra javasolt a kistérségi, térségi megújuló energiapotenciál felmérése és a gazdaságos felhasználás feltételét jelentő épületenergetikai vizsgálatok, hasznosítást, és pályázható harmadik feles, ESCO-s projektjavaslatokat tartalmazó kistérségi, térségi önfenntartó gazdálkodást lehetővé tevő energiastratégiák elkészítése.</p>			csak azután kimondani az ítéletet.
	4 Tanyák önálló energiaellátásának támogatása		Nem becsülhető	Ma még nincs „versenyképes” alternatíva.
	5. Kiszámítható szabályozási, finanszírozási feltételek szükségesek a helyi és az alternatív energia előállítás, rendszerbe táplálás, felhasználás területén.		Nem becsülhető	A kérdés addig rendezetlen marad, amíg a meglévő rendszerekhez kell igazodni. A nap-és szélenergiát elektromossággá átalakító berendezések alacsony feszültségű egyenáramot termelnek, míg a meglévő struktúrák (szállítási, hasznosítási) közepes és magas Feszültségűek, és váltóárammal működnek. Az inverzió és konverzió egyaránt költséges és berendezésigényes.
	6. Az adottságoknak megfelelő módon előállított energiát elsősorban helyi termelvények, termékek hozzáadott értékének növelésére kell fordítani.		Nem becsülhető	
	7. Fő haszonvételű energianövény termelésre csak olyan mértékben és helyen kerülhet sor, ahol ezt szociális és különleges társadalompolitikai szempontok indokoltá teszik. Más esetekben az élelmiszer-, illetve takarmánytermelésre alkalmas mezőgazdasági területeken energetikai célú növénytermesztés nem támogatandó.		Ellentétes hatások, lehet akár jelentősen negatív is a környezeti hatás.	Ez az intézkedés sokkal alaposabb megfontolást igényel. Ma szinte nincs olyan vidéki térség, ahol a népesség ne kérhetne ilyen engedményt. A szociális szempontok fontosak, de nem az egyetlen módja az energianövény-termelés a megoldásnak. Mi bizonyítja azt, hogy energianövény-termesztésből jobban meg lehet élni, mint élelmiszer-termelésből? A környezeti szempontokat ilyen esetekben sem szabad elhanyagolni, mert közvetten azok is szociális szempontokká válnak.
	8. Az állattartók és az élelmiszeripari üzemek biogáz üzeimi létesítésének támogatása, a rendelkezésre álló nap-, geotermikus- (hőszivattyú), illetve felszíni vizeink hőjéből nyerhető energiákkal való hatékonyabb		Ellentétes hatások	Itt is felmerül a fenti tisztázatlan kérdés. Vajon ezeket a hulladékokat úgy kell energiává alakítani, hogy közvetten elégetjük, vagy úgy, hogy energiát takarítunk meg azzal, hogy a talaj tápanyag-utánpótlására nem kell fosszilis energiát

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	gazdálkodás ösztönzése			igénybe vennünk?
	9. A szociális szempontokra is tekintettel, a térség szilárd fűtőanyagigényének kielégítésére, az erdőkből és ültetvényekből kikerülő faanyag és apríték melléktermékeivel és más alternatív energiaforrással is számolva, a fennmaradó hiány biztosításának határáig, a tájgazdálkodás keretén belül, a fásszárú energiaültetvények telepítésének is lehet létjogosultsága. Energiaültetvények telepítése a mezőgazdaságilag kevésbé hasznosítható kedvezőtlen adottságú területeken lehetséges, a környezet- és természetvédelmi szempontok messzemenő figyelembevételével.		ellentétes hatások	Az energiaültetvények környezeti teljesítményétől függ, hogy azok milyen biomassa-szolgáltatásokat tudnak nyújtani. Az a fő szempont, hogy a létrejövő ültetvénynek, vagy az ott előtte meglévő, „kedvezőtlen adottságú” területnek jobb-e az ökológiai teljesítménye. Kedvezőtlen adottságú termőhelytől nagy biomassa-produkciót nem tudunk huzamosan elvárni. Az összehasonlításnál fontos, hogy egy marginalizálódott területen javulnak a szolgáltatások, a környezet regenerálja önmagát (szolgáltatás termelő), míg az ültetvény folyamatos környezethasználó.
	10. A helyi adottságoknak legmegfelelőbb energiatermelést össze kell kapcsolni más ágazati célokkal, például közfoglalkoztatás, szociális ellátás – fűtéstámogatás, zöldgazdaság-fejlesztés, szociális szövetkezetek.		Nem becsülhető	
7.6.1.3 Vidéki turizmus, falusi vendéglátás program	1. A turizmus fogadóképességének megteremtésével a vidék, a falvak fejlesztésének segítése		Ellentétes hatások	Amennyiben a turisták érdeklődése nem növekszik összességében, akkor a fogadóképesség növelése kontraproduktív, mert csökkenti a fajlagos kihasználást.
	2. A falusi turizmusban szolgáltató magánemberek adózási feltételei könnyítésének vizsgálata		Ellentétes hatások	A turizmusnak is vannak negatív externáliái, adót ott kell könnyíteni, ahol nincsenek, vagy alacsonyak az externáliák.
	3. A megfelelő termékek fejlesztése érdekében kutatás, statisztika, az erőforrások jobb helyi és kistérségi (TDM, LEADER) turizmus menedzsmentjének kialakítása és működtetése		Nem becsülhető	
	4. A falusi turizmus információs rendszerének, a marketing eszközöknek a bővítése és korszerűsítése, beleértve az online módszereket (pl. a Kárpát-medencében működő, falusi turizmust népszerűsítő, falusi turizmussal foglalkozó szervezetek többnyelvű, közös honlapjának kialakítása)		Nem becsülhető	
	5. A települések, kistérségek és régiók sajátos élményt nyújtó szolgáltatásainak kialakítása, biztosítása és termékcsomagok létrehozása		Nem becsülhető	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		6. A falusi szállásadás és a falusi turizmus fogalmának felülvizsgálata, a települési lakosságszám és a népsűrűségi korlát átgondolása, a vonatkozó jogszabály, „A szálláshely-szolgáltatási tevékenység folytatásának részletes feltételeiről és a szálláshely-üzemeltetési engedély kiadásának rendjéről” szóló 239./2009. Korm. rendelet módosításával.		Nem becsülhető	
		7. Annak biztosítása, hogy a falusi és agrárturizmus szolgáltatást magánszemélyek és vállalkozások egyaránt végezhesék		Nem becsülhető	
		8. A falusi vendégasztal és a kistermelői vendégasztal egységes értelmezése és feltételei a saját termékek közvetlen értékesítésének is.		Nem becsülhető	
		9. Szakmai képzéssel, tanácsadással, minősítésekkel kell segíteni falusi szolgáltatókat.		Nem becsülhető	
		10. A falusi szálláshely szolgáltatók szakosodásának szorgalmazása (pl.: bioporta, örökség porta, ökoporta stb.)		Nem becsülhető	
		11. A falusi szálláshelyek minőségi fejlesztésének pályázatokkal történő segítése, elsősorban a szolgáltatások bővítésére, a minőség fejlesztésére és a kapacitás növelésére helyezve a hangsúlyt.		Elentétes hatások	A kapacitásbővítés csökkentheti a fajlagos kihasználtságot.
		12. Turistaházak, kulcsos házak hálózatának fejlesztése			Mint fent
		13. A nemzeti park igazgatóságok védett természeti területeken végzett ökoturisztikai tevékenysége és a falusi turizmus lehetséges kapcsolódási, együttműködési területeinek feltárása, a lehetőségek kihasználása.		Nem becsülhető	Függ attól, hogy mennyire felel meg a turizmus az „öko”jelzőnek. Attól, hogy valaki egy nemzeti parkba látogat, még nem ökoturista. Az ökoturista és a vendéglátója csökkenti a lábnyomát, mindketten forrást szánnak a helyi értékek megőrzésére.
	7.6.1.4 Kézműves program	1. Az egyéni mesterek együttműködésével, a megyei népművészeti egyesületeken keresztül a kézművesesség közös jövőképzésének és fejlesztési stratégiájának elkészítése		Lehetséges pozitív hatás	Amennyiben a kézművesség nem járul hozzá az összes terhelés növekedéséhez, hanem kivált termékeket, amelyek magas externáliával jellemezhetők.
		2. A kézművesek együttműködésének és piacra jutásának ösztönzése, pl. kézműves vásárok, mesterség bemutatók		Nem becsülhető	
		3. A kézművesség jogi fogalmának meghatározása		Nem becsülhető	Fenntarthatósági szempontból ez fontos lehet!

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		4. Annak lehetőségének vizsgálata, hogy milyen adókedvezményekkel, ösztönzőkkel segíthető a kézműves mesterek megerősödése, megélhetése.		Jelentős pozitív hatás	Mint már fentebb említettük, a támogatások mértékét a negatív externáliákhoz kell kötni. A kézművesek így automatikusan kedvezményezetttek lennének, és csökkenne a jelentős versenyhátrányuk.
		5. Fontos a kézművesség összekapcsolása a helyi mezőgazdasági, kertészeti termeléssel, helyi feldolgozókkal, falusi turizmussal, helyi vendéglátással, helyi szolgáltatásokkal, hogy a termelésből származó melléktermékek helyben, közvetlen módon kerüljenek feldolgozásra, ezzel elérve, hogy a magasabb hozzáadott értékű termék helyben legyen előállítva és értékesítve.		Pozitív fenntarthatósági hatás	A környezeti hatás javítható, ha megújuló, szerves alapanyagokra irányul.
		6. A kézműves tevékenységekhez szükséges alapanyag-ellátás segítése		Nem becsülhető	A környezeti hatás függ az alapanyagtól.
		7. A mindennapi használati tárgyakat korszerű módon előállítani képes kézműves tevékenységek fejlesztése, kézműves termékfejlesztés		Nem becsülhető	Csak teljes életciklusban lehet vizsgálni egy tárgy környezeti teljesítményét. Ezért is fontos a szempontrendszer (mi a kézműves termék) megadása.
		8. A kézművesség gyakorlati képzésének, műhelyeinek országos szintű kiépítése. Szakmai képzés, ismeretterjesztés a díszítő motívumkinccsel, azok eredetével, az anyaghasználattal, stb. kapcsolatban		Nem becsülhető	Fontos, hogy a képzés tartalma közvetítse a fenntarthatóság szemléletét.
		9. Megyei és helyi népművészeti egyesületek, alkotó közösségek működésének támogatása		Nem becsülhető	
		10. Települési vagy kistérségi kézműves boltok megnyitásának, illetve kézműves alkotóházak létesítésének ösztönzése, a meglévők fejlesztése.		Pozitív hatás	
	7.6.1.5 Szövetkezet-fejlesztési program	1. A szövetkezeti törvény felülvizsgálata, újraszabályozás		Nem becsülhető	
		2. Valamennyi szövetkezési forma, a Hangya típusú szövetkezetek, a beszerző és értékesítő szövetkezetek (BÉSZ), a termelési és értékesítési szövetkezetek (TÉSZ), a hitelszövetkezetek, takarékszövetkezetek, európai szövetkezetek és szociális szövetkezetek létrehozásának és működésének ösztönzése egységes kormányzati szövetkezetpolitika keretében, a kapacitásfejlesztés előmozdítása, szakmai tevékenységük segítése. A működő szövetkezetek		Pozitív hatás lehet fenntarthatósági szempontból	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	továbbfejlesztése.			
	3. A megalakuló szövetkezők megerősítése, támogatása tőkejuttatással, hitellel és a működési költségekhez történő hozzájárulással		Nem becsülhető	
	4. A szövetkezők, integrációs formák együttműködésének ösztönzése, országos szövetkezeti szövetségek, másod- és harmadlagos szövetkezők és szövetkezeti kapcsolatrendszerek létrehozásának segítése		Nem becsülhető	
	5. Alulról felépülő, helyi, térségi és regionális szintekkel működő országos szövetkezési rendszer kialakítása.		Pozitív lehet fenntarthatósági szempontból	
	6. Szövetkezőfejlesztési tanácsadás, képzés biztosítása		Nem becsülhető	Függ a tartalomtól
7.6.1.6 Helyi vállalkozás-fejlesztés, szociális gazdaság program	1. Komplex helyi gazdaságfejlesztési programok, térségi, illetve települési, helyi közösségi érdekeken alapuló gazdaságfejlesztési stratégiák kidolgozása, amelyek magukban foglalják a közösség vagyonának felmérését, számbavételét.		Nem becsülhető	Attól függ a hatásuk, hogy mennyire épülnek a fenntarthatósági elvekre.
	2. Helyi falufejlesztési irodák, gazdaságfejlesztési menedzser szervezetek kialakítása települési és/vagy kistérségi szinten, kapacitásfejlesztésük, szakmai mentorálásuk, segítségük		Nem becsülhető	Attól függ a hatásuk, hogy mennyire épülnek a fenntarthatósági elvekre.
	3. Helyi vállalkozásfejlesztési megoldások terjesztése, a helyi önkormányzatok és vállalkozások belső erőforrásokra épülő gazdaságfejlesztési tevékenységeinek ösztönzése		Nem becsülhető	Attól függ a hatásuk, hogy mennyire épülnek a fenntarthatósági elvekre.
	4. Civil részvétellel működő helyi cserekereskedelmi rendszerek, csereköri, szívésségbankok létrehozásának, működésének ösztönzése		Pozitív hatás a fenntarthatóságra	
	5. A helyi, térségi vállalkozásokat összefogó helyi pénzhelyettesítő rendszerek („helyi pénz”) kialakítása a működő jó gyakorlatok terjesztésével. Települési és kistérségi kártyák bevezetése, amelyek egy adott településen vagy kistérségen belül, adott szolgáltatásokra adnak kedvezményt a helyi lakosoknak		Nem becsülhető	Függ attól, hogyan illeszkedik az ország egészének gazdasági érdekeihez, milyen tulajdonságokkal ruházzák fel a pénzhelyettesítőt, milyen formában testesül meg, mekkora piacot képes felölelni, mekkora piaci potenciálra települ stb.
	6. A helyi önkormányzatok szociális gazdaság keretébe illeszkedő gazdaságfejlesztési kezdeményezéseinek segítése, infrastrukturális és		Nem becsülhető	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		eszköztámogatás			
		7. Szociális szövetkezetek létrehozásának és működésének támogatása, kapacitásfejlesztésük, mentorálásuk		Nem becsülhető	Tevékenységgfüggő a környezeti viszony.
		8. Helyi gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos képzések, továbbképzések, szakkiadványok, jó gyakorlatok gyűjtése, terjesztése		Nem becsülhető	Tartalom és szemléletfüggő, a fenntarthatóság szemléletének át kell hatnia!
		9. Önfenntartó falu, autonóm kistérség jellegű, a települési, illetve térségi közösségi együttműködésre épülő kezdeményezések előmozdítása		Ellentétes hatások	Van ésszerű munkamegosztás, amely nem sérti az önrendelkezést és épít a térségi együttműködésre. Itt inkább a környezeti és társadalmi adottságokra épülő térségi együttműködést kellene előmozdítani, mintsem egy-egy település önellátását, ami elég alacsony hatásfokú lenne a legtöbb esetben.
		10. A nagy értékű gép- és eszközhasználat közösségi megoldásainak ösztönzése szövetkezeti vagy más együttműködési formában a családi gazdaságok terheinek csökkentése érdekében.		Ellentétes hatások	A környezeti hatás függ a gépek környezeti teljesítményétől. Itt a legtöbb esetben átváltás jön létre a környezeti terhekben, pl. kevesebb energia, nagyobb fizikai kártétel a környezetben. A nagyon hatékony gépek kiszorítják a munkaerőt.
	7.6.1.7 Szociális földprogram	1. A szociális földprogram továbbfejlesztése, kiterjesztése és működtetése, összhangban a közfoglalkoztatási programokkal		Nem becsülhető	Itt is fenntarthatósági kritériumokat kell alkalmazni. A közmunka ne irányuljon a kicsiny természetes fragmentumok felszámolásra, csak azért, hogy legyen mit csinálni.
		2. A program részeként az NFA földalapról tartós bérlet formájában szükség szerint földterület biztosítása az önkormányzatoknak, azokon keresztül a lakosoknak, illetve lehetőség van a szociális segély kiegészítéseként pénzügyi támogatás nyújtására (a pénzbeli szociális juttatás egy magasabb szorzóval átváltható a mezőgazdasági termeléshez szükséges inputok és gépi szolgáltatások finanszírozására)		Nem becsülhető	
		3. Szaktanácsadás, képzés, szakember alkalmazásának biztosítása a szociális földprogramhoz		Nem becsülhető	Fontos, hogy a szakember ismerje a fenntarthatósági szempontokat, és azokat érvényesíteni is tudja.
		4. Szociális célú vetőmag-, kisállat- és eszköztámogatás a programban résztvevők számára, a program jellegétől függően		Nem becsülhető	A tájfajtaikat kellene előnyben részesíteni.
7.7.	7.7.1.1 Képzési, szakoktatási	1. A vidéki iskolák működésének, fejlesztésének – beleértve az infrastruktúrát és az oktatási		Pozitív hatás a fenntarthatóságra	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

program	színvonalat – segítése a vidékfejlesztés eszközeivel. Amennyiben a településen nem biztosítható az iskola, az elérhetőség biztosítása.			
	2. A felnövekvő generáció környezettudatossága érdekében a környezeti nevelés hangsúlyos kezelése az oktatás minden szintjén, beépítve az óvodai nevelésbe, a vidéki iskolák tantervébe, módszertani felkészítést nyújtva a tanároknak		Jelentős pozitív hatás	Ugyanakkor biztosítani kell, hogy minden pedagógus a képzése során megszerezze az ehhez szükséges ismereteket és szemléletet!
	3 Az agrárszakképzésben, agrár felsőoktatásban a kisüzemi léptékben is működtethető termesztés- és tenyésztéstechnológia bemutatása, oktatása, a tájfajták, helyi fajták, fajtakutatások megismertetése, az ökológiai gazdálkodás hangsúlyos képzése.		Jelentős pozitív hatás	Fontos megteremteni annak a feltételét, hogy az ilyen oktatás legnagyobb hányada a falakon kívül történjen.
	4. Országos iskolakert program, mozgalom keretében az iskolakertek felélesztése, létesítésük ösztönzése, megfelelő szaktanácsadói rendszer biztosításával		Pozitív hatás	A hatás függ a kertművelés szellemiségétől.
	5. A „hely” ismeret oktatása helyi tantervekkel, a helyi, táji értékek megismertetésével, a helyi, térségi identitás erősítése céljából		Közvetett pozitív hatás	
	6. A vidéki gazdaság szakmai utánpótlása és szakmai megalapozása érdekében a gyakorlati igényekhez igazodó mezőgazdasági, kertészeti, erdészeti, élelmiszeripari szakképzés erősítése, javítva az intézményi és infrastrukturális feltételeket, hangsúlyt fektetve a pályaaorientációra, a gyakorlati oktatásra, e szakmák presztízsének növelésére.		Nem becsülhető	A jelenlegi szakképzés tartalmát és szemléletét igazítani kell a fenntarthatósági elvárásokhoz.
	7. A vidéki helyi gazdaság fejlesztéséhez szükséges a kézműves, ipari, kereskedelmi szakmák – iskolarendszerű, nem iskolarendszerű – oktatásának fejlesztése, főleg az alap- és hiányszakmák esetében, összehangolva a szakképzést a gazdasági igényekkel.		Nem becsülhető	Függ attól, hogy mire irányul a tartalom, és milyen a szemlélet.
	8. A mezőgazdasági, kertészeti, környezetgazdálkodási, természetvédelmi, erdészeti, élelmiszeripari, tájépítészeti, vidék-, település- és területfejlesztési felsőfokú képzés fejlesztése		Nem becsülhető	A hatás csak a tartalom és a szemlélet ismeretében becsülhető, ezt a fenntarthatóság irányába javítani kell.
	9. Külföldi szakmai gyakorlat, tapasztalatcsere		Nem becsülhető	Kedvező lehet, ha olyan mintákat látnak,

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	programok támogatása			amelyeknek köze van a fenntarthatósághoz.
	10. A vidékstratégiai szempontok beépítése a vezetői képzési, tanácsadási gyakorlatba, például környezeti szemlélet, társadalmi felelősségvállalás, élelmiszer-előállító vállalatok vezetői esetében egészséges táplálkozás, stratégiai gondolkodás, együttműködési technikák alkalmazása, korszerű menedzsment ismeretek, piacra jutási módszerek, marketing, vállalkozási etika.		Közvetetten pozitív	
	11. A vállalkozások ösztönzése a gyakorlati képzések feltételeinek biztosítására a közép- és felsőfokú oktatás számára, gyakorlati oktatóhelyek biztosítása			Attól függ, hogy milyen példát nyújt a gyakorlati hely, mennyire sajátja a fenntarthatóság. Az ilyen helyek kijelöléséhez kritériumokat kellene szabni.
	12. Gyakornoki és ösztöndíjprogramok támogatása		Nem becsülhető	A tanult és látott példa fontos.
	13. A népfőiskolai mozgalom és működés támogatása és erősítése, amely magában foglalja a képzési programok támogatását, a népfőiskolai infrastruktúra fejlesztését, a népfőiskolai együttműködések ösztönzését. Kiemelt képzési területek: vidékfejlesztési célú képzés, foglalkoztatáshoz kapcsolódó képzések, helyi demokrácia, közösségi részvétel növelésére irányuló képzések, alpműveltséghez tartozó képzések.		Közvetetten pozitív	Az iskola hozzáállása a fenntarthatósági ismeretekhez és szemléletekhez fontos szempont.
	14. Önkormányzati vezetők és szakemberek képzése, többek közt a közigazgatás, helyi fejlesztés, közösségi részvétel, tervezés témákban		Nem becsülhető	A képzésbe be kell építeni a fenntarthatósági szempontokat!
	15. A vidéki helyszíneken megvalósuló, a vidéki lakosságot, gazdálkodókat célzó, a helyben történő foglalkoztatás, önfoglalkoztatás lehetőségét megteremtő felnőttképzés egyéb formáinak támogatása, például nyelvi, informatikai tanfolyamok		Nem becsülhető	A képzésbe be kell építeni a fenntarthatósági szempontokat!
	16. Az oktatás, képzés, tájékoztatás, szaktanácsadás intézményrendszerének átalakítása, megerősítése olyan módon, hogy az a vidék és a helyi közösségek megerősítését szolgálja, a tervezés és fejlesztés pedig tényleges társadalmi partnerségen alapuljon.		Nem becsülhető	Tartalomfüggő, mennyire irányul a fenntarthatóságra

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		17. A termelési lehetőségek kihasználása érdekében a felnövekvő generáció megtanítása a biztonságos és minőségi élelmiszertermelésre, kertészkedésre és háziállatok nevelésére.		Nem becsülhető	A gazdálkodás fenntarthatósági szempontjaitól függ.
7.7.1.2 Modellgazdaságok, tájközpontok, agrár-szaktanácsadási program		1. A tájgazdálkodási hagyományokat feltáró, tájfajtákat, őshonos fajtákat termelésben tartó, táji gazdálkodási hagyományokat folytató, bemutató, térségszervezési szerepet vállaló, fenntartható vidékfejlesztést oktató tájközpontok létesítése és fejlesztése		Közvetetten jelentős pozitív hatás	
		2. Bemutató gazdaságok létesítése, fejlesztése, szakmai programjaik támogatása, kiemelten az ökológiai gazdálkodás, tájgazdálkodás területén		Közvetetten pozitív hatás	
		3. Falugazdász hálózat megerősítése		Nem becsülhető	A falugazdászok szemléletébe és ismereteibe be kell építeni a fenntarthatóságot.
		4. Korszerű szaktanácsadási rendszer működtetése. A szaktanácsadás elérhetőbbé tétele a gazdálkodók számára, adott esetekben biztosítva a díjmentesen igénybe vehető állami szaktanácsadás lehetőségét is, melynek keretében a gazdálkodók korszerű ismeretekhez és információkhoz juthatnak, kiemelten az ökológiai gazdálkodás, őshonos állatfajták, tájgazdálkodás, környezetgazdálkodási, környezetvédelmi témakörökben		Közvetetten pozitív hatás	
		5. Oktatási intézmények, kutatóhelyek és szaktanácsadó vállalkozások bevonásával egységes alapelvek szerint működő agrár- és élelmiszer-feldolgozási szaktanácsadói hálózat kiépítése különösen a mikro- és kisvállalkozások számára a napi tevékenységük során felmerülő kérdésekben, valamint a fejlesztés és innováció, a marketing és a vállalatvezetés/menedzsment területén.		Nem becsülhető	Tartalom- és szemléletfüggő.
		6. Szaktanácsadók rendszeres továbbképzése.		Nem becsülhető	A továbbképzéseknek fókuszálniuk kell a fenntarthatóságra.
7.7.1.3 K-F, innovációs program		1. Új agrár- és környezettudományi ágazati Kutatási+Fejlesztési+Innovációs stratégia megalkotása, új irányvonalak kijelölése, a hazai és nemzetközi pályázati rendszerek prioritásainak meghatározása és a prioritások érvényre juttatása		Nem becsülhető	Tartalomfüggő

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	a hazai és nemzetközi pályázati kiírásokban (OTKA, NFÜ, NIH).			
	2. Az agrár-, élelmiszer-tudományi és környezetügyi kutatási infrastruktúra, intézmények fejlesztése, működési feltételeik javítása, kutatási programjaik támogatása. Az agrár- és környezetügyi kutatás-fejlesztési feladatok megvalósítása infrastrukturális háttérének megteremtése, műszerbeszerzési programok indítása		Nem becsülhető	A kutatási programoktól függ.
	3. Új intézményfinanszírozási rendszer kidolgozása a normatívák előterbe helyezésével		Nem becsülhető	Mire vonatkoznak a normatívák?
	4. A kutatóintézetek szaktanácsadási tevékenységének javítása		Nem becsülhető	Tartalomfüggő
	5. A kutatási és az oktatási szakterületek (felsőoktatás és a középfokú szakoktatás) kapcsolatának erősítése, a tudomány- és technológiapolitikai programokban való fokozott részvétel, a nemzetközi kutatási térségbe történő minél szélesebb körű bekapcsolódás		Nem becsülhető	Tartalomfüggő
	6. Mivel az árverseny megnyerését a magyar élelmiszergazdaság erőforrásai és kapacitásai nem teszik lehetővé, az innováció segítségével az árra kevésbé érzékeny termékek és szolgáltatások felé történő elmozdulás.		Nem becsülhető	Azonban az érzékenységre nem lehet az egyetlen szempont!
	7. Az ágazat szempontjából hasznos hazai alapkutatások, valamint a gyakorlatban felhasználható alkalmazott kutatások, technikai fejlesztések (egészséges, adalékanyag-mentes termék- és technológiafejlesztés, fenntarthatóság, ökológiai gazdálkodás, élelmiszerbiztonság, vállalatirányítás, stb.), valamint a gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező gazdálkodók kutatásokba való bevonásának (ötletek, kísérletek) ösztönzése.		Közvetett pozitív hatás	
7.7.1.4 Falufejlesztés, vidéki értéktár és örökség program	1. Térségi, települési komplex falu- és vidékfejlesztési stratégiák kidolgozása		Nem becsülhető	Tartalom- és szemléletfüggő
	2. A vidéki épített örökség védelme		Az épített örökségre jelentős pozitív hatás	A környezeti terhelések kiszűrése indokolt a választott anyagok, technológiák, különösen az épületgépészet esetében.
	3. Az örökségértéket képező vidéki épületek,		Nem becsülhető	Egyedileg megítélhető

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	épületegyüttesek szükség esetén funkcióváltással vagy új funkcióval történő megújításának, a helyi közösségi életbe és a turizmusba történő bekapcsolásuknak a támogatása, a vidékfejlesztés eszközeivel való segítése			
	4. A helyi építészeti értékek felmérésének, örökség- és értékleltárak készítésének, a tulajdonosok örökségvédelemmel kapcsolatos szemléletformálásának támogatása, a hagyományos falukép megőrzésére irányuló kezdeményezések ösztönzése		Közvetett pozitív hatás	
	5. A vidéki szellemi és kulturális örökségkincs feltárása és bemutatása, zenei, mesei, népszokásbeli, kézműves hagyományaink ápolása, átadása		Közvetett pozitív hatás	Az élővé tételhez közösségi keretek megteremtése az alap.
	6. Falvaink és vidéki településeink megújulásának, infrastrukturális fejlesztésének a vidékfejlesztés eszközeivel történő segítése, ezáltal a vidéki lakosság életminőségének növelése, vonzó lakókörnyezetet biztosítva számukra		Ellentétes hatások	Infrastruktúrája válogatja, a település szükségletéhez és környezetéhez igazodó infrastruktúrák kiépítéséről kell gondoskodni. Számos esetben magasak a fajlagos költségek, amelyek fizetési és fenntartási gondokat okoznak. Különösen az energia, víz, szennyvíz alternatív megoldásán kell gondolkodni.
	7. Az építészeti környezetkultúra javítása		Közvetett pozitív hatás	Tartalomfüggő, a szabályozás sokszor gátolja a környezetbarát, új megoldások alkalmazását.
	8. A közösségi együttlét intézményeinek megerősítése, a különböző korosztályok találkozási és közös időtöltési, szórakozási lehetőségeinek megteremtése, az Integrált Községi Szolgáltató Terek (IKSZT) fejlesztése EU programjának folytatása.		Közvetett pozitív hatás	
	9. Takarékos területhasználat, a barnamezős beruházások előtérbe helyezése a zöldmezős beruházásokkal szemben		Jelentős pozitív hatás	Zöldterület-felhasználási moratóriummal együtt lenne hatékony.
	10. A természeti és kulturális örökség fenntartását, a falvak fejlesztését szolgáló programok támogatása		Jelentős pozitív hatás a kulturális örökségre	
	11. A falumegújításban található jó példák feltárásának, megosztásának, a nemzetközi falumegújítási projektekből való részvételnek a támogatása		Nem becsülhető	A jó példák megválasztásához fenntarthatósági kritériumok szükségesek.
	12. A településfejlesztési, településüzemeltetési		Nem becsülhető	Vigyázni kell, hogy a közfoglalkoztatás által

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		célú közfoglalkoztatás ösztönzése			értéktérmentés folyjon. Fenntarthatósági szempontok megfogalmazása szükséges.
		13. A falugondnoki szolgálatok, a falumegújításra irányuló helyi kezdeményezések támogatása		Nem becsülhető	
		15. A vidék fejlődését elősegítő közlekedési infrastruktúra fejlesztése, az elérhetőség javítása, a centrális úthálózat helyett összekötő utak kiépítése. A belső közlekedési kapcsolatrendszer javítása.	Terhelés-növekedés a térre, az erőforrások felhasználására nézve, esetleg kibocsátás-növekedés	Esetről-estre megítélhető, összességében negatív hatás a környezetre	Az elérhetőséget sok esetben az javítaná, ha a létező úthálózat karban lenne tartva. Ha 11 kilométer helyett egy öt kilométeres összekötő utat létesítünk, attól a 11 kilométeres kerülőn nem javulnak az elérhetőségek, a terhelés viszont nő, és a fenntartási munkák is sokasodnak.
		16. E-közigazgatás bevezetése, elterjesztése		Pozitív hatás	Amennyiben valóban csökkenti az utazási szükségleteket.
		17. A vidéki közbiztonság (vagyon, termés) javítása		Pozitív hatás	Mi lesz az eszköz?
7.8.	7.8.1.1 Tanyás térségek fejlesztési programja	1. A tanyás térségek átfogó fejlesztési programjának és cselekvési tervének elkészítése a társtárcákkal együttműködve, részben az eddigi felmérésekre és tervanyagokra, részben további felmérésre és tervezésre alapozva		Nem becsülhető	
		2. A tanyás térségek, tanyás külterülettel rendelkező önkormányzatok, illetve a tanyai gazdálkodók, lakosok számára érdemi és közvetlen fejlesztési forrás biztosítása		Nem becsülhető	A környezeti hatás a fejlesztésektől függ majd.
		3. Hosszú távú tanyaprogram keretében a tanyákra vonatkozó jogi szabályozás szükséges alakítása, melynek szempontjai: a tanyai lakosság önkormányzati képviselője, a tanyás külterületre vonatkozó településfejlesztési és -rendezési tervezés, a szabályozás megújítása, a közbiztonság javítása, a szolgáltatások elérhetőségének javítása, az infrastrukturális fejlesztés, a tanyai birtokrendezés.		Nem becsülhető	
	7.8.1.2 Aprófalvas térségek fejlesztési programja	1. A napi munkába járás, ingázás igényeihez maximálisan illeszkedő akadálymentes és fenntartható közösségi közlekedés fejlesztése		Ellentétes hatások	Aprófalvas településeken a kihasználatlanság sok esetben nem javítja a közlekedés környezeti teljesítményét, hanem rontja.
		2. Az aprófalvak gazdasági létalapját biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése		Nem becsülhető	Tevékenységfüggő
		3. Azoknak a helyi vállalkozásoknak a támogatása, amelyek az aprófalvas térségekben szociális szempontokat is figyelembe vesznek a		Nem becsülhető	Többszörös a versenyhátrány, mert nincs helyben fizetőképes kereslet, és a versenytársak nem veszik figyelembe a szociális szempontokat.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	gazdasági tevékenységük végzése során. A szociális gazdaság kialakulásának, tartós és fenntartható működésének ösztönzése.			
	4. A helyi népesség szociális, egészségügyi, adminisztrációs igényei minél kevesebb utazással történő kielégítésének segítése, legalább rendszeres mozgó szolgáltató rendszerek kiépítésének támogatása		Nem becsülhető	
	5. A helyi tehetséges fiatalok mentorálása. Hosszú távú programmal segíteni szükséges őket taníttatásuk és elhelyezkedésük során. Helyben maradási és letelepedést segítő programokkal a helyi értelmiség helyben maradásának segítése		Nem becsülhető	
	6. Helyi közösségek kialakulásának, fejlesztési programjaik közös kidolgozásának segítése		Nem becsülhető	Programfüggő
	7. Az aprófalvak falusi turizmushoz, öko- és aktív turizmushoz kapcsolódó infrastruktúrájának és a kapcsolódó szolgáltatások kínálatának térségileg összehangolt fejlesztése		Nem becsülhető	
7.8.1.3 Tisza-völgy komplex fejlesztési program	1. A táji rendszer működőképességének biztosítása, valamint a fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődés feltételeinek megteremtése az ökológiai kritériumok maximális figyelembevételével.		Nem becsülhető	Nem tudható, hogy milyen konkrét szabályozást, feladatokat jelent a táji rendszer működőképességének a biztosítása. A „fenntartható” magában foglalja a társadalmi, gazdasági, környezeti szempontok egységes kezelését, főlegesen ismétlés.
	2. A vízkészlet-gazdálkodás fejlesztése		Nem becsülhető	Túl általános, konkrét beavatkozások mentén becsülhető.
	3. A Tisza-völgy árvízvédelmi biztonságának növelése, egyrészt az árvízszintek csökkentését eredményező intézkedések – a nagyvízi meder vízszállító képességének javítása és a hazai ártéren kiépíthető árapasztó tározásos rendszer megvalósítása –, másrészt a jelenlegi árvízvédelmi rendszer előírások szerinti kiépítése		Ellentétes hatások	Ezt és a következő intézkedést egy rendszerben kellene kezelni ahhoz, hogy az ellentmondó hatások kiküszöbölhetőek legyenek.
	4. A vízgazdálkodást magában foglaló tájgazdálkodási megoldások, vízkivezetésen alapuló ártéri tájgazdálkodás, modellkísérletek			Mint az előző
	5. A Tisza-térség elérhetőségének javítása		Ellentétes hatások	Ld. a korábban elmondottakat.
	6. A partvonal ökoturisztikai fejlesztése.		Nem becsülhető	Túl általános, nem tudható, hogy javítja vagy rontja a kérdéses partszakasz környezeti jellemzőit.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		7. A Tisza környezetvédelmi szempontoknak megfelelő hajózási lehetőségének biztosítása		Nem becsülhető	Szempon, hogy a hajót kell a folyóhoz igazítani, és nem fordítva.
		8. A foglalkoztatás bővítését lehetővé tevő helyi és térségi gazdaságfejlesztés, benne a hálózati együttműködések, a helyi tradíciókon alapuló termékek előállítás, ökológiai gazdálkodás		Pozitív hatás	A hatást befolyásolja, hogy ez egy járulékos gazdaság, vagy egy korábbi fenntarthatatlan szerkezet átalakítása
		9. Illeszkedés a Duna-stratégia Tisza folyót érintő projektötlethez		Nem becsülhető	Ez túl általános, attól függ, milyen ötletekről van szó, az ötleteket milyen tervek, hatásvizsgálatok támasztják alá – ezek nem ismertek!
7.8.1.4 Homokhátság program		1. A 2001-2008 között működő Homokhátsági Speciális Célprogram folytatása, kiemelten a szárazságtűrő és alternatív növények termesztésbe vonása, az erre vonatkozó termesztési és fajtakísérletek, modellértékű tájgazdálkodási projektek megvalósítása, a vízgazdálkodás, a tájhasználat és a gazdálkodás összhangját megteremtő gazdálkodási rendszerek, agrotechnikai módszerek terjesztése			A programot a folytatás előtt fenntarthatósági szempontból értékelni kellene, és az értékelésre alapozni a folytatást.
		2. A Duna és a Tisza vízgazdálkodási jellegű programjaihoz illeszkedve a Homokhátság vízgazdálkodási problémáinak rendezése, összekapcsolva az agrár-környezetgazdálkodási, földhasználati modellváltás programokkal.		Nem becsülhető	Nem ismert, hogy milyen programokhoz való illeszkedésről van szó. Ezek egyedi hatásvizsgálatokat igényelnek.
		3. A tanyás térségek programjával összhangban a tanyai gazdaságok megmaradásának, piacra jutásának segítése, hogy tájfenntartó szerepüket betölthessék		Pozitív hatás a táj fenntartásában	
7.8.1.5 Ormánság program		1. Komplex víz- és tájgazdálkodási rendszer kiépítése, a folyószabályozás előtti állapot lehetőség szerinti visszaállításával, csatornák, tavak létesítésével		Jelentős pozitív hatás a tájra, vízminőségre, vizes élőhelyekre	Kérdéses, hogy a működés a jövőben alapulhat-e az önszabályozásra, vagy állandó beavatkozásokat igényel.
		2. A táji adottságokhoz igazodó mezőgazdaság fellendítése, a tájgazdálkodás keretében legelők és gyümölcsösök területének növelése, a méhészet, a halászat, a helyi termékek, helyi feldolgozás fejlesztése, tájfajták, ökológiai gazdálkodás, szövetkezés		Ellentétes hatások	A fő kérdés, hogy az egyébként jónak tűnő intézkedés milyen jelenlegi használatokat vált fel, és milyen mértékben érintettek a marginalizálódott területek. Fenntarthatósági kritériumokkal a dilemma feloldható.
		3. Helyi gazdaság, szociális gazdaság, foglalkoztatás szervezése		Nem becsülhető	Tartalom- és szemléletfüggő.
		4. A roma lakosság képzése, jövedelemtermelő munkához juttatása, önellátásra való		Fenntarthatósági szempontból	Nem nélkülözheti a fenntarthatósági szempontok érvényesítését.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	képességének megteremtése		pozitív	
	5. A leromló települések építészeti és közösségi megújítása		Nem becsülhető	A két feladat együtt nem értelmezhető.
	6. A turizmus fejlesztése		Nem becsülhető	Túl általános, ellentétes hatások lehetségesek.
	7. Folyamatos mentorálás biztosítása		Nem becsülhető	Fenntarthatósági szempontok figyelembevétele szükséges.
7.8.1.6 Cserehát program	1. A tervi előzményekre és a helyi kezdeményezésekre építve hosszú távú, átfogó térségi fejlesztési program megvalósítása a Csereháton, melynek középpontjában a helyi gazdaság fejlesztése áll.		Nem becsülhető	Túl általános
	2. Háztáji gazdálkodás, élelmiszertermelés ösztönzése, kiskerti termelési kultúra újjáélesztése, falusi kispiacok, helyi piacok létesítése		Fenntarthatósági szempontból pozitív hatás	Fenntarthatósági kritériumokat meg kell határozni!
	3. Mintagazdaságok, bemutató és tangazdaságok létrehozása		Nem becsülhető	Tartalom- és szemléletfüggő
	4. Mikro- és családi vállalkozások létrehozásának ösztönzése		Nem becsülhető	Tartalomfüggő
	5. Szociális gazdasági formák kialakításának elősegítése, szociális földprogramok támogatása		Nem becsülhető	Tartalom- és szemléletfüggő
	6. A falusi és ökoturizmus fejlesztése		Nem becsülhető	Túl általános
	7. Megújuló energia alapú térségfejlesztés: biomassza, egyéb alternatív energiaforrások		Nem becsülhető	Túl általános, akár környezeti terheléseket is generálhat.
	8. Az elérhetőség javítása: utak állapotának javítása, buszhálózat fejlesztése, járatsűrűség növelése, átszállások csökkentése		Nem becsülhető	A korábban megfogalmazott szempontok végiggondolása javasolt.
	9. Az oktatás színvonalának növelése és képzések lebonyolítása, iskolák felújítása, bővítése; a felnőtt lakosság bevonása az oktatási-nevelési munkába; fiatalok közösségi tevékenységeinek támogatása; munkahelyi képzések támogatása; gazdasági oktatás bevezetése		Nem becsülhető	A fenntarthatósági ismeretek és szemlélet beépítése szükséges a pozitív közvetett hatáshoz.
	10. A térség fekvéséből adódóan a határon átnyúló együttműködésekben rejlő fejlesztési lehetőségek kihasználása		Nem becsülhető	Túl általános, attól függ, milyen lehetőségek vannak, és mennyire kölcsönösek ezek.
	11. Program mentorálás, amely kiterjed a közösségi részvétel ösztönzésére		Nem becsülhető	A fenntartható életmód ismereteit és szempontjait be kell építeni.
7.8.1.7 Tokaj-Hegyalja Világörökségi	1. A Tokaj-Hegyalja Világörökségi Térségfejlesztési Program hosszú távú, átfogó és fenntartható térségi fejlesztésekre irányul,		Pozitív hatás a fenntarthatóságra	Ennek érdekében a fenntarthatósági kritériumokat meg kell határozni a fejlesztésekhez.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

Térségfejlesztési program	különös tekintettel a világörökségi értékvédelemre, az agrárgazdaságra, a komplex vidékfejlesztésre és a turizmusra, amelynek eredményeként jelentősen megerősödhet a térség legfontosabb termékének, a hungarikumként is jegyzett tokaji bornak a jövedelemtermelő képessége.			
	2. Ennek érdekében a szőlő- és borágazat termelési és piacra jutási feltételeinek, a humán erőforrás, az oktatási, kutatási és egyéb szakmai hátterének javítása, valamint az alapvető termelési, gazdálkodási és infrastrukturális alapjainak megerősítése (pl. a szükséges fajtanemesítések és szelekciók, a termőhelyek védelme, a történelmi dűlők szőlőtermesztési rehabilitációja, dűlőutak karbantartása stb.)		Ellentétes hatások	A tőkés szőlőtermesztés tekinthető hagyományosnak, ezt a dűlőkön felváltotta a kordonos művelés, a hagyományos borászatot a modern borászat nagy részben. Az erózió jelentősen károsította a déli hegyoldalakat borító lösztakarót, amelyet helyenként teljesen elműveltek. A felhagyott szőlők helyén értékes másodlagos sztyeppék, szteppmozaikos bokorerdők alakultak ki magas faji diverzitással. Ezt a rekonstrukciónál figyelembe kell venni.
	3. A szőlő- és borágazat mellett az ahhoz kapcsolható hagyományos iparágak, valamint a többi borvidéki agrártermelési és feldolgozó ágazat áttekintése és fejlesztése, tekintettel az erdőgazdaságra, a gyümölcsstermelésre és az állattenyésztésre, továbbá ezek piacra jutási feltételeinek erősítésére, beleértve a helyi árak helyi piacokon történő megjelenését is.		Nem becsülhető	Túl komplex, a fenntarthatósági szempontok megfogalmazásával biztosítható a pozitív hatás.
	4. A fejlesztési programoknál figyelem a térség világörökségi címmel is elismert kulturális, építészeti, természeti, táji és szellemi értékeire, természeti erőforrásaira, valamint azok védelmére (talajminőség, vízbázisok, ökoszisztéma szolgáltatások stb.), amelyek a borkultúrával együtt a térségbe irányuló turizmus fő vonzerejét jelentik.			Ezeket kell fenntarthatósági kritériumok formájában biztosítani!
	5. A természeti értékek bemutatása hatékonyságának az Aggteleki Nemzeti Parkon keresztül történő erősítése, a Tokaj-Bodrogszeg Tájvédelmi Körzet nemzeti parki szintre emelése az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság keretei között		Közvetett pozitív hatás a természeti értékek megőrzésére	
	6. Az ipari üzemek tervezésének és működésének térségi illesztésére, a szükséges turisztikai		Nem becsülhető	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		infrastruktúra kialakítására (megfelelő minőségű úthálózat, kerékpárútvonalak, túraútvonalak stb.) és az egységes Tokaj-hegyaljai térségi marketing munka megtervezésére és megvalósítására irányuló törekvés, amely nemzetközi szinten is képes bemutatni Tokaj-Hegyalját, a tokaji bort, ezeken keresztül pedig Magyarországot			
		7. A program során kiemelt figyelem a kutatásra és az oktatásra, valamint a helyi értelmiség megerősítésére, annak érdekében, hogy kellő számú és minőségi tudással bíró szakember tudja támogatni a program és hosszabb távon a térség munkáját, eredményeit, melyhez intézményi alapot a Vidékfejlesztési Minisztérium által 2011. augusztus 1-jén Tarcalon újraindított Tokaji Borvidék Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet adhat			A fenntarthatósági ismeretek és szemlélet beépítése elengedhetetlen!
		8. A térség kulturális életének és a társadalmi felzárkóztatási programok hatékony megvalósulásának támogatása		Nem becsülhető	
7.8.1.8 Kárpát-medencei vidékfejlesztési együttműködésének programja	1. A határon átnyúló stratégiai együttműködés fő területei: a gazdaságfejlesztés, a környezetügy és a szakmai kapcsolattartás.			Közvetetten jelentős pozitív hatás	Amennyiben sikerül a határon átnyúló környezeti kockázatok bekövetkeztét kezelni
	2. A gazdaságfejlesztés keretében vidékfejlesztési oldalról hozzájárulás a Kárpát-medencei Gazdasági Tér kialakításához, a hálózati gazdaság fejlesztéséhez, nemzetstratégiai keretprogramok megvalósításához (pl. Agrármarketing program)				Egyoldalú a gazdasági tér kialakításának célkitűzése, hiszen eleve egy közös kárpát-medencei környezeten osztozunk, és közös a múltunk.
	3. A LEADER térségek közötti együttműködések ösztönzése			Nem becsülhető	Az együttműködés tartalmának a függvénye a hatás.
	4. A környezetügyi együttműködés keretében közös programok, projektek végrehajtása szükséges, például Duna, Tisza programok			Nem becsülhető	Programonként elemezhető
	5. A szakmai együttműködés a gazdaszervezetek közötti kapcsolatépítést, szervezést jelenti, közvetlen kapcsolatokat létesítve az anyaországi és a küllhoni gazdák között. Az egyeztetések célja a közös álláspont kialakítása, hogy egységes föllépéssel, hatékonyabb érdekérvényesítéssel a 2020-as stratégiánkhoz a szükséges uniós			Nem becsülhető	Kérdés, hogy a közös álláspont mennyire veszi figyelembe a fenntarthatósági feltételeket.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	szabályozást is módosítani lehessen, s a szabad határok ne az ügyeskedést, a visszaélést szolgálják eltérő szabályozásaikkal, hanem az ágazat tisztességes szereplőinek fölemelkedését.			
	6. A szomszédos európai uniós tagállamok derogációs tagállami vállalásainak áttekintése, a felmerült kötelezettségek teljesítése kapcsán a jövőbeni egységes és közös tagállami érdekérvényesítés és megoldás keresése			Mint az előző

3.5. 4. Az egyes intézkedések hatásának mérlegelése a környezet fogadóképes elemeire

		HATÓTÉNYEZŐK		FOGADÓ TÉNYEZŐK														
Tevékenység megnevezése, leírása. PROGRAMOK		Tevékenység megnevezése STRATÉGIAI IRÁNYOK ÉS TEENDŐK		víz	levegő	föld	Faji sokszínűség	Genetikai sokféleség	Élőhelyi sokféleség	Épített környezet (+kult. örökség)	táji adottságok	védett fajok és élőhelyek	természetes folyamatok	emberi egészség	életminőség feltételei	állajólét	területhasználát	
7.1	7.1.1.1 Talajvédelmi és ásványi nyersanyag-gazdálkodási program	1. Talajkészleteink mennyiségének és minőségének fokozott védelme és termékenységének hosszú távú fenntartása				+												+
		2. Talajvédő agrotechnika és gazdálkodás megvalósítása (extenzív hasznosítású területeken a természetes növénytakaró – őshonos növényzet – helyreállítása, intenzív hasznosítású területeken precíziós mezőgazdaság), a talaj-degradációs tényezők (pl. erózió és defláció) megelőzése, mérséklése, a talajok rekultivációja, valamint az ezeket elősegítő szabályozási feltételek és támogatási lehetőségek (pl. gépbeszerzésekre, szaktanácsadásra, periodikus mélyművelés elvégzésre) biztosítása.				+	+		+									
		3. A talajállapot folyamatos monitoringja, a termőföld és talajvédelmi előírások betartásának ellenőrzése. A szakhatóság intézményrendszerének megerősítése, a talajvédelmi stratégia korszerűsítése.				+												
		5. A termőföld igénybevételével megvalósuló beruházások során a talajvédelmi szabályok betartása: a beruházással, építéssel érintett területek humuszos termőrétegének				+												

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	megmentése, illetve a környező talajok minőségének megóvása.																		
	6. A talajerő-utánpótlás természetes anyagainak és módszereinek ösztönzése: a szervesanyag-gazdálkodás fejlesztése, zöldhulladékból készült komposztok, fermentátumok, szennyvíziszap elhelyezése minőségi kritériumainak megállapítása				?														
	7. A talaj víztároló kapacitásának növelése és minél hatékonyabb kihasználása				?														
	8. Az ásványi nyersanyagok vonatkozásában – a nyersanyagok szükségére és növekvő árára is tekintettel – a hosszú távú szemlélet, valamint a takarékoság és erőforrás-hatékonyság elveinek érvényesítése, a környezet terhelésének csökkentése				+														
7.1.1.2 Természeti értékek, területek, ökoszisztémák a szolgáltatások védelme és helyreállítás program	1. Az ökológiai hálózatok, a védett természeti területek és a vizes élőhelyek megőrzésének és fenntartásának jogi, közigazgatási és pénzügyi eszközökkel történő támogatása.					+		+		+	+	+							
	2. A természetvédelmi oltalom alatt álló területek, élő- és élettelen természeti értékek megőrzését elősegítő hatékony jogszabályi környezet, valamint stabil intézményi, finanszírozási háttér biztosítása					+	+	+		+	+								
	3. A Természetvédelmi Információs Rendszer működtetése és fejlesztése, általános hozzáférhetőségének biztosítása						+	+	+		+	+							
	4. Nemzeti természetvédelmi örökség létrehozása. A természetvédelmi céllal létrejött civil szervezetek, egyesületek, főiskolák bevonása a természeti értékek megóvásába a területörzés, kutatás, monitoring, fajfenntartás területén.						+				+		+						
	5. A növény- és állatvilág sokféleségének fenntartását elősegítő fajmegőrzési tervek és fajvédelmi beavatkozások végrehajtásának, valamint az élőhely-rekonstrukciók, mintaprojektek megvalósításának folytatása.						+	+				+	+						+
	6. A fokozottan védett növény- és állatfajok élőhelyének védelmében és természetvédelmi célból eseti jelleggel elrendelt korlátozásokból, illetve védett állatfajok kártételéből adódó kártalanítási igények finanszírozásának biztosítása.						+					+	+						+
	7. A nagyobb területigényű és vándorló fajok, valamint az időszakosan vándorló fajok migrációjához szükséges ökológiai folyosók biztosítása						+					+	+						
	10. Az önálló helyi kezdeményezéssel vagy központi																		+

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	öztönzéssel induló kísérleti gazdálkodások támogatása, amelyek a minőségben és mennyiségben is megfelelő haszonvétel mellett a gazdálkodás új, az ökológiai rendszerek regenerálódását és fennmaradását eredményező módszereire irányulnak, pl. erdőkert, permakultúrás rendszerek, gyümölcsények stb.																		
7.1.1.3 Környezetbi- ztonsági program	1. A megelőzés hatékonyságának növelésére előrejelző, megfigyelő, tájékoztató, kármegelőző rendszerek fejlesztése	+	+	+							+								
	3. Az árvízszintek csökkentése a Tisza-völgyben a Vásárhelyi-tervben (VTT) előirányzott fejlesztések megvalósításával	+, ?		+	?													+, ?	
	4. A legkritikusabb védvonal-szakaszokon a Duna menti árvízvédelmi rendszer fejlesztése	?			?					?								?	
	5. A mellékfolyók árvízvédelmi műveinek fejlesztése	+,?								?, +		+, ?						+, ?	
	6. A meglévő árvízvédelmi művek fenntartása, az árvízvédelem műszaki, illetve egyéb feltételeinek biztosítása	?			?													?	
	9. A vidéki térségekben a talajban és a felszín alatti vizekben hátramaradt, akkumulálódott szennyeződések felderítése és a szennyezettség csökkentése vagy megszüntetése (az Országos Környezeti Kármentesítési Program megvalósításának folytatása), figyelemmel a pontforrásként működő felhagyott meddőhányók, salakhányók, pernyehányók és nehézipari területek rendezésére.	?, +			?, +														
	10. A tüzek és más természeti katasztrófák által károsított erdőkben az erdészeti potenciál helyreállításának és a megelőző intézkedések bevezetésének támogatása											+						+	
7.1.1.4 Vízkészlet- és vízminőség- védelmi program	3. A takarékos vízhasználat (figyelemmel a csapadékvíz-hasznosításra és a „szürke” szennyvíz újrahasznosítására is) és a víztakarékos eszközök használatának ösztönzése	+																	
	4. Az üzemelő és a távlati vízbázisok védelmét, a készletek megőrzését szolgáló Ivóvízbázis-védelmi Program megvalósítása (pl. a hátralévő beruházások megvalósítása)	+																+	
	5. A vízbázisok biztonságban tartását hatékonyabban elősegítő jogi szabályozás kidolgozása	?																	
	6. A mezőgazdasági eredetű nitráatterhelés csökkentése érdekében a II. Nitrát Akcióprogram megvalósítása és a III. Nitrát Akcióprogramot elkészítése	+			+														+
	7. A nitrátérzékeny területeken a helyes mezőgazdasági				+														+

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		gyakorlat szabályainak betartása																		
		8. Az állattartó telepek trágyatároló műtárgyainak megfelelő műszaki védelemmel történő ellátásának folytatása				?														?
		9. A kiemelt fontosságú és országos jelentőségű érzékeny víztestek (pl. nagy tavaink) állapotának javítására vonatkozó részletes intézkedések (3. Nemzeti Környezetvédelmi Program) végrehajtása	+																	+
		10. A termálvízkészletek pontosabb megismerése, a rendelkezésre álló, valamint a károsodás nélkül kitermelhető termálvíz készlet mennyiségének (figyelembe véve az engedéllyel rendelkező termálvízkivételek mennyiségét is), ennek függvényében a hasznosítás módjának meghatározása	?																	
	7.1.15	1. A vízviasszatartás, a vízigény abszolút mértékű csökkentése, a hatékony és természetközeli vízgazdálkodási rendszerek elterjesztése, az ország vízmérlegének pozitívvá tétele	+																	
	Területi vízgazdálkodási program	2. A bel- és külterületi vízrendezés összhangjának biztosítása, a belvízvédelmi művek fenntartása, fejlesztése, a vízviasszatartási, -tározási helyek kialakítása, a potenciális víztározási helyek megőrzése (a területük hasznosításának szabályozásával), a vízkormányzás fejlesztése, a meglévő vízhasznosításra alkalmas kapacitások kihasználásának javítása, a szennyezett vízfolyásokból érkező tározott vizek minőségének javítása természetközeli módszerekkel	+																	+
		4. A vízgazdálkodási infrastruktúra működőképességének helyreállítása; a területi vízgazdálkodási közcélú létesítmények fenntartására, karbantartására, valamint megelőző belvíz- és vízkárvédelmi beavatkozásokra állami vízügyi program kidolgozása és végrehajtása	-																	
		5. A belvízvédelmi rendszerek megfelelő fenntartására országos közmunkaprogram indítása	-																	
		6. A hegy- és dombvidéki tározóépítési és rekonstrukciós munkák elvégzése																		
		8. A víztakarékos, a táji adottságoknak is megfelelő öntözéses gazdálkodás fejlesztése, a folyóvölgyek komplex, több szempontú (vízgazdálkodási, árvízvédelmi, gazdálkodási, öntözési, ökológiai, vidékfejlesztési) fenntartható hasznosítási programjának kidolgozása, elindult kezdeményezések folytatása, mintaprojektek megvalósítása	+			+		+												+
7.2	7.2.1.1	1. A víziközművek nemzeti, illetve helyi közösségi tulajdonban tartásának erősítése	+																	
	Ivóvíz																			

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

program	2. Az ivóvízben jelenlévő egyes komponensek miatt fennálló egészségi kockázatok jelentős csökkentése és a lakosság számára az egészséges ivóvízhez való hozzáférés egyenlő esélyű biztosítása													+	+					
	3. A szolgáltatott ivóvíz minőségének javítását, a kiemelt komponensek (arzén, bór, nitrit, fluorid, ammónium) koncentrációja csökkentését szolgáló Ivóvízminőség-javító Program végrehajtása, a szükséges finanszírozási háttér biztosítása														+	+				
	4. Az Ivóvízminőség-javító Programban nem szereplő feladatokra (vas/mangán tartalom csökkentése, hálózatrekonstrukció) megfelelő források biztosítása														+	+				
	5. Az ivóvízhálózat korszerűsítése a másodlagos vízminőség-romlás elkerülése és a hálózati veszteségek csökkentése érdekében																			
7.2.1.2 Szennyvíz program	1. A 2000 lakosegyenérték (LE) szennyezőanyag terhelés feletti szennyvízelvezetési agglomerációkban a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és-tisztítási Megvalósítási Program végrehajtásának folytatása, a szükséges finanszírozási háttér biztosítása																			
	2. A lakások csatornára való rákötésének ösztönzése, a szabálytalan szikkasztók felderítése és szankcionálása																			
	3. A keletkezett települési szennyvíziszap kezelési és elhelyezési tervek kidolgozása																			
	4. A 2000 LE alatti településeken keletkező szennyvizek kezelésének (településszintű megoldások, egyedi szennyvízkezelő létesítmények/berendezések szakszerű kialakítása, megépítése és előírás szerinti használata) biztosítása, a természetközeli megoldások előnyben részesítésével, és a csapadékvíznek a szennyvíztől elkülönített gyűjtésével																			
	5. A települési folyékony hulladék gyűjtési és kezelési infrastruktúrájának fenntartása és fejlesztése																			
	6. A hálózatba nem vagy csak jelentős többletköltséggel köthető területeken a kisléptékű, egyedi és természetközeli szennyvíztisztító rendszerek kiépítésének elősegítése																			
7.2.1.3 Települési csapadékvíz-gazdálkodás program	1. A belterületi csapadékvíz-elvezető hálózatok fenntartása, rekonstrukciója																			
	2. Záportározók építése																			
	3. A vizekkel való gazdálkodást biztosító rendszerek kiépítése, rehabilitációja																			

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		mezőgazdasággal kiegészítő jelleggel foglalkozók is e szabályozás alá kell, hogy tartozzanak.																
		6. A birtokrendezésről szóló jogszabály megalkotása						?, +		?, +								
		8. A Nemzeti Földalap (NFA) intézményrendszerének a kis- és középüzemek földszükségeinek, tartós földbérleti igényeinek kielégítését, életképes üzemméretté szerveződését, továbbá a közérdekű helyi önkormányzati és állami földkészslet-gazdálkodás céljait szolgáló működtetése						?, -		?, -								
		11. Az állam kezelésében lévő nemzeti földvagyon felhasználásával és az önkéntes földcserék elősegítésével a gazdálkodókkal és a helyi közösségekkel egyeztetett és a stratégiai célokat szolgáló (általuk szervezett) birtokrendezés, tagosítás megkezdése						?, -		?, -								
		13. A legkisebb engedélyezett parcellaméreteket el nem érő területek esetében az érintett földterület szomszédjának, vagy pedig ez utóbbi vételi szándéka hiányában az NFA részére történő földértékesítés kezdeményezése.						?, -		?, -								
		23. A termőföld és talaj védelmének érdekében megfelelő szabályozás kidolgozásával a zöldmezős beruházással terjeszkedő ipari parkok és lakópark célú befektetések korlátozása, támogatva egyben a felhagyott iparterületek ipari, lakó és közösségi funkciókra történő újrahasznosítását																+
7.4.	7.4. 1.1 Ökológiai gazdálkodás program	1. Magyarország ökológiai gazdálkodási akciótervének elkészítése a bioélelmiszerek és biogazdálkodás EU akciótervéhez igazodóan, az ökológiai gazdálkodásba vont területek nagyságának növelése érdekében				+	+											+
		6. A biológiai növényvédelmi módszerek terjedésének ösztönzése, többek között a jogi környezet megfelelő, annak sajátosságaihoz igazodó módosításával				+	+	+										
		7. A már rendelkezésre álló, ökológiai gazdálkodást segítő technológiai módszerek szélesebb körben való megismertetése, széleskörű ismeretterjesztés				+	+	+										
		8. Az ökológiai gazdálkodásban jól alkalmazható tájfajták felkutatása, megőrzése és termesztésbe vonása, a hozzájuk kötődő helyi hagyományok, ismeretanyag, nevezéktan megőrzése					+	+		+								
	7.4.1.2 Nemzeti génmegőrzés program	1. Nemzeti Agrobiodiverzitás-védelmi Stratégia kidolgozása és lépésről lépésre való megvalósítása az összes érintett fél bevonásával és együttműködésével					+	+										
		2. A hazai génbank hálózat újraszervezése, melynek első lépéseként a Vidékfejlesztési Minisztérium 2010. november					+	+										

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	1-vel önálló intézményként létrehozta a Növényi Diverzitás Központot (NÖDIK) és a Kisállattenyésztési Kutatóintézet és Génmegőrzési Koordinációs Központot (KÁTKI). Ennek folytatásaként biztosítani kell a biológiai alapok megőrzését végző hazai génbank hálózat működtetésének hosszú távú anyagi és személyi feltételeit.															
	5. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP-2014-2020) támogatásainak elérhetővé tétele a tájfajtakat, helyi fajtakat fenntartó/termelő gazdálkodók számára (on-farm génmegőrzés)					+	+									
	6. Agrárkutatások finanszírozása a tájfajták élelmiszerfogyasztási, táplálkozási értékeinek feltárása, előnyös élelmiszer-feldolgozási tulajdonságainak vizsgálata, az agro-biodiverzitás történeti folyamatának feltárása, jobb, minőségi termékek előállításának segítése, illetve a részvételi nemesítési erőfeszítések előmozdítása érdekében.					+	+					+				
	8. A kisméretű biogazdaságok számára annak lehetővé tétele, hogy minél rugalmasabb keretek között használhassák a ritka növényeket, tájfajtakat (a családi gazdálkodók, a mikrovállalkozások, az ökológiai gazdálkodás támogatása az agro-biodiverzitás szempontjából is fontos feladat, hiszen a gazdálkodók ezen csoportjai vesznek részt jelenleg is a genetikai erózióknak kitett fajták fenntartásában, használatában).					+	+									+
	9. Többszintű együttműködés kialakítása és megőrzési programok elindítása a Kárpát-medence összes olyan tájegységében élő közösségekkel, ahol tudatos génmegőrzés folyik						+									
7.4.1.3 Táj- és agrár-környezeti gazdálkodási program	1. Térségi tájgazdálkodási tervek készítése										+					+
	2. Tájkarakter-védelmi program (az általános tájvédelem és az agrárstratégia sürgős összehangolása, a hálózati jellegű természetvédelem szempontjainak beépítésével)										+					+
	3. A hagyományos, a folyók természetes működéséhez igazodó, a vízjárással együtt élő, ahhoz alkalmazkodó ártéri tájgazdálkodás, illetve átfogó vízgazdálkodási rendszer feltámasztása az erre alkalmas területeken. Megszervezésére ott van lehetőség, ahol elegendő, rendszeresen pótolható víz áll rendelkezésre, és ahol a folyók rendszerműködése helyreállítható vagy utánozható. E területek a folyók mélyebben fekvő árterei, a vízlépcsők visszaduzzasztása											+				

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	által érintett területek, a nagyobb nyílt árterek (pl. Bodrozug, Gemenc), a kisebb folyók holtágakkal, mellékvizekkel tarkított még szabályozatlan, avagy kevésbé rendezett szakaszain (Rába, Bodrog, esetleg a Sajó vagy a Hernád mentén). Részleteiben megvalósítható a folyók hullámterein, nagyobb – esetenként a belvizek tározására használt – tavak, holtágak mentén, ahol a folyóval való állandó vagy részleges kapcsolat biztosítható.														
	4. A helyi adottságokra, okszerű területhasználatra, művelési ágváltásra épülő modellprogramok, mintaprojektek megvalósítása, a meglévő kezdeményezések rendszerszerű folytatása, kiterjesztése, környezetvédelmi- természetvédelmi szaktanácsadó hálózat kiépítése a gazdálkodói döntések megalapozásához								+						+
	5. A gazdálkodók természetközeli földhasználatának és természetkímélő gazdálkodásának támogatása a Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT), a Natura 2000 területek és a vizes élőhelyek uniós támogatási lehetőségeinek megőrzésével, fenntartásával, bővítésével, az agrár-környezetgazdálkodási intézkedések (AKG) keretében. A különleges természetmegőrzési és madárvédelmi területeket magában foglaló Natura 2000 területeken való gazdálkodás esetén igénybe vehető támogatások biztosítása a gyepek (legelő) hasznosítású területekre vonatkozóan, a támogatás kiterjesztése az erdőkre és a vizes élőhelyekre. A Natura 2000 területeken az AKG és a jelenlegi Natura 2000 kompenzáció helyett a Natura 2000 jelölő élőhelyek és jelölő fajok fenntartását biztosítani képes kompenzációs rendszer bevezetése.			+					+						+
	6. A Natura 2000 fenntartási tervek kidolgozása, illetve a tervezéssel összhangba hozott támogatási, tanácsadói és ellenőrzési rendszer koncepciójának kialakítása és tesztelése									+					+
	7. A nemzeti park igazgatóságokat természetvédelmi rendeletetésük elsődlegességének megőrzésével a Natura 2000 területek kezelésében mintagazdaságokká (társadalmi szerepvállalás) kell fejleszteni a tradicionális tájhasználati minták mint élőhelyek és tájképi értékek felélesztésével, illetve támogatásával a génmegőrzés, az ökológiai gazdálkodás és a természetvédelem céljaival összhangban. A vagyonkezelésükben lévő területek bérbe, vagy használatba adásakor részesítsék előnyben a helyi családi gazdaságokat							+	+						+

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	(különös tekintettel az őshonos fajták tartását, a pásztorok alkalmazását, a hagyományos pásztorok kultúra fenntartását, az extenzív legeltetési módszerek alkalmazását vállaló gazdálkodókra), velük együttműködve őrizték a táj értékeit.																		
	8. A vízminőség-védelem és a fenntartható mezőgazdálkodás környezetbiztonsági szemléletű összehangolása	+		+														+	
	9. A gyomnövények, kiemelten a parlagfű elleni védekezés megoldására irányuló törekvések			-	-	-													
	11. A táji adottságokhoz illő gazdálkodás támogatási rendszerének megalapozása érdekében a tájegységenként/kistájanként kívánatos gazdálkodási formákat rögzítő tervek elkészítése. A támogatások odaítélésénél jelentős súllyal kell figyelembe venni a tervezett fejlesztés illeszkedését a települések külterületi rendezési terveihez, környezetvédelmi szabályzataihoz.									+								+	
7.4.1.4 Állattenyésztés és-fejlesztési program	1. Az állattenyésztés fejlesztését eredményező gyors intézkedések a munkahelyteremtés és az emberek egészséges táplálékkal, állati eredetű fehérjével való ellátása érdekében												+, ?	+					
	2. A növénytermesztés, kertészet és állattenyésztés optimális arányának helyreállítása			?														?	
	3. Ágazati alprogram összeállítása és megvalósítása a sertésenyésztés fellendítésére, fejlesztésére (sertésstratégia). A kis- és a nagyüzemi sertésstartás kiegyensúlyozásával a mai sertésállomány középtávon (hat-nyolc év alatt) történő megkészszerzése.				-	-													-
	5. A gyepre alapozott és őshonos állattartási alprogram keretében a húsmarha-, juh- és kecskeágazat – helyi, országos és export árualapok – fejlesztése, kiemelt figyelemmel az extenzív tartási technológiákra, a hagyományos hazai, őshonos fajtákra alapozott technológiákra, a szabadabb és kevésbé beruházás- és energiaigényes tartási rendszerekre, az ökológiai gazdálkodásra alapozott legeltetési állattartásra.																		+, ?
	8. A legelőhasznosítással megvalósuló gazdálkodás célja a jó állategészségügyi státusunk erősítése és kihasználása, elmaradott térségeink gazdasági aktivitásának fokozása, hagyományok újraélesztése, és a művelt területekhez kötődő természeti értékek megőrzése. Ez utóbbi érdekében a program intézkedései a védett természeti területek, illetve a																	+	+

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	Natura 2000 területek legalább felén kifejezetten természetvédelmi célú kezelés végzésére is irányulnak.																
	9. A rét- és legelőhasznosítási program keretében a rétek, legelők fűhozamának stabilizálása, a rétek, legelők állattenyésztés útján történő hasznosítását jelenleg korlátozó jogszabályok újragondolása				+	+											+
	12. Lehetőség szerint a lólétszám növelése, de nem csupán a mennyiséget nézve, hanem a fajtatiszta állomány és a használat szerinti tenyésztés irányvonalát követve					+											
	14. A hagyományos háztáji állattartás lehetőségének megteremtése, ezzel arányban a helyi értékesítési lehetőségek biztosítása				+								+	+	+		
	15. A hazai biológiai alapokat fenntartó/termelő gazdálkodók számára támogatási lehetőségek biztosítása												+	+			
	17. A környezetkímélő tartástechnológiák ösztönzése, a hígrágyás állattartó telepek természetvédelmi rendszereinek kialakítása, a környezeti károk figyelembevétele	?, +			?,+												?,+
7.4.1.5 „Kert- Magyar- ország” kertészeti program	2. Szektorspecifikus, térségi alapú alprogramok kidolgozása, például Makói hagyma program, Fűszerpaprika program a hungarikumnak is minősülő termékek, tájfajták és őshonos fajták hazai piacra jutási feltételeinek javítására. Mivel ezek nem nagyüzemi, hanem kisüzemi, illetve családi vállalkozások számára jelentenek ideális választékot, több kézimunkával, de lényegesen kevesebb vegyszerhasználattal termelhető fajták, termelésbe vonásuk többek között elősegíti a minőségi élelemellátást, a biogazdálkodást, és munkahelyeket teremthet, lényegesen csökkentheti falvainkban a munkanélküliséget.					+	+						+	+			
	4. A kertészeti ágazatok (zöldség, gyümölcs, dísznövény, fűszer- és gyógynövény, gomba, faiskola, kertépítés) fellendítése, a szereplők esélyeinek növelése az ökológiai gazdálkodás elterjesztésével, a technológia fejlesztésével, a megújuló energiára alapozott termeszto telepek létesítésével, az öntözési infrastruktúra fejlesztésével, értékesítési csoportok létrehozásával, a környező országok által nyújtott exportlehetőségeinek kihasználásával és a háttérpar fejlesztésével				?, +	?, +											?, +
	5. A kertészeti termékek piacra jutásának segítése a termelői értékesítő szervezetek (TÉSZ) működésének támogatásával, a hűtőházi és csomagolási infrastruktúra fejlesztésével és a	?	?	?									+	+			?

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	védelme és az illegális fakitermelés visszaszorítása érdekében																
	9. A meghatározóan őshonos fafajú erdőkben a folyamatos erdőborítást biztosító módszerek (szálaló- és átalakító üzemmód), gazdasági ösztönzőkkel történő bevezetése, szarvasgomba termesztését szolgáló speciális erdőkezelési módszerek támogatása, új ültetvények létrehozása, az erdészeti feltáró hálózat fejlesztése.					+		+, ?									+
	10. A klímaváltozás várható kedvezőtlen hatásait is figyelembe vevő természetközeli és ültetvényszerű üzemmódok, illetve termesztési technológiák kialakítása, valamint a már meglévők továbbfejlesztése					?	?										
	12. Az erdészeti genetikai alapok fejlesztő megőrzése, illetve fenntartása a genetikai ismeretek kiterjedtebb alkalmazásával					+	+	+									
	13. A vidék- és tájfejlesztési koncepciókhoz illeszkedő agro-erdészeti termesztési rendszerek kialakításának megkezdése					+		+		+							+
7.4.1.9 Halászati program	1. A nagyon alacsony halfogyasztásunk növelése, melyet úgy kell megvalósítani, hogy a növekmény a hazai termelésből kerüljön ki, és a halfeldolgozás fejlesztésével minél nagyobb hozzáadott értéket tartalmazó megfizethető és nyomon követhető termékekből álljon.									+,?		+,?	+				+,?
	2. A másik fő elem a növekményt biztosító hal-árualap megeremtése. Ezt új halastavak-tógazdaságok, intenzív rendszerek építésével és felújításával kell elérni.									+,?		+,?				+, ?	+,?
	3. Minden haltermelési módszer és halászat esetén követni kell a fenntarthatóság szempontját, amely a munkahelyteremtést és -megőrzést is szolgálja.									+			+	+			
	4. A program szemléletében alapelem a környezettudatosság elve, a természetes vizek fenntartása, a természetes vizek halállományának megőrzése, biztosítva ennek termelői kompenzációját	+						+				+					
	6. Kiemelt cél, hogy az Európában egyedülálló természetvédelmi jelentőségű, az egykori mocsarak, rétek helyén kialakított sekély vizű extenzív gazdálkodású halastavak biodiverzitás-megőrzési célú támogatása mihamarabb ismét elinduljon és kiteljesedjen.	+				+		+			+						
7.4.1.10 Vadgazdálkodási program	1. A vadgazdálkodási ágazat fő feladata nem a gazdasági eredmény elérése, hanem a természeti és természetes állapot megőrzéséhez fűződő érdekek szolgálata.							+		+		+					
	2. Elsődleges cél a hazai piac és vadhúsfogyasztás					+		+				+					

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		élénkítése, illetve a nagyvadsűrűség csökkentése. A vadhús, táplálkozás-élettanilag egészséges ételnek minősíthető, melyet a hazai fogyasztók számára is elérhető áron lenne célszerű biztosítani.																				
7.5.	7.5.1.1 Helyi, regionális élelmiszer-feldolgozó program	1. A közgazdasági és jogi feltételek biztosításával a helyi és regionális élelmiszer-előállítás és élelmiszer-kereskedelem előmozdítása																				
		2. Az élelmiszer-előállítók, különösen a családi gazdaságok, KKV-k és kistermelők tevékenységét érintő jogszabályok felülvizsgálata, az élelmiszerlánc-felügyelet területén az arányos teherviselés megvalósítása.																				
		3. Az élelmiszerlánc lerövidítése érdekében a kistermelői helyi feldolgozás és a kapcsolódó közvetlen és helyi értékesítés fejlesztése																				
		4. Kis vágóhidak, vágópontok, helyi feldolgozó egységek létesítése, korszerűsítése, bővítése																				
7.5.1.3 Ellenőrzött élelmiszerlánc program		1. Az élelmiszerlánc-biztonság és a helyi élelmiszerpiacok védelme érdekében a hatósági ellenőrzés és a fogyasztóvédelem hazai intézményrendszerének megerősítése																				
		2. Az élelmiszerrel kapcsolatos szabályozás (élelmiszer fogalma, helyi termék, élelmiszer-önrendelkezés) EU szintű átgondolásának és az alap-élelmiszerellátás újraszabályozásának ösztönzése																				
		4. Jogi és szabályozási eszközökkel az áruházláncok önköltség alatti áron történő élelmiszerértékesítési gyakorlatának visszaszorítása, a beszállítóktól kért visszatérítések, hozzájárulások és az érték nyújtott szolgáltatások arányosságon alapuló összhangba hozása, az áruházláncok és a beszállítók kapcsolatának kiegyensúlyozása																				
		5. A piacra jutás segítése, a piac megtartása, a piaci jelenlét erősítése. Ennek érdekében a kínálati oldal erősítése, új piaci szegmensek feltárása. A cél, hogy a fogyasztók számára a „magyar élelmiszer” a „biztonságos, minőségi és ellenőrzött élelmiszer” szinonimája legyen.																				
		8. A hazai termékek kínálatában az egyedi hozzáadott értékkel rendelkező termékek a fogyasztók számára is jól azonosíthatóan történő megkülönböztetését biztosító termék-tanúsítási rendszerek kiemelt támogatása																				
		9. A hungarikumnak tekinthető élelmiszerek, valamint a																				

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		könnyítése annak érdekében, hogy helyi beszállítók is eséllyel pályázhassanak, érvényesíteni lehessen a minőségi, táplálkozás-egészségügyi és ökológiai szempontokat, lehetőség nyíljon a helyi kistermelőktől történő beszállításra, valamint a helyi közösség (önkormányzat) helyi közétkeztetés feletti ellenőrzésére																	
		5. A helyi ökológiai gazdálkodásból származó élelmiszer termékek fokozatos közétkeztetésbe történő bevonásának támogatása, kiemelten az egészségügyi intézmények, bölcsődék és óvodák közétkezdői esetében																	
		6. A közétkeztetési gyakorlat és feltételek átfogó, országos felmérése																	
		8. Független, a táplálkozástudomány elismert szaktekintélyeiből álló bizottság felállítása, mely jogosult ellenőrizni, súlyos minőségi követelményi normák be nem tartása esetén ideiglenesen bezáratni a közétkeztetéssel foglalkozó konyhákat, büféket																	
		10. Az iskolatej és az iskolagyümölcs programokban a helyi, illetve az ökológiai gazdálkodásból származó élelmiszerek előnyben részesítése																	
		11. Az iskolabüfékben a helyi termékek árusításának ösztönzése																	
	7.5.1.5																		
	Agrármarketing, bel- és külpiaci program	2. Együttműködés a FAO-val, a nemzet érdekei alapján történő részvétel a nemzetközi agrár- és élelmiszerügyi programokban																	
		3. A megváltozott piaci-gazdasági körülményeknek megfelelően új közösségi, település szintű humán és marketing stratégia kidolgozása, melynek központi eleme „A magyar élelmiszer = ellenőrzött, biztonságos, kiemelkedő minőségű élelmiszer” fogyasztói kép kialakítása																	
		8. A vásárlói tudatosság kialakulásának segítése a hazai és a helyi termékek irányában. A fogyasztókban annak tudatosítása, hogy a magyar termékek vásárlásával magyar munkahelyeket védenek meg. Tájékoztatás, oktatás, képzés.																	
		9. Az óvodai, valamint az alap- és középfokú iskolai képzésbe a legfontosabb fogyasztói, táplálkozási, élelmiszerhigiéniai, ételkészítési ismeretek oktatásának beillesztése, együttműködve az oktatásért valamint a népegészségügyért felelős tárcákkal																	
		10. A fogyasztók egészséges, kiegyensúlyozott étrenddel																	

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

		kapcsolatos felvilágosítása, és abban való segítségük, hogy az élelmiszerek árában azok valódi értékét, a minőségük által képviselt többlet értékeket fel- és elismerjék																		
		13. A hungarikum törvény megalkotása. A hungarikumok fogalmának definiálása, megőrzésük és védelmük biztosítása. A hungarikum élelmiszerek magyar alapanyagból, a térség termelőire építve készüljenek																	+	
		17. A közösségi marketing és felvilágosítás eszközeivel a minőségi és biztonságos magyar élelmiszerekhez való fogyasztói kötődés növelése. A tudatos fogyasztói magatartásra nevelést és a hazai minőségi élelmiszerek megismertetését a felnőtt- és iskolai képzés részévé kell tenni.																	+	+
7.6.	7.6.1.1 Helyi termék, helyi piac, közvetlen értékesítés program																			
		2. A helyi piacokat, helyi értékesítést magában foglaló helyi gazdaságfejlesztési stratégiák készítésének elősegítése. Ennek részét kell, hogy képezze a helyi termelési kapacitás, feltételek, a helyi igények, értékesítési lehetőségek felmérése, a termelési és értékesítési folyamatok összekapcsolása (helyi, térségi szövetkezetek, éttermek, közétkeztetés, vendégfogadók, önkormányzatok együttműködése), a termelés tervezhetősége.																		+
		3. A helyi piacokra, helyi értékesítésre irányuló kezdeményezések, az ezeket elindító helyi együttműködések ösztönzése																		+
		4. Helyi, kistermelői piacok létesítése, fejlesztése.																		+
		5. Az élelmiszerlánc lerövidítése érdekében további helyi értékesítési lehetőségek, például helyitermék-boltok, termékpolcok, helyi vásárok, termékfesztiválok, szabadtéri, pavilonos piacok, nyitott gazdaudvarok, közvetlen gazdaságból történő értékesítés, egyéb alternatív értékesítési helyszínek (települési közterek, nagyobb terek, parkolók, sétálóutcák, kihasználatlan épületek) stb. fejlesztése																		+, ?
		6. A termelő és a fogyasztó közvetlen kapcsolatának kialakítását elősegítő civil kezdeményezések támogatása, termelői-fogyasztói közösségek, mozgalmak létrehozásának, működésének ösztönzése, támogatása																		++
		7. A helyi, tájjellegű specialitások, termékek, hungarikumok márkázásának, védjegyrendszerének kialakítása, HÍR program további bővítése																		+
		10. A helyi termékeket támogató tudatos vásárlással																		+

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	kapcsolatos szemléletformálás, széleskörű kampány indítása erre vonatkozóan																	
7.6.1.2 Helyi energia-termelés és -ellátás program	1. A vidék fenntartható energiagazdálkodásának megteremtése, melynek alapját az energiaigény jelentős abszolút mértékű csökkentése (energiatakarékosság) jelenti. Kiemelt figyelmet kell fordítani az energiahatékonyság lehető legmagasabb fokának megvalósítására mind az energia előállítása, mind a szállítása, mind pedig a felhasználása során. Az adott tájba környezetileg, társadalmilag és gazdaságilag is megfelelően illeszkedő megújuló energiaforrások minél szélesebb körű használata, a nem megújuló energiaforrások használatának csökkentése, kiváltása.																	+,?
	2. Olyan helyi, térségi gazdaságfejlesztési programok indítása, amelyek középpontjában a helyi energiatermelés és -ellátás áll. Olyan komplex térségi, kistérségi, helyi magán (családi vagy mikroállalkozás, energiaközösségi) vagy szövetkezeti tulajdonban levő, hálózatszerűen működő rendszerekre van szükség, ahol a térségi alapanyag-termelés melléktermékének és hulladékának, a kommunális és szennyvízkezelési hulladékoknak az energetikai célú, illetve az alternatív megújuló energiaforrások helyi energetikai célú hasznosítása (a talaj humusztartalmának biztosítása mellett, ill. után) párosulhat a hozzáadott érték növelésével és lehetőség szerint a térségben történő felhasználásával. Elsősorban az erdei tűzifát és aprítékot, pelletet, szalma- és fabrikettet, a mezőgazdasági mellékterméket, másodlagos nyersanyagot, kommunális szerves hulladékot, ill. a parlagokon, valamint út- és árokmenti területeken képződött amorf biomasszát kell hasznosítani. Ösztönözni indokolt a tüzelhető hulladékok, melléktermékek háztartási méretű, energiatakarékos, olcsó aprító-daráló-tömörítő gépeinek gyártását, vásárlását is.				?, +													+, ?
	7. Fő haszonvételű energianövény termelésre csak olyan mértékben és helyen kerülhet sor, ahol ezt szociális és különleges társadalompolitikai szempontok indokoltá teszik. Más esetekben az élelmiszer-, illetve takarmánytermelésre alkalmas mezőgazdasági területeken energetikai célú növénytermesztést nem cél támogatandó.				?, -	-												?, -
	8. Az állattartók és az élelmiszeripari üzemek biogáz üzemi létesítésének támogatása, a rendelkezésre álló nap-,				?, -													

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	geotermikus- (hőszivattyú), illetve felszíni vizeink hőjéből nyerhető energiákkal való hatékonyabb gazdálkodás ösztönzése															
	9. A szociális szempontokra is tekintettel, a térség szilárd fűtőanyagigényének kielégítésére, az erdőkből és ültetvényekből kikerülő faanyag és apríték melléktermékeivel, és más alternatív energiaforrással is számolva, a fennmaradó hiány biztosításának határáig, a tájgazdálkodás keretén belül, a fásszárú energia ültetvények telepítésének is lehet létjogosultsága. Energiaültetvények telepítése a mezőgazdaságilag kevésbé hasznosítható kedvezőtlen adottságú területeken lehetséges, a környezet- és természetvédelmi szempontok messzemenő figyelembevételével.			-			-		-		-					
7.6.1.3 Vidéki turizmus, falusi vendéglátás program	1. A turizmus fogadóképességének megteremtésével a vidék, a falvak fejlesztésének segítése								?							-
	11. A falusi szálláshelyek minőségi fejlesztésének pályázatokkal történő segítése, elsősorban a szolgáltatások bővítésére, a minőség fejlesztésére és a kapacitás növelésére helyezve a hangsúlyt.								?							-,?
	13. A nemzeti park igazgatóságok védett természeti területeken végzett ökoturisztikai tevékenysége és a falusi turizmus lehetséges kapcsolódási, együttműködési területeinek feltárása, a lehetőségek kihasználása.									?						
7.6.1.4 Kézműves program	1. Az egyéni mesterek együttműködésével, a megyei népművészeti egyesületeken keresztül a kézművesesség közös jövőképzésének és fejlesztési stratégiájának elkészítése															+
	4. Annak lehetőségének vizsgálata, hogy milyen adókedvezményekkel, ösztönzőkkel segíthető a kézműves mesterek megerősödése, megélhetése.															+
	5. Fontos a kézművesesség összekapcsolása a helyi mezőgazdasági, kertészeti termeléssel, helyi feldolgozókkal, falusi turizmussal, helyi vendéglátással, helyi szolgáltatásokkal, hogy a termelésből származó melléktermékek helyben, közvetlen módon kerüljenek feldolgozásra, ezzel elérve, hogy a magasabb hozzáadott értékű termék helyben legyen előállítva és értékesítve.															+
	10. Települési vagy kistérségi kézműves boltok megnyitásának, illetve kézműves alkotóházak létesítésének ösztönzése, a meglévők fejlesztése.															+

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	léptékben is működtethető termesztés- és tenyésztéstechnológia bemutatása, oktatása, a tájfajták, helyi fajták, fajtakutatások megismertetése, az ökológiai gazdálkodás hangsúlyos képzése.															
	4. Országos iskolakert program, mozgalom keretében az iskolakertek felélesztése, létesítésük ösztönzése, megfelelő szaktanácsadói rendszer biztosításával												+			
	5. A „hely” ismeret oktatása helyi tantervekkel, a helyi, táji értékek megismertetésével, a helyi, térségi identitás erősítése céljából												+			
	10. A vidékstratégiai szempontok beépítése a vezetői képzési, tanácsadási gyakorlatba, például környezeti szemlélet, társadalmi felelősségvállalás, élelmiszer-előállító vállalatok vezetői esetében egészséges táplálkozás, stratégiai gondolkodás, együttműködési technikák alkalmazása, korszerű menedzsment ismeretek, piacra jutási módszerek, marketing, vállalkozási etika.												+			
	13. A népfőiskolai mozgalom és működés támogatása és erősítése, amely magában foglalja a képzési programok támogatását, a népfőiskolai infrastruktúra fejlesztését, a népfőiskolai együttműködések ösztönzését. Kiemelt képzési területek: vidékfejlesztési célú képzés, foglalkoztatáshoz kapcsolódó képzések, helyi demokrácia, közösségi részvétel növelésére irányuló képzések, alapműveltséghez tartozó képzések.												+			
7.7.1.2 Modell- gazdaságok, tájéközpontok , agrár- szaktanács- adási program	1. A tájgazdálkodási hagyományokat feltáró, tájfajtákat, őshonos fajtákat termelésben tartó, táji gazdálkodási hagyományokat folytató, bemutató, térségszervezési szerepet vállaló, fenntartható vidékfejlesztést oktató tájközpontok létesítése és fejlesztése.				+									+		+
	2. Bemutató gazdaságok létesítése, fejlesztése, szakmai programjaik támogatása, kiemelten az ökológiai gazdálkodás, tájgazdálkodás területén				+	+								+		+
7.7.1.4 Falu- fejlesztés, vidéki értéktár és örökség program	1..															
	2. A vidéki épített örökség védelme													+		
	3. Az örökségértéket képező vidéki épületek, épületgyűttek szükség esetén funkcióváltással vagy új funkcióval történő megújításának, a helyi közösségi életbe és a turizmusba történő bekapcsolásuknak a támogatása, a vidékfejlesztés eszközeivel való segítése													+		
	4. A helyi építészeti értékek felmérésének, örökség- és													+		

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	értékeltárak készítésének, a tulajdonosok örökségvédelemmel kapcsolatos szemléletformálásának támogatása, a hagyományos falukép megőrzésére irányuló kezdeményezések ösztönzése															
	5. A vidéki szellemi és kulturális örökségkincs feltárása és bemutatása, zenei, mesei, népszokásbeli, kézműves hagyományaink ápolása, átadása								+						+	
	6. Falvaink és vidéki településeink megújulásának, infrastrukturális fejlesztésének a vidékfejlesztés eszközeivel történő segítése, ezáltal a vidéki lakosság életminőségének növelése, vonzó lakókörnyezetet biztosítva számukra	+							+, -						+, -	-
	7. Az építészeti környezetkultúra javítása								+							
	8. A közösségi együttlét intézményeinek megerősítése, a különböző korosztályok találkozási és közös időtöltési, szórakozási lehetőségeinek megteremtése, az Integrált Községi Szolgáltató Terek (IKSZT) fejlesztése EU programjának folytatása.								+						+	
	9. Takarékos területhasználat, a barnamezős beruházások előtérbe helyezése a zöldmezős beruházásokkal szemben															++
	10. A természeti és kulturális örökség fenntartását, a falvak fejlesztését szolgáló programok támogatása								++						+	
	13. A falugondnoki szolgálatok, a falumegújításra irányuló helyi kezdeményezések támogatása.														+	
	16. E-közigazgatás bevezetése, elterjesztése														+	
	17. A vidéki közbiztonság (vagyon, termés) javítása														+	
7.8.1.2 Aprófalvas térségek fejlesztési programja	1. A napi munkába járás, ingázás igényeihez maximálisan illeszkedő akadálymentes és fenntartható közösségi közlekedés fejlesztése														+, ?	
7.8.1.3 Tisza-völgy komplex fejlesztési program	1. A táji rendszer működőképességének biztosítása, valamint a fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődés feltételeinek megteremtése az ökológiai kritériumok maximális figyelembevételével.	?														?
	3. A Tisza-völgy árvízvédelmi biztonságának növelése, egyrészt az árvízszintek csökkentését eredményező intézkedések – a nagyvízi meder vízszállító képességének javítása és a hazai ártéren kiépíthető árapasztó tározásos rendszer megvalósítása –, másrészt a jelenlegi árvízvédelmi rendszer előírások szerinti kiépítése	?						?		?		?				?
	4. A vízgazdálkodást magában foglaló tájgazdálkodási	?						?		?		?				?

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	megoldások, vízkivezetésen alapuló ártéri tájgazdálkodás, modellkísérletek																
	5. A Tisza-térség elérhetőségének javítása	?							?		?						?
	8. A foglalkoztatás bővítését lehetővé tevő helyi és térségi gazdaságfejlesztés, benne a hálózati együttműködések, a helyi tradíciókon alapuló termékek előállítás, ökológiai gazdálkodás													+			
7.8.1.4 Homok- hátság program	1. A 2001-2008 között működő Homokhátsági Speciális Célprogram folytatása, kiemelten a szárazságtűrő és alternatív növények termesztésbe vonása, az erre vonatkozó termesztési és fajtakísérletek, modellértékű tájgazdálkodási projektek megvalósítása, a vízgazdálkodás, a tájhasználat és a gazdálkodás összhangját megteremtő gazdálkodási rendszerek, agrotechnikai módszerek terjesztése																
	3. A tanyás térségek programjával összhangban a tanyai gazdaságok megmaradásának, piacra jutásának segítése, hogy tájfenntartó szerepüket betölthessék.							+	+					+			
7.8.1.5 Ormánság program	1. Komplex víz- és tájgazdálkodási rendszer kiépítése, a folyószabályozás előtti állapot lehetőség szerinti visszaállításával, csatornák, tavak létesítésével	+					+		+								+
	2. A táji adottságokhoz igazodó mezőgazdaság fellendítése, a tájgazdálkodás keretében legelők és gyümölcsösök területének növelése, a méhészet, a halászat, a helyi termékek, helyi feldolgozás fejlesztése, tájfajták, ökológiai gazdálkodás, szövetkezés	+		+	+		+		+					+			+
	4. A roma lakosság képzése, jövedelemtermelő munkához juttatása, önellátásra való képességének megteremtése													+			
7.8.1.6 Cserehát program	2. Háztáji gazdálkodás, élelmiszertermelés ösztönzése, kiskerti termelési kultúra újjáélesztése, falusi kispiacok, helyi piacok létesítése													+			
7.8.1.7 Tokaj- Hegyalja Világörök- ségi Térség- fejlesztési program	1. A Tokaj-Hegyalja Világörökségi Térségfejlesztési Program hosszú távú, átfogó és fenntartható térségi fejlesztésekre irányul, különös tekintettel a világörökségi értékvédelemre, az agrárgazdaságra, a komplex vidékfejlesztésre és a turizmusra, amelynek eredményeként jelentősen megerősödhet a térség legfontosabb termékének, a hungarikumként is jegyzett tokaji bornak a jövedelemtermelő képessége.							++						+			
	2. Ennek érdekében a szőlő- és borágazat termelési és piacra jutási feltételeinek, a humán erőforrás, az oktatási, kutatási							- , +		+, -		+, -					

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

	és egyéb szakmai háttérnek javítása, valamint az alapvető termelési, gazdálkodási és infrastrukturális alapjainak megerősítése (pl. a szükséges fajtanemesítések és szelekciók, a termőhelyek védelme, a történelmi dűlők szőlőtermesztési rehabilitációja, dűlőutak karbantartása stb.)															
	4. A fejlesztési programoknál figyelem a térség világörökségi címmel is elismert kulturális, építészeti, természeti, táji és szellemi értékeire, természeti erőforrásaira, valamint azok védelmére (talajminőség, vízbázisok, ökoszisztéma szolgáltatások stb.), amelyek a borkultúrával együtt a térségbe irányuló turizmus fő vonzerejét jelentik.			+				+	+							+
	5. A természeti értékek bemutatása hatékonyságának az Aggteleki Nemzeti Parkon keresztül történő erősítése, a Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzet nemzeti parki szintre emelése az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság keretei között						+		+	+						
7.8.1.8 Kárpát-medencei vidékfejlesztési együttműködésének programja	1. A határon átnyúló stratégiai együttműködés fő területei: a gazdaságfejlesztés, a környezetügy és a szakmai kapcsolattartás.	+	+		+	+										

4. Az NVS megvalósítása következtében várhatóan fellépő, környezetre káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó, magában az NVS-ben szereplő intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre

4.1. Jelentős negatív környezeti hatás a következő intézkedések esetében feltételezhető:

4.1.1. Biomassza energetikai hasznosítása

A Stratégia készítői elhatárolják magukat az élelmiszer-alapanyagok energetikai célú hasznosításától, és ezzel a közvetlenül jelentkező környezeti és társadalmi konfliktusok legnagyobb részét kezelik. Ez alatt az élelmiszer-biztonságot, a még intenzívebb szántóföldi művelés elkerülését kell érteni. Ugyanakkor a biomassza energetikai hasznosítása elkerülhetetlenül konfliktusban van a talaj jó ökológiai állapotának megőrzésével, az ökoszisztéma-szolgáltatások kiegyensúlyozottságával, még akkor is, ha ez csak a nem élelmiszercélú alapanyagokra, csupán azok hulladékaira vonatkozik. Ez alól a kijelentés alól bizonyos feltételek teljesülése esetén kivethető a természetes erdőkben megtermelt fa.

A jelenlegi talajerő utánpótlási gyakorlat a növény tápanyagigényének kielégítésére irányul, miközben pedig rontja a talaj jó ökológiai állapotát. Vagyis ösztönzi az ökoszisztéma-szolgáltatás ellátó funkcióját a szabályozó és fenntartó funkciók kárára.

A Stratégiában tisztázatlan, hogy mennyi hulladék biomasszát és milyen formában kellene visszajuttatni a talajba annak mennyiségi és minőségi megőrzése érdekében. Tisztázatlan, hogy a különböző biomassza hasznosítási módok után milyen környezeti tulajdonságokkal bírnak a keletkező végtermékek. Tisztázatlan, hogy mennyi biomasszát lehet elvonni a természetes rendszerektől azok strukturális és funkcionális változása nélkül.

A talaj jó ökológiai állapotának egyik kérdése, hogy mennyi szerves anyagot kellene visszajuttatni, a másik, hogy milyen formában. Itt válik fontossá, hogy milyen a biomassza-hulladék hasznosítása. A biogáz-hasznosítás után visszamaradó töltetből „kiégett” szén rontja az elegy C-N arányát, a közvetlenül kijuttatott „trágya” ugyan táplálék a növénynek, de környezetileg káros. A talajba művelt tarló és szármaradvány viszont túlzott széntartalma miatt fog elégni a talajban. A művelt, bolygatott talajban hiába biztosítanánk pótlólagos megoldásokkal a megfelelő elegyarányt, a humuszképződésre csekély esély lenne.

Művelt területeken a növények tápanyagigényét és a jó ökológiai állapotot (megfelelő talajszerkezet, megfelelő élő biomassza, megfelelő vízgazdálkodás) leginkább megfelelően kezelt komposzttal lehetséges biztosítani. Ezért felvetődik a kérdés, hogy vajon a mezőgazdasági hulladékokat úgy kell-e energiává alakítani, hogy közvetetten elégetjük, vagy úgy, hogy energiát takarítunk meg azzal, hogy a talaj tápanyag utánpótlására kevesebb (ez esetben is van külső energiaigény) fosszilis energiát kell igénybe vennünk.

Környezeti szempontból a legjelentősebb kérdés, hogy mennyi biomasszát égethetünk el, és ezzel

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

vehetünk el a természetes rendszerektől. Az élő és holt biomassa a táplálékhálózatban áll egymással kapcsolatban, és az élet által megkötött szén egy kicsiny hányada (5%) az, amely ideiglenesen raktározásra kerül, biztosítva a szén ciklus kiegyensúlyozottságát. Vagyis annyi biomassa, amennyi keletkezik, el is fogy. Ebből az következik, hogy ha a tápláléklánc alapját alkotó autotróf élőlények egy részét elégetjük, akkor a rájuk épülő minőségek és mennyiségek hiányozni fognak a táplálékláncból.

A Stratégia reményt táplál az energiaültetvényekkel kapcsolatban. Ezek környezeti teljesítményének megítélésében az a fő szempont, hogy a létrejövő ültetvénynek vagy az ott előtte meglévő „kedvezőtlen adottságú” területnek jobb-e az ökológiai szolgáltatása. A környezeti teljesítményt azonban jelentősen befolyásolhatja, hogy kedvezőtlen adottságú termőhelytől nagy biomassa termelést nem tudunk huzamosan elvárni, ezért valószínűsíthető a külső energiaigény. Ettől még egy rossz termőképességű szántó helyén létesített ültetvénynek lehet sokkal jobb a környezeti teljesítménye, és kevesebb a külső energiaigénye. Ugyanakkor egy kizáródott (marginalizálódott) területen létesítendő ültetvény esetén az összehasonlításnál fontos figyelembe venni, hogy egy kizáródott területen javulnak a szolgáltatások, a környezet regenerálja önmagát (szolgáltatástermelő), míg az ültetvény folyamatos környezethasználó.

A biomassa hasznosításnál figyelni kell a gépek, berendezések alkalmazására, a primer-szekunder konverzióknál az EROEI értékek alakulására a teljes életciklusban! A kis energiasűrűségű biomassa begyűjtése nagy távolságokról terhelés-átváltásokkal jár, a konverzió sokszor energiaigényes.

Amennyiben energetikai célokra fát használunk fel, akkor annak a legjobb felhasználási módja a közvetlen hőhasznosítás. A fafelhasználás fenntarthatósági feltétele, hogy a termőhelyek minősége és ökológiai jellemzői megőrzésre kerüljenek, vagyis a használat ne haladja meg a kérdéses rendszer rugalmasságát, megújuló képességét. A rendszerből kivett fa felhasználásának maximális hatékonysága azonban döntő az összes energiahordozó felhasznált mennyiségének vonatkozásában. A fa égetésének két elemi hatékonysági tényezője van, a fa égésre való alkalmassága és a tüzelőberendezés hatásfoka. A mai háztartási gyakorlatban a fa magas víztartalommal kerül elégetésre, így a primer energiahordozóként való hasznosulása több hátrányt is szenved. A légszáraz fa (15MJ/kg) hőértékének hasznosulása a nedvesség arányában csökken, másrészt a tüzelőberendezés elszennyeződése meggátolja a jó hőcserét. A kereskedőknek nem érdekük a száraz fa eladása, a felhasználók legtöbbször nincs tisztában saját anyagi veszteségeivel és a környezeti károkkal, de ha tisztában van, akkor sem föltétlenül van pénze vagy lehetősége a 2-3 évig történő tárolásra. Ezt a kereskedelem szintjén kellene szabályozni, hogy magas nedvességtartalmú fa ne kerülhessen kiskereskedelmi forgalomba. Ez ugyanúgy fogyasztóvédelem, mint a megfelelő ételminőség biztosítása, egyben szociális kérdés a rászorulóknak esetében!

4.1.2. Vidéki települések szennyvízelhelyezése, kezelése

A szennyvízelvezetés és -kezelés jelenlegi gyakorlata környezetterhelő, vagyis az elért terheléscsökkentés a kibocsátási oldalon átvált erőforrás-, kibocsátás- és területi terhelésre. Ez ugyan környezetvédelemnek tűnik, mert egy helyi jelentős problémát kezel, de nem nézi azt a terhelést, amit szétszór a térben.

A fennálló gyakorlat megoldása nagyvárosokban számos strukturális problémába ütközik, de a vidék éppen kiváló terepe annak, hogy lényegesen környezetkímélőbb eljárásokat valósítsunk meg. Svédországban néhány vidéki térségben, kisvárosban egyenesen tiltják a vízöblítéses WC használatát.

A környezetterhelés elsődleges oka, hogy a szürke és fekete szennyvíz összekeverésre kerül, illetve a

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

fekete szennyvíz egyáltalán létrejön. A fekáliás szennyvizet azért hozzuk létre, hogy elszállítsuk a fekáliát a helyszínről. Ehhez ivóvíz minőségű vizet, napi háztartási vízfelhasználásunk 30-40%-át használjuk fel, és a költségesen előállított vizet elszennyezzük, majd amit elszennyeztünk akarattal, azt nagy anyag- és energiabefektetéssel szeretnénk megtisztítani.

Az elszállítás ráadásul megakadályozza, hogy a keletkező hulladékot helyben kezeljük és használjuk, pedig az hiányozni fog abból a környezetből, ahonnan ered. A talaj tápanyagainak, ökológiai szolgáltatásainak kimerítése szorosan kapcsolódik ehhez a gyakorlathoz, hiszen a termőföldön megtermelt élelem kis hányada fogy el helyben, többnyire a népesebb városi lakosság használja el, vagy még az országot is elhagyja. A szennyvízkezelési gyakorlat azonban még a helyben maradó keveset is eltávolítja a rendszerből.

Ez a téma tehát szorosan kapcsolódik a biomassza felhasználásához és optimális hasznosításához, valamint a talaj ökológiai szolgáltatásainak megőrzéséhez, de kapcsolódik a vidéki népesség életminőségéhez és fizetési terheihöz is.

A megoldás a fekália helyben történő komposztálása (minél közelebb a keletkezés helyéhez). Ennek legegyszerűbb technikai eszköze az alomszék (prekomposzter vagy kompakt komposzter). A háztartásokban keletkező szürke szennyvíz ártalmatlanítása a háztartásokban használatos vegyi anyagok szabályozásával megoldható, majd a környezetre ártalmatlan szennyvíz megfelelő környezetben elszikkasztható, vagy locsolásra felhasználható.

4.1.3. A vidéki úthálózat bővítése, az elérhetőség növelése

A közlekedés és szállítás az egyik legjelentősebb környezetterhelő ágazat. Ugyan elsősorban a környezeti kibocsátások és a fosszilis energiák felhasználása miatt tartják környezetileg ártalmasnak, de közvetlenül is jelentős hatással van a biológiai sokféleségre, és különösen erős a konfliktus az ökológiai hálózatok működőképességével.

Az út területet foglal, izolálja a populációkat, felszabdálja az élőhelyeket, terjedési folyosót biztosít az inváziós fajoknak, betegségeknek, és az ütközések okán az élet közvetlen pusztításának színtere (autók hűtőjén, szélvédőjén szétroncsolódó rovarok milliárdjai vesznek el). Nemcsak egy-egy útnak, de az úthálózat egészének is megvan a környezeti hatása, ezért minden méter út növeli a környezeti terhet.

Egyet lehetne érteni az úthálózat átalakításával, amely racionalizálná az eléréseket, ha ez csökkentené az úthálózat hosszát. Ám itt összekötő utakról van szó, amelyek mellett a régiak is megmaradnak, vagyis új utak és új környezeti terhelések keletkeznek. Nincs olyan mód, amivel ezt a jelentős negatív hatást csökkenteni lehetne, és ez annak ellenére is igaz, hogy egy rövidebb úton kevesebb üzemanyag fogy, kisebb a kibocsátás.

Az is igaz, hogy az eljutás ideje sok esetben túl hosszú. Ám ennek leginkább az utak rossz állapota az oka, amely több környezeti terhet termel, mint amelyet ki lehetne váltani. Az úton lassú a haladás, a fékezés és gyorsítás, a kerülgetés növeli a fogyasztást, a kibocsátást, az út hosszát, gyorsabban amortizálja a járművet.

Vidéken többen lennének azzal elégedettek, hogyha az utak mindenhol járhatók lennének, mintha új utakat építenének néhány helyen. Nyilván lehetnek olyan estek, amikor ténylegesen megéri feláldozni a környezetet, mert sokan használják, nagy könnyebbséget jelentene, ám a kizáródott vidéken a kis lakoslétszám miatt a kihasználtság valószínűen alacsony lenne.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

4.1.4. Export

Magyarország elvesztette exportpiacainak jelentős részét, és szeretné ezeket a piacokat visszaszerezni. Sőt, nemcsak a külső, de a belső piacait is jórészt elvesztette. Fenntarthatósági szempontból teljes mértékben indokolt a belső piacok visszaszerzése, de az exportra történő termelésnél két szempontot meg kell fontolni:

a. Mások élelmiszer-önrendelkezését nem szabad sérteni. A magyar export más országokban is előállíthatja azt a méltatlan helyzetet, amelybe mi kerültünk. Mások ugyanúgy elveszíthetik helyi piacukat, megélhetési lehetőségüket, saját hagyományaikat, mint ahogyan ez velünk történt. Más a helyzet, ha egy ország objektív okok miatt szenved szükségét, pl. éghajlati okok, természeti katasztrófák stb.

b. Amikor egy ország ökológiai lábnyoma meghaladja az eltartóképességet, amikor az erőforrások használata fenntarthatatlan, akkor kérdés, hogy növelhető-e a környezeti teher. Márpedig 12 millió ember helyett 15 milliónak élelmiszert termelni az nem valósítható meg a környezeti teher növekedése nélkül.

4.1.5. Birtokrendezés

A birtokrendezés és az ökológiai hálózat érdekei, az ökoszisztéma-szolgáltatások, a biológiai sokféleség megőrzésének céljai ellentmondhatnak egymásnak. A Stratégia méretgazdálkodási szempontból helyesen kezdeményezi a birtokegyesítést, területek összevonását. Amennyiben ezeket a területeket eddig is művelték, akkor az összevonás különösebb ökológiai kockázattal nem jár, bár a nagyobb táblaméretök több lehetőséget nyújtanak arra, hogy gépi munkával növeljék a hatékonyságot. Ez ma a versenyképesebbnek bizonyuló ipari mezőgazdaság irányába tolhatja a rendszert, amelyet környezeti szempontból éppen, hogy oldani kellene. Ilyen birtokegyesítéseket éppen ezért célszerű lenne az ökológiai gazdálkodás feltételeihez kötni.

Ennél jelentősen negatívabb hatása lehet a birtokok egyesítésének a kizáródott területeken, ahol a termőhely gyenge minősége miatt nem folytattak gazdálkodást, a jelentéktelen méretű parcellák pedig a természetes szukcesszió révén az ökológiai hálózat hasznos elemeivé váltak. Élőhelyfragmentumokat, stepping stone területeket alkottak, és hozzájárultak az ökoszisztéma-szolgáltatások fenntartásához. Az ilyen területek bevonása a művelésbe nagy veszteség lehet, és ellentétes az ökológiai hálózat és az ökoszisztéma-szolgáltatások fenntartásának céljaival. Sajnos a földalapú támogatás miatt már így is nagyon jelentős ökológiai értékkel bíró területeket veszítettünk el, ahol a föld „karbantartására” használt gépi munka a környezetterhelést növelte csak, de gazdasági eredményt nem hozott, és még megélhetést sem biztosított a helyi embereknek. Ezért az ilyen fragmentált, periférikus területeken nagyon nagy körültekintéssel kellene ezt a célt megvalósítani, vagy helyenként elvetni. Pl. gyepek összevonása kaszálónak, vagy legelőnek elképzelhető lenne. Akadályozni kellene azt, hogy olyan területeken, ahol már a spontán erdősülés megindult, ott a terület visszakerüljön a bejegyzett művelési ágba. Itt művelési ágot kellene váltani, és erdőbirtokként összevonni a területet, és segíteni a további erdősülést.

4.1.6. Inváziós fajok kezelése

A legtöbb esetben az intézkedések magát a jelenséget kezelik, nem pedig az okot. A parlagfű elterjedésének egyik oka a parlagfű maggal szennyezett vetőmag és takarmány, egy másik döntő ok pedig a magvak szándékolatlan széthurcolása a közlekedési eszközökkel. Pl. erdei vadetetők mellett

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

megjelent a parlagfű, majd onnan a járművek kerekeiken széthordták a külterületi utakon. Nem mindegy az sem, hogy mi az invázió hajtóereje. Néhány generalista faj elterjedése azért következik be, mert a környezeti változások ezt hívják életre, ennek adnak zöld utat, míg mások (specialista fajok) éppen a változások okán tűnnek el.

4.2. A Stratégia egészének környezeti hatása

Rendkívül örvendetes, hogy lényegesen több jelentős pozitív hatással járó intézkedés van, mint negatív. Azonban egyetlen rendszer sem részeinek összessége, az valamilyen más minőség, amelynek más a teljesítménye is. Így a Stratégia környezeti hatásai a Stratégia egészén át érvényesülnek, míg a környezet állapotának meghatározásában maga a Stratégia is egyetlen összetevő a számos más szakpolitika és más hajtóerők rendszerében.

A Stratégia egészének környezeti hatását úgy tudjuk felmérni, hogy mérlegeljük, hogy a megvalósulás csökkenti vagy növeli a környezeti terheléseket. Ám, még ha csökkenti is a terheket, kérdéses, hogy a többi hajtóerő erősíti vagy gyengíti-e ezt az eredményt, másrészt a terhek csökkentése elegendő nagyságú-e, hogy az eddigi ökológiai hátrányunkat kompenzálja.

Csak következtetni tudunk arra, hogy a Stratégiától nem várható a környezeti terhek összességének csökkentése. Ezt a következőkre alapozzuk:

A Stratégia felvázol egy olyan szerkezetet, amely, miközben javítaná a vidéki életminőséget, egy más gazdasági szerkezettel és hozzáállással javítaná a környezet állapotát is. Ám a fenntarthatóság szempontjából az a kérdés, hogy ezt az új szerkezetet hozzáadják-e a jelenlegi szerkezethez, (kialakul egy duális gazdasági szerkezetű vidék, amelyben megmaradnak az iparszerű mezőgazdaságot és „versenyképes” tevékenységet folytató nagyvállalkozások, és ehhez hozzáadódik a kis és középvállalkozások, családi gazdaságok „fenntartható” tevékenysége) vagy egy teljesen új szerkezet jön létre a Stratégia szellemiségében.

Maga a Stratégia is úgy véli, hogy ez a kettő megfér egymás mellett, így nem valószínűsítjük, hogy egy teljes szerkezeti átalakulás jön létre. Viszont, ha ez nem következik be, akkor a környezeti terhek nőni fognak, hiszen a jelenlegi szerkezet által megtermelt környezeti teherhez hozzáadódik az új szerkezeti egység környezeti terhe, még akkor is, ha az sokkal jobb teljesítményű, mint amilyen a nagyüzem. Mellesleg ez a tehernövekedés abból is következik, hogy 12 millió ember helyett 15 millió embernek kíván enni adni a magyar föld.

Amennyiben nem jön létre az új szerkezet, hanem csak járulékosan jelenik meg a „fenntartható”, akkor viszont gazdasági és szociális szempontból kérdőjeleződik meg az új szerkezeti egység teljesítménye. Ennek oka az a versenyhátrány, amely abból következik, hogy a jelenlegi szerkezet a versenyképességét a külső költségek társadalmi áthárításából meríti, és az új, „fenntartható” szerkezet versenyhátrányt szenvedne az ökoszociális szempontok beépítése miatt. A „fenntartható” szerkezet kudarcát ebben a helyzetben az is kódolná, hogy a leszakadt, minden fejlődési potenciálját elveszített, kizáródott vidék lenne a terepe az új elképzeléseknek, mindaz, amit a korábbi fejlődés koloncának tekintettek és a vidéki perifériára taszítottak.

A környezeti teher növekedése levezethető az ökoszisztéma-szolgáltatások iránti igények elemzéséből is. A Stratégiában előkerül az ökoszisztéma-szolgáltatások javításának szükségessége. Négy alapvető ökoszisztéma-szolgáltatás típusát ismerünk: az ellátó (amit elfogyasztunk), a szabályozó (éghajlat, alkalmazkodás), a fenntartó (primer produkció, erőforrások megújulása) és a kulturális (ismeretek, információk, esztétika) ökoszisztéma-szolgáltatásokat. Tévedés azonban azt

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

képzelné, hogy ezek a funkciók egymástól elválaszthatók, hogy pl. akkor is lesz elégséges fenntartó vagy szabályozó funkció, ha csak az ellátó funkciót vesszük igénybe.

A stratégián végigvonná ennek a veszélye, noha még a látszatát is igyekszik elkerülni. Ha azonban több embernek akarunk enni adni, ha több energiát akarunk kivenni a megtermelődött biomasszából, ha több legelő állatot akarunk mégoly extenzív körülmények között is, elkerülhetetlen, hogy az ellátó funkció erősödése elvesz a többi funkcióból. Ebből a szempontból tehát a Stratégiát nem lehet részintézkedések mentén elemezni, hanem azt kell nézni, hogy a Stratégia egésze több ellátó funkciót akar-e vagy kevesebbet. A válasz egyértelmű, ezért nem lehetséges az ökoszisztéma-szolgáltatások javulása sem. A Stratégiában nincs szó arról, hogy visszaad területeket a természetnek, hogy ellensúlyozza más területek magasabb ellátó funkcióját; a Stratégia ugyan környezetkímélő módon, de több ellátó funkciót kíván, és több eddig kizáródott területet akar bevonni az ellátásba.

Hogyan oldható fel, hogy a Stratégia egésze ne termeljen több környezeti terhelést?

Lehet többet kihozni az agrárgazdaságból kevesebb környezeti terheléssel, de azt csak egy másféle szerkezetben lehet megtenni.

A követendő fenntarthatósági elv: A „kevesebből (környezeti erőforrás, térfelhasználás) jobbat és értékesebbet” irányt kell követni! Nem több, hanem kevesebb területen kell nem föltétlenül többet, hanem föltétlenül értékesebbet termelni, nem több géppel, hanem több hozzáadott értékkel. Kevesebből értékesebbet a teljes feldolgozással lehet produkálni!

A gyakorlatban a másféle szerkezet: Kevesebb szántó, a kevesebb szántó talajkímélő műveléssel, kevesebb géppel és energiával, a talaj megújulásának fenntartásával. Külső energia bevitele helyett zárt láncú mezőgazdasági hulladékhasznosítás a talajok minőségének megőrzése érdekében. Sokkal több kertészet, sokkal nagyobb hozzáadott értékkel. Kevesebb intenzív állattartás, több extenzív, magasabb hozzáadott értékkel. Mindhárom alágazatban teljes feldolgozási vertikum, a helyi piacok teljes körű ellátása, az élelmiszer-önrendelkezés szem előtt tartása. A hasznok igazságos elosztása a teljes agrárvertikumban. A fogyasztó kielégítése magas minőségű, egészséges élelmiszerrel. Az ökoszisztéma-szolgáltatások megőrzése, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás pedig megköveteli, hogy a kizáródott területeket visszaadjuk a természetnek.

A Stratégia intézkedéseinek javítása a pozitív környezeti hatás erősítése érdekében

1. A Stratégia a vidék felemelkedésében épít a megújuló energiaforrásokra. A biomassa mint feltételesen megújuló erőforrás véleményünk szerint külön kezelendő, de a szél, nap és geotermikus energia ide sorolandó.

A Stratégia tisztázza, hogy a megújuló energiák használatát nem tekinti járulékosnak a meglévő fosszilis energiafelhasználáshoz, a teljes energiafelhasználás csökkentésére törekszik. Ez egy olyan törekvés, ami megoldhatná azt, hogy a Stratégia egészének csökkenjen a környezeti terhelése, ám az említett célon kívül nincs olyan intézményrendszer (szabályozás, eszközök), ami biztosíthatná ennek megvalósulását. Meg kell említeni, hogy itt nincs egyezés az Energiastratégiával, amely nem tűzi ki az összes energiafelhasználás csökkentését (persze az is lehet, hogy vidéken csökken, városban nő).

A Stratégia a helyi energiagazdálkodást közösségi lehetőségként veszi számba, aminek nagyon lényeges fenntarthatósági összefüggései vannak. Azonban ez a kérdés addig rendezetlen marad, amíg a meglévő rendszerekhez kell igazodni. A nap- és szélenergiát elektromossággá átalakító berendezések alacsony feszültségű egyenáramot termelnek, míg a meglévő struktúrák (szállítási, fogyasztó berendezések) közepes és magas-feszültségűek és váltóárammal működnek. Az invertálás és konvertálás egyaránt költséges és berendezés-igényes, az invertálás hozzáköt a meglévő

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

hálózatához és szolgáltatóhoz. Amíg ez a sok járulékos költség fennmarad, addig a versenyképesség hátrányt szenved. A helyi ellátórendszerek ezért független struktúrákat igényelnek, amelyek közösségi tulajdonban vannak, és amelyek a legnagyobb mértékben kikapcsolják az átalakítást és betáplálást, majd újra átalakítást. Ez igényli az azonos feszültségen és frekvencián működő fogyasztók gyártását és alkalmazását.

A Stratégia a vidéki lakosság energiatakarékosságához sem biztosít olyan eszközöket, amelyek helyzetbe hozhatnák a leginkább rászoruló, energiaszegénységben élő fogyasztókat. Az energiatakarékosságot támogató eszközök hozzáférhetetlenek a rászorulóknak számára, mert azoknak nincs kellő információjuk, ismeretük, de főleg nincs önrészükhöz a támogatások igénybeviteléhez.

2. A Stratégia célja a tájak értékeinek megőrzése a fenntartható tájgazdálkodáson keresztül. Azonban nincs előírva olyan intézmény, amely képes lenne biztosítani, hogy az összes tájhasználó összeegyeztethesse a tájhasználati érdekeket, vagyis a tájban folyó tevékenységek összessége nincs koordinálva. A területrendezési tervek ugyan erre hivatottak, ám a terv nem tudja helyettesíteni, hogy a legkülönbözőbb használati érdekek folytonosan egyeztetésre kerüljenek. Az egyeztetés intézményeit ezért fontos lenne létrehozni.

3. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, de az éghajlatváltozás hajtóerőinek kezelése is igényli a hazai felszínborítás javítását a természetesség irányába. A Stratégiában számos olyan intézkedés fogalmazódik meg, amely ezt erősíti, de olyan is, ami gyengíti. Erősítene a barnamezők felhasználásának ösztönzése, az erdősítés, de gyengítene a kizáródott területek termelésbe való bevonása. A gyakorlatban pedig gyengíti a zöldterületek igénybe vétele infrastruktúrák, építési, ipar- és szolgáltató telepek létrehozására.

A helyzet megnyugtató rendezése egy zöldfelület-felhasználási moratórium lenne, amely ténylegesen kikényszerítené a barnamezők újrahazánálását. A vidéki népesség csökkenése és elvándorlása számos lakóingatlan, telket, telephelyet hagyott üresen és kihasználatlanul, amely egyrészt a meglévő vagyon pocsékolása, másrészt rendezetlenséget, gondatlanságot mutat.

4. Az éghajlatváltozás korábban fontos tekintettel lenni arra, hogy az ex-situ génmegőrzés in-situ génmegőrzés nélkül nem tudja biztosítani a szükséges adaptációt a változó környezethez. Ezért a kétféle génmegőrzést kombinálni kell, az in-situ génmegőrzést a legnagyobb mértékben részévé kell tenni a gazdálkodásnak. A génmegőrzést nagyobb területi, pl. kárpát-medencei, közép-európai léptékre kell kiterjeszteni, hiszen a klimatikus változások miatt bizonyos gének azokon a helyeken lesznek alkalmazhatók, ahol a változás megfelel az eredeti ökológiai feltételrendszernek. Pl. egy ma Magyarországon megőrzött gén lehet, hogy egy északi szomszédunknál lesz környezet-adekvát.

5. Javaslat olyan környezeti szempontú intézkedésekre, előírásokra, feltételekre, szempontokra, amelyeket az NVS által befolyásolt más tervben, illetve programban figyelembe kell venni

1. A Stratégiában a legtöbb intézkedés pozitív környezeti hozzáadékkal kecsegtet, ám nincs egy olyan általános eszközrendszer, amely ezt az ígéretet képes garantálni. Egy ilyen eszközrendszer a fenntarthatósági kritériumrendszer megfogalmazása, kimunkálása és közös megegyezésen alapuló elfogadása lehetne. Fontos, hogy ez megtörténjen, hogy érthető és átlátható módon jelenjen meg minden szereplő (gazdálkodó, vidéki polgár, döntéshozó, befektető) számára, hogy milyen erőfeszítéseket kell hozni egy fenntartható vidéki társadalom érdekében. A feltételrendszer egészét

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

előre kell látni, és ütemezetten kell megvalósítani, elkerülve a túlzott terheket.

Amennyiben ilyen kritériumrendszer nem válik általánossá a többi, a Stratégiában nem érintett ágazat, szereplő számára, akkor a vidéki környezet versenyhátrányt szenved, ezért ilyen szempontokat mindenre és mindenkire vonatkozóan kell megtervezni. A fejlesztéspolitikák kialakítását érinti a javaslat.

2. A mezőgazdaság és vidék támogatási rendszere a kulcsa annak, hogy a vidék milyen környezeti viszonyt alakít ki. Egyértelmű elvként kellene leszögezni, hogy a köz pénzén nem szabad olyan tevékenységeket támogatni, amelyek külső költségeket termelnek éppen azok számára, akik a támogatást nyújtják. Amíg ilyen rendszer működik, addig a környezetet kímélő, a foglalkoztatást szem előtt tartó gazdálkodási formák hátrányt fognak szenvedni! Amíg nem születnek tehát olyan versenyszabályok, amelyek tiltják a külső terhek áthárítását, addig azok versenyhátrányát, akik ezt figyelembe veszik, a támogatások átirányításával kell biztosítani. A fejlesztéspolitikát, a támogatások rendszerét érinti a javaslat.

Ez az elv is csak akkor lehet a fenntarthatóság szempontjából hatékony, ha minden más területet és szereplőt is érint.

3. A közterhek meghatározásánál fontos figyelembe venni, hogy ki mennyi negatív külső költséget okoz a társadalomnak, és az alacsony terheket méltányolni kell. Pl. a kézműves tevékenységet folytatók termékei a legtöbb esetben nem versenyképesek a géppel előállított, azonos funkciót biztosító termékekkel, hiszen éppen az áthárított külső költség teszi lehetővé a nagyipari termék árának versenyképességét. El kell tehát ismerni, hogy azok a termelők, akik minimalizálják termelésük külső költségeit, azok kevesebb fizetési meghagyást adnak a közösségnek, ezért indokolt, hogy a közterhek viselésében ennek arányában kevésbé részesedjenek. Pl. a kézműves termékek adó- és a kézművesek járulékkerheinek mérséklése.

Az elv érvényesítése az adó- és járulékpolicán keresztül lehetséges.

4. Számos olyan vidéki életminőségi, életmódbeli kérdés van, amelyet nem lehet piacósítani, sőt éppen azért került háttérbe, mert nem volt piacósítható. A falusi életmódot a magas környezeti tudatosság jellemezte többnyire a szükség okán. Pl. szükségből építettek házat helyi építőanyagból, fából, sárból, szalmából, szükségből építettek vastag falakat, vagy építették melegítőként az istállót a lakóépülethez, vagy tájolták a házat szigorúan délnek, építettek tornácot a nyári nap ellen, pótolták vissza a szerves hulladékokat a talajba, vagy etették fel a jószággal stb. A több generációs együttélésben természetes volt az egymásról való gondoskodás, a szomszédságok és rokonságok közötti kölcsönös nagylelkűség, mert nem voltak ellátó rendszerek, amelyek ezt megtették volna.

Az anyagi értékek elsőbbségének megjelenése nagyban hozzájárult, hogy mindezeket piacósították. Az önellátás helyébe a boltok árukínálata lépett: a kemencében sült kenyér helyébe a városi pékség, a házi csirke helyett a nagyüzemi csirke, a kalákás építkezés helyére az építőipari szolgáltatás, a gyerekekről, idősekről való gondoskodás helyébe az egygenerációs családi modell, az állami vagy önkormányzati gondoskodás vagy a pénzért megvehető szolgáltatások.

Ma már világossá vált, hogy az állam képtelen helyt állni mindenért, mert a piaci modell nem képes vagy nem akar a hasznokon osztozni, sőt inkább a külső költségeit hárítja a társadalomra.

A piaci modell tehát nem fog segíteni a leszakadt rétegek felemelkedésében. A piaci modellnek nem érdeke, hogy emberek „ön-ellássák” magukat, vagy, hogy az ő részvételük nélkül takarékoskodjanak. Még az energiatakarékossághoz is drága berendezések megvételén keresztül vezet az út. A piaci modell versenyképességét a szabványok, szabályok rendszere is igyekezett biztosítani, és

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

megfosztotta az embereket az ésszerű megoldásoktól, amelyek oly jellemzőek voltak a vidéki emberekre.

A vidék fejlődését ezért kétféle módon kell szemlélni. Vannak tevékenységek, amelyeket piacósítani kell, amelyek a piaci modellben működnek jól. Az ipari termelés nyilvánvalóan ilyen. Ugyanakkor az élelmiszer önellátás, energiatakarékosság, hulladékgazdálkodás, épületek felújítása, karbantartása, szigetelése, az önmagunkról, környezetünkről való gondoskodás piacósítása kifejezetten gátolja a vidéki közösségek újraéledését, jó életminőségét.

Olyan programok kellene, amelyek a fenntartható életmódot újra tanítják, amelyek ismerteket adnak az önellátáshoz, gondoskodáshoz, és olyan eszközök, amelyek felszabadítják a rászorulókat a piaci megoldások kényszere alól. A piaci alapon nem vagy lassan megtérülő befektetések társadalmi hasznosságát kell nézni, azt, hogy az önmagunkról való gondoskodás képessége és lehetősége mentesíti az államot, a közösséget a helytállás alól, és a felszabaduló forrásokat magasabb társadalmi célok (jobb környezetminőség, jobb oktatás, több művelődés, kutatás) szolgálatába tudja állítani.

Szükség van ezért olyan kamatmentes, de visszatérítendő támogatásokra (visszatérülő alap), amelyek önrész nélkül helyzetbe hozzák a leszakadt rétegek közösségi vállalkozásait, hogy segíthessék önmagukat a piaci alapon nem működő tevékenységek kivitelezésében. Az önellátást, önsegélyezést gátló, a piaci alapon működő szolgáltatások igénybevételére kötelező, bürokratikus szabályrendszert felül kell vizsgálni, és az ésszerűséghez szabni.

6. Az NVS megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozóan a tervben, illetve programban szereplő monitorozási javaslatok értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre

A Stratégia a következő indikátorokat javasolja:

1. Tájaink, természeti értékeinek, erőforrásainak védelme és fenntartható használata

a. Talajállapot / szerves trágyázott terület nagysága hektárban.

Javaslat: a talaj megújulásának mértéke

b. Vízminőség – nem jelöl meg indikátort

Javaslat: vizeink minősítése a VKI szerint

c. Erdősültség – Az összes erdőterület nagysága, ebből az őshonos fafajokkal borított terület nagysága

d. Biodiverzitás – A mezőgazdasági területeken előforduló közönséges madárfajok állományának alakulása %

Javaslat: legalább 10 jelző faj rendszeres monitorozása, és ennek alapján indikátor képzése

e. Védett területek – Természetvédelmi területek aránya az ország területéhez viszonyítva %

Javaslat: Ez nem mond semmit sem az állapotról, helyette javasoljuk a természeti örökség arányát az ország területében

További javasolt indikátorok a környezeti teljesítmény nyomon követése érdekében:

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

- A használatba vont, kizáródott zöld területek kiterjedése az összes kizáródott terület arányában
- Rekultivált és használatba vont barnamezős területek az összes barnamezős terület arányában
- Rehabilitált élőhelyek kiterjedése
- A földhasználati módok változása. Ehhez a használati módokat differenciáltan kellene kezelni, és ehhez egy rendszert létrehozni. Pl. intenzív szántó, organikus módon kezelt szántó terület, intenzív legelő, extenzív legelő számosállat terhelés szerint, kertészet, organikus kertészet, stb.
- Energetikai célokra felhasznált primer biomassza tömeg és a belőle megtermelt energia
- Az energetikai célokra felhasznált biomassza tömegben a hulladékok és az elsődleges energetikai célú termelés aránya
- EROEI értékek a biomassza hasznosítási módokban
- Összes megtermelt / hasznosított komposzt
-
- A komposzttal kezelt területek kiterjedése, azok hozama
- A termelés külső költségeit érvényesítő kormányzati intézkedések

7. Közérthető összefoglaló

Az NVS célja, hogy a vidéki Magyarország egészét megújítsa, megerősítse és élhetővé tegye oly módon, hogy a természeti értékek és erőforrások fenntartható módon kerüljenek hasznosításra. A stratégia legjelentősebb területei a vidéki foglalkoztatás, a kis- és közepes méretű gazdaságokra és szövetkezetekbe való társulásra épülő sokszínű változatos mezőgazdaság, a helyi élelmiszer-termelés és piacok helyreállítása, a vidéki közösségek megerősítése és népességi mutatójuk növelése, a természeti és kulturális értékek és nem utolsósorban a biológiai sokféleség megőrzése.

A Stratégia alkotói értik a fenntartható fejlődés üzenetét, és törekszenek a megvalósításra. Ebből a szempontból az NVS kimagaslik az eddig született összes tervezési dokumentum közül.

Az NVS kiegyensúlyozottan kezeli a megőrzés és fejlesztés kérdéseit, sőt a korábban elmulasztott megőrzési feladatokat is szeretné pótolni, ezért hihető, hogyha megvalósulna, akkor szerves fejlődéshez vezetne. A Stratégia cél- és intézkedési rendszere konzisztens – kisebb javítható hibák kivételével –, és akkor vezet a fenntarthatósághoz, ha rendszerében, egészében valósul meg.

A Stratégia Intézkedéseit egyenként vizsgálva megállapítható, hogy a Stratégia készítői gondosan ügyeltek a társadalmi és környezeti szempontok összehangolásra. Alig találunk olyan tevékenységeket, amelyekről feltételezhető, hogy jelentős negatív környezeti hatásuk lenne, és még ilyen esetekben is elkerülhetők a jelentős hatások megnyilvánulásai.

Mindezek ellenére, mivel egy stratégia összességének hatása nem adható össze az intézkedéseiből, azt valószínűsíti a vizsgálat, hogy a Stratégiától nem várható a környezeti terhek összességének csökkentése. Ezt a vizsgálat a következőkre alapozza:

A Stratégia felvázol egy olyan szerkezetet, amely, miközben javítaná a vidéki életminőséget, egy más gazdasági szerkezettel és hozzáállással javítaná a környezet állapotát is. Ám a fenntarthatóság szempontjából az a kérdés, hogy ez az új szerkezet hozzáadódik-e a jelenlegi szerkezethez, (kialakul egy duális gazdasági szerkezetű vidék, amiben megmaradnak az iparszerű mezőgazdaságot és „versenyképes” tevékenységet folytató nagyvállalkozások, és ehhez hozzáadódik a kis és középvállalkozások, családi gazdaságok „fenntartható” tevékenysége), vagy egy teljesen új szerkezet jön létre a Stratégia szellemiségében.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

Maga a Stratégia is úgy véli, hogy ez a kettő megfér egymás mellett, így nem valószínűsítjük, hogy teljes szerkezeti átalakulás jön létre. Viszont, ha ez nem következik be, akkor a környezeti terhek nőni fognak, hiszen a jelenlegi szerkezet által megtermelt környezeti teherhez hozzáadódik az új szerkezeti egység környezeti terhe, még akkor is, ha az sokkal jobb teljesítményű, mint amilyen a nagyüzem. Mellesleg ez a tehernövekedés abból is következik, hogy 12 millió ember helyett 15 millió embernek kíván enni adni a Stratégia.

Amennyiben nem jön létre az új szerkezet, hanem csak járulékosan jelenik meg a „fenntartható”, akkor viszont gazdasági és szociális szempontból kérdőjeleződik meg az új szerkezeti egység teljesítménye. Ennek oka az a versenyhátrány, amely abból következik, hogy a jelenlegi szerkezet a versenyképességét a külső költségek társadalmi áthárításából meríti, és az új, „fenntartható” szerkezet versenyhátrányt szenvedne az ökoszociális szempontok beépítése miatt. A „fenntartható” szerkezet kudarcát ebben a helyzetben az is kódolná, hogy a leszakadt, minden fejlődési potenciáját elveszített, kizáródott vidék lenne az új elképzelések terepe, mindaz, amit a korábbi fejlődés koloncának tekintettek és a vidéki perifériára taszítottak.

A Stratégia megvalósításának a kockázata abban áll, hogy a kitűzött célállapot és a jelenlegi helyzet (fenntarthatósági állapot, közgondolkodás) nagyon távol esik egymástól. A célállapotot a Stratégia a fenntarthatósági értékek szigorú megvalósítására alapozza, a társadalom azonban ma inkább érdekek, mint értékek mentén működik. Ezért az új helyzet előállítása súlyos érdekütközések árán valósulhat meg, és ez állandó veszély lesz arra nézve, hogy a Stratégia alkotója kitartson a célok teljes körű teljesítése mellett.

A célállapot eléréséhez jelentős szerkezeti változásokra, erőforrások átcsoportosítására lenne szükség. Ugyanakkor a meglévő szerkezetek kiépítettsége rugalmatlanná teszi a rendszert az újra való áttérésben. Ezért nem új struktúrák kialakítása, hanem a régiek javíthatása történik meg általában.

Lehetséges, hogy a Stratégia alkotói nem akarták elijeszteni a döntéshozókat, és ezért nem mutatták meg a jelen és a kívánatos jövő (célállapot) között tátongó szakadék igazi mélységét. Környezeti szempontból ezt a mélységet két nagyon súlyos hátrány jellemzi: az egyik a talaj, a másik a természeti örökségünk degradációja.

Fenntarthatónak akkor nevezhetünk egy gazdálkodási formát, ha az megőrzi az erőforrásokat a jövő számára. Ezt a jelenben úgy tudjuk kimutatni, hogyha a kérdéses erőforrás megújulási ütemét nem haladja meg a használat. Vagyis a termőtalajjal való gazdálkodás, a mezőgazdálkodás akkor fenntartható, ha a talaj megújulása legalább akkora, mint pusztulásának mértéke. Európában 17-szer gyorsabban pusztul a talaj, mint megújul, és Magyarországról ugyan nincsenek konkrét számok, de ha csak fele lenne ennek a mértéknek, ami nagyjából az átlagos, már az is fenntarthatatlan. (Átlagosan évente 1,6 tonna talaj képződik, és 8 tonnát veszítünk el hektáronként.) Ez a helyzet drámai, és ilyen körülmények között a talajra nehezedő további terhelések egyszerűen nem engedhetők meg, arról nem beszélve, hogy valamikor az ökológiai adósságot is le kellene küzdeni.

Magyarország természeti öröksége a terület 2-3%-át, megengedő megítélés esetén 8-9%-át teszi ki. A természeti örökség és a védettség nem jelent azonosságot, védettséget az ország területének 9,1%-a élvez. Az ökoszisztéma-szolgáltatások, a fajok és a természetes folyamatok megőrzése szempontjából a természeti örökség a meghatározó, mert csak ezek termelik újra az ellátó funkciót, és egyenlítik (egyenlíténe) ki más ökoszisztémák szabályozó és fenntartó funkciójának kiesését vagy csökkenését. Ilyen alacsony kiterjedésű természeti örökség képtelen biztosítani a környezeti rendszerek normál funkcióját és szolgáltatásait.

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

Zárszó

A környezet szempontjából nincs vidék és város, és nincsenek országhatárok. Az emberiség környezeti adóssága, de a sajátunk is, kiábrándítóan nagy, és ezt pont akkor kellene törleszteni, amikor még többet kellene elvinnünk boldogulásunk érdekében. A megkívánt több elvileg elérhető lenne a hatékonyság növelésével, ha nem lenne adósságunk. De mivel van, így a hatékonyság növelését először az adósság törlesztésére kell fordítanunk, különben az adósságteher meggátolja további boldogulásunkat, ahogy az államadósságnál is...